LIMBA ROMÂNĂ

Prof. Florin Popa

VOCABULARUL (LEXICUL) cuprinde totalitatea cuvintelor dintr-o limbă.

A. **Fondul principal de cuvinte** (*lexicul de bază* sau *vocabularul fundamental*) este alcătuit din

cuvinte care se caracterizează prin :

- Frecvenţă mare în comunicare.
- Capacitatea de a intra în combinaţii lexicale şi sintactice.
- Exprimă noţiuni de bază :

Obiecte : casă , masă , scaun , pat , cuţit , furculiţă , ciocan etc.

Materii : apă , carne, lapte, pâine , sare , oţet , vin etc.

Organe ale corpului omenesc : gură , nas , gât , urechi , picior , rinichi etc.

Animale şi păsări : câine , oaie , pisică , porc , găină , curcan , elefant etc.

Floră : măr, vişin , cais , iarbă , floare , cireş , crizantemă etc.

Culori : alb , negru , roşu , verde , galben , albastru etc.

Relaţii de rudenie : mamă , tată , frate , bunic , soră , nepot etc.

B. **Masa vocabularului** cuprinde restul cuvintelor din vocabular grupate în :

ARHAISME – cuvinte care au dispărut din limbaj : armaş , hatman , ienicer , işlic , vătaf etc.

REGIONALISME – cuvinte folosite într-o anumită regiune : ciubotă , cucuruz , lepedeu , conci etc.

CUVINTE POPULARE – cuvinte integrate în limbajul familiar , comun , nerespectând normele limbii literare : matale,oftică , acuma , a găta , pită etc.

ELEMENTE DE JARGON - cuvinte folosite de anumite categorii sociale pentru a impresiona : bonsoir, ciao, arivederci, madam etc.

TERMENI ARGOTICI – cuvinte specifice unor grupuri umane (elevi,militari,hoţi) : loveală, mardeală, pileală , şase,curcan , a face blatul , a se da grande, etc.

TERMENI TEHNICI ŞI ŞTIINŢIFICI - cuvinte folosite în anumite domenii ale tehnicii şi ştiinţei : cibernetică, microscop, proton, abdomen , nutritiv etc.

UNITĂŢI LEXICALE (UNITĂŢILE VOCABULARULUI)

Cuvântul este unitatea de bază a vocabularului. Ex. : om , loc , parc , inginer etc.

Cuvântul compus este o unitate formată din două sau mai multe cuvinte prin :

- contopire – untdelemn , cumsecade , douăzeci , binevoi etc.
- alăturare – gura – leului , Piatra Neamţ , viţă – de – vie , nou – născut etc.
- abreviere (prescurtare) – ONU , CEC , UNESCO , TAROM , UNICEF , SUA , ROMTELECOM etc.

Expresiile sunt grupuri de cuvinte cu o anumită stabilitate în limbaj.

Ex.:cât ai clipi din ochi (foarte repede),cât colea (aproape), sub cerul liber (afară), a fi în stare (a putea), în doi timpi şi trei mişcări (foarte repede) etc.

Locuţiunile sunt grupuri de cuvinte cu înţeles unitar care împreună au valoarea unei părţi de vorbire.

Ex. : a aduce vorba (a pomeni) , a da sfoară în ţară (a vesti) , ţinere de minte (memorie) , nebăgare de seamă (neatenţie) , în floarea vârstei (tânăr) , din când în când (rar) etc.

CRITERII DE RECUNOAŞTERE A LOCUŢIUNILOR :

1. Posibilitatea sinonimizării (criteriu valabil şi pentru majoritatea expresiilor) : a băga de seamă = a observa; a o lua la sănătoasa = a fugi etc.

2.Limitarea posibilităţii de înlocuire a unuia dintre termeni : părere de rău (opinie de rău – formulare greşită).

3. Ordinea fixă a elementelor alcătuitoare : da din colţ în colţ,a face din ţânţar armăsar (nu este

posibil să spunem „în colţ a da din colţ” sau „a face din armăsar ţânţar”.)

4**.** Imposibilitatea adăugării unui determinant pentru termenii care fac parte din locuţiune : a ţine minte (multă ?) , a-şi bate joc (puţin ?)

5. Cuvintele componente ale locuţiunii , cu excepţia celor care fixează tipul locuţiunii (verbală , substantivală), nu au funcţie sintactică.

TIPURI DE LOCUŢIUNI :
Locuţiuni substantivale : punct de vedere, părere de rău, aducere-aminte, dare de seamă, bătaie de joc etc.
Locuţiuni adjectivale : bătător la ochi , de ocazie , cu soţ , fără gust , mare la inimă etc.
Locuţiuni pronominale : cine ştie cine, cine ştie ce, ce fel de, Măria ta, Excelenţa voastră etc.
Locuţiuni verbale : a-şi da aere , a bate apa în piuă , a-şi călca pe inimă etc.
Locuţiuni adverbiale : de-a valma, pe nepusă masă, la îndemână, în zadar, într-o doară etc.
Locuţiuni prepoziţionale : în loc de , din pricina , în ciuda , cu excepţia , în fruntea etc.
Locuţiuni conjuncţionale : din moment ce, chiar dacă, pentru ca să, în timp ce, ca şi când
Locuţiuni interjecţionale : Doamne fereşte,ferit-a sfântul,nu zău,ia te uită,ei bine,da de unde,pe naiba etc.

SENSURILE CUVINTELOR

Cuvântul este o îmbinare de mai multe sunete (forma acestuia) ,care are unul sau mai multe înţelesuri (conţinutul acestuia).

EXEMPLU:Cuvântul "*mândru* "compus din şase sunete (litere) care alcătuiesc forma acestuia : m , â , n , d , r , u .
mândru - înţelesuri (conţinuturi) : fudul=îngâmfat=trufaş ; frumos=falnic=mare; drag=iubit; fericit=mulţumit.
Semnificaţia cuvântului reprezintă înţelesul (sensul) acestuia în context.
Exemplu : *Steaua* luceşte pe cer. (astru); A devenit o *stea* a cinematografiei mondiale. (vedetă)

A. SENSUL PROPRIU - *este sensul asociat unei imagini obişnuite a unui obiect (sensul din dicţionar al cuvântului).*

Exemplu cuvântul "*braţ*":
a. Sens de bază - Avea *braţul* accidentat . (partea mâinii de la umăr la cot)
b. Sens secundar - Dunărea se varsă în mare prin trei *braţe* . (ramificaţie a apei)
- S-a sprijinit de *braţul* fotoliului . (marginea)
- A adunat un *braţ* de flori. (cantitate ce poate fi dusă în braţe)
- Şi-a pus haina într-un *braţ* al cuierului . (ramură a cuierului)
-A aruncat mingea la o distanţă de cincisprezece *braţe*. (distanţă de la un punct fix la linia de acţiune a forţei)
Exemplu cuvântul "*a fierbe*" :
a. Sens de bază - Medicii recomandă să *fierbem* apa înainte de a o bea. (a clocoti)
b. Sens secundar - Carnea de vită se *fierbe* un timp îndelungat. (se prepară în apă clocotită)
- Există vase speciale în care se *fierb* rufele. (sunt supuse acţiunii de fierbere a apei)
Exemplu cuvântul "*sălbatic*" :
a. Sens de bază - Animalele *sălbatice* trăiesc în libertate. (nedomesticite)
b. Sens secundar - Copilul părea cam *sălbatic*. (sperios)
- Fructul mărului *sălbatic* nu este comestibil. (nealtoit)
- În timpul călătoriei au parcurs şi zone *sălbatice*. (neumblate, nelocuite)
- Unele persoane au un comportament *sălbatic*. (brutal)

B. SENSUL FIGURAT- *Cuvântul are alt înţeles , prin atribuirea unor însuşiri mai puţin obişnuite ale obiectelor sau fenomenelor (apare de regulă în context) .*

Exemple : Construirea autostrăzii necesită mii de *braţe de muncă .* (oameni)
Mulţimea *fierbea de nerăbdare* . (se agita)
Îşi biciuia calul cu o furie *sălbatică* . (crudă , barbară)

PRINCIPALELE CATEGORII SEMANTICE

***SINONIMELE sunt cuvinte cu înţeles identic sau aproape identic şi formă diferită*.**

Exemple : asfinţit = amurg = apus = înserare = crepuscul ;
taină = secret = mister ; praf = pulbere = colb
blând = bun = blajin = paşnic = omenos = prietenos ;
a relata = a povesti = a istorisi = a expune

ANTONIMELE sunt cuvinte cu formă diferită şi înţeles opus.
Exemple : avar şi darnic , a se naşte şi a muri , niciodată şi întotdeauna , tinereţe şi bătrâneţe , lumină şi întuneric .
PARONIMELE sunt cuvinte cu formă aproape identică,dar deosebite ca sens de alte cuvinte,cu care în vorbire pot fi confundate.
Exemple : eminent # iminent , reflecţie # reflexie , posibil # pasibil , petrolier # petrolifer etc.
La şcoală am avut un profesor eminent . (excepţional)
După ploi îndelungate,inundaţiile sunt un pericol iminent. (gata să se producă)
I-am cerut câteva minute de reflecţie. (cugetare)
La ora de fizică am învăţat despre reflexia luminii.(întoarcerea parţială a luminii în mediul din care a venit,când întâlneşte o suprafaţă de separare a celor două medii)
Petrolierul plutea în derivă.(vas ce transportă petrol)
În judeţul Prahova există zăcăminte petrolifere.(care conţin petrol)
Inculpatul este pasibil de o pedeapsă cu închisoarea.(susceptibil)
Pentru el totul este posibil. (realizabil)
OMONIMELE sunt cuvinte cu aceeaşi formă,dar cu înţelesuri diferite.
Exemple : Munca la *carieră* este obositoare. (loc de extracţie a pietrei)
Prin muncă susţinută şi-a făcut o *carieră* strălucitoare. (meserie , profesiune)
Pe *cer* strălucesc stele. (spaţiu atmosferic)
Eu *cer* o carte de la Ionel. (a cerşi , a cere)
I s-a *acordat* o şansă în plus pentru a se corecta. (s-a oferit)
Înainte de concert şi-a *acordat* chitara. (a reglat)
CUVINTELE POLISEMANTICE sunt cuvinte cu mai multe înţelesuri înrudite.
Exemplu : *Am lăsat* canarul să zboare. (am dat drumul) ;
S-*a lăsat* cu toată greutatea trupului pe pat. (s-a aşezat)
Nu e corect *să*-l *laşi* să se împăuneze cu succesul altuia. (să permiţi)
Va lăsa în mod sigur copilul la orfelinat. (va abandona) ;
Şoferul *a lăsat* geamul maşinii. (a coborât)
Exemplu : Ai făcut un lucru *bun* .(de calitate) ; Tatăl meu este un om *bun* . (cumsecade)
Bucătarul pregăteşte un prânz *bun*. (gustos) ; Îşi doreşte un copil *bun*. (ascultător)
La ţară ducea un trai *bun*. (liniştit,tihnit)
S***ensurile unui cuvânt polisemantic alcătuiesc o arie semantică.***
PLEONASMUL este folosirea unui cuvânt care repetă o idee exprimată deja prin intermediul altui cuvânt.
Exemple : Riscul de îmbolnăvire infantilă la copii este mare. (infantilă = la copii)
Le-au asigurat condiţii normale şi fireşti la internat. (normale = fireşti)
A coborât jos cu scara rulantă. (a coborî = a merge în jos)
Păsările migratoare au revenit iarăşi în ţară. (a reveni = a veni iarăşi)
În vacanţă , studenţii vor culege folclor popular românesc.(folclor = creaţie populară)
<u>MIJLOACE DE ÎMBOGĂŢIRE A VOCABULARULUI</u>
A. *DERIVAREA este formarea unor cuvinte noi cu ajutorul sufixelor şi al prefixelor*.
¤ - *Familia lexicală este totalitatea cuvintelor formate de la acelaşi radical.*
Exemplu : a citi , citire , cititor , cititoare , citeţ , neciteţ , citibil , necitibil , a reciti , recitire .
Cuvintele care aparţin aceleaşi familii lexicale sunt înrudite în plan semantic.
Cuvântul de bază este cuvântul de la care se formează familii de cuvinte.
Cele mai frecvente categorii de la care se formează familii de cuvinte sunt substantivele,adjectivele,verbele şi adverbele.
Exemple : şcoală - şcolar - şcolăresc - şcolărime - preşcolar - a şcolări - a şcoli - şcolăriţă. şcol = radical.
a lucra - lucrătură - lucrare - lucrător - prelucra - prelucrare - prelucrător - prelucrabil - prelucrat - nelucrat. lucr = radical.

RADICALUL este elementul comun tuturor cuvintelor dintr-o familie şi care conţine sensul lexical al cuvintelor.
PREFIXUL este sunetul sau grupurile de sunete aşezate înaintea radicalului pentru a forma cuvinte noi.
Exemple : prefixul "ne" - nestatornic,necunoscut,neştiinţă,nevăzător,neputincios etc.
prefixul "re" - reface,recăsători,reamenaja,remuşcare,revenire etc.
prefixul "des" - descleia,despături,desprinde,desconcentra,descătuşa etc.
prefixul "stră" - străfulgera,strămoş,străluci,străfund,strănepot etc.
prefixul "anti" - antirăzboinic,anticomunist,antiumanitar,anticultural etc.
prefixul "răs" - răscruce,răscroi,răsputere,răsfoi,răspoimâine etc.
SUFIXUL este sunetul sau grupurile de sunete adăugate după radical pentru a forma cuvinte noi.
Exemple : Sufixe substantivale : "ar" - şcolar,pădurar. "ime"- mulţime,micime. "aş"- armaş,arcaş. "tor"-- scriitor,educator. "eală"- cocoşeală,socoteală. "et"- puiet,sticlet. "iş"- răriş,desiş.
Sufixe adjectivale : "esc"- copilăresc,codrenesc. "iu"- auriu,argintiu. "os"- osos,călduros. "icios"- albicios."ăreţ" plângăreţ,cântăreţ.
Sufixe verbale : "ui"- prăfui,dărui. "ăi"- măcăi, cârăi. "iza"- abstractiza, cotiza. "ona"- confecţiona, direcţiona.
Sufixe adverbiale : "eşte"- bătrâneşte,prosteşte. "mente"- actualmente,moralmente."iş"- pieptiş, făţiş.
B. *COMPUNEREA este formarea unui cuvânt cu sens nou din două sau mai multe cuvinte existente deja în limbaj.*
a. Compunerea prin contopire : bunăvoinţă,untdelemn,cuminte,binefăcător,unsprezece, orişicine,niciodată, deasupra, binevoi,dedesubt etc.
b. Compunerea prin alăturare:bun-simţ,prim-ministru,Valea Călugărească,nou-născut,o mie trei sute,după-amiază,de către etc.
c. Compunerea prin abreviere : CEC,ONU,NATO,TAROM,RATB,OZN,SNCFR,PDSR,PNŢCD etc.
C. *SCHIMBAREA VALORII GRAMATICALE este formarea unui cuvânt nou prin simpla trecere de la o parte de vorbire la alta (schimbarea categoriei lexico-gramaticale).*
- Adjectivul a devenit substantiv :*Leneşul* mai mult aleargă.
- Adjectivul a căpătat valoare de adverb : Învaţă *greu* o limbă străină.
- Substantivul a devenit adverb : Toamna se numără *bobocii*.
- Substantivul a devenit adjectiv : Avea o inimă *bărbată*.
- Participiul este folosit ca substantiv : *Rănitul* capătă de urgenţă îngrijire medicală.
- Participiul este folosit ca adjectiv : Am găsit uşa *deschisă*.
- Pronumele a devenit substantiv : Se ocupă de *nimicuri*.
- Pronumele a devenit adverb de mod : *Ce* mult s-a schimbat oraşul nostru !.
- Adverbul a căpătat valoare de substantiv : Iubeşte-ţi aproapele !.

D. *ÎMPRUMUTURILE sunt cuvinte luate din alte limbi.*
Exemple : camping,desing,feedback,outsider, management gentleman (din limba engleză) , bleu , mignon, recamier,faleză, coulomb (din limba franceză), şniţel,şvaiţer,gestapo, rontgen,bliţ (din limba germană), adagio,arpegiu,chitară, solfegiu,tenor,reumatism (limba italiană).
Multe dintre acestea s-au adaptat fonetic (şi-au schimbat forma) la regulile limbii române.

PARTEA A II-A – FONETICA

FONETICA este o ramură a lingvisticii care studiază sunetele vorbirii.
SUNETUL este cea mai mică unitate sonoră a unei limbi , având funcţia de a alcătui şi a deosebi între ele cuvintele sau formele gramaticale ale unui cuvânt.
Exemplu : ALBASTRU - cuvânt format din opt sunete ; DURERE - cuvânt format din şase sunete.
LITERA este un semn grafic prin care este notat un sunet.
ALFABETUL este totalitatea sunetelor (literelor) unei limbi.
Alfabetul limbii române cuprinde douăzeci şi şapte de sunete şi douăzeci şi opt de litere (sunetului "î" corespunzându-i două litere "î" şi "â").

CONSOANELE sunt sunete care se rostesc cu ajutorul unor vocale.
Ex. : b,c,d,f,g,h,j,k,l,m,n,p,r,s,ş,t,ţ,v,x,z.
VOCALELE sunt sunete care se rostesc fără ajutorul altor sunete.
Ex. : a,ă,â,i,î,e,o,u.
În scrierea cuvintelor străine sau împrumutate din alte limbi se folosesc litere specifice limbilor respective : w (Will,watt) ,q (Quatar,qintal) , y (New York,lady)
În general fiecărui sunet îi corespunde o literă : dulap (cinci sunete,cinci litere).
EXCEPTII !
Aceeaşi literă poate nota sunete diferite : carte,garoafă,cretă,gard. În aceste exemple literele "c" şi "g" corespund unui sunet. În situaţia în care sunt urmate de "e" şi "i" literele "c" şi "g" redau un alt grup de sunete : cerb,cinema, genune,giroscop (numărul literelor este egal cu cel al sunetelor).
Două sau trei litere alăturate pot reda un singur sunet : chitară (ch,i,t,a,r,ă) ; gherghef (gh,e,r,gh,e,f) ; unchi (u,n,chi).
O literă poate reprezenta două sunete : x - cs (xilofon,prefix) şi gz (examen,exerciţiu)
Acelaşi sunet poate fi notat prin litere diferite : învăţător,înalt,avânt,gând (î,â) ; carne,caroşabil, kaliu,kilogram (c,k) ; vitrină,vulpe,Weber,watt (v,w) ; iarbă, yancheu (i,y).
DIFTONGUL este grupul de litere alăturate format dintr-o vocală şi o semivocală care se rostesc în aceeaşi silabă.
Ex. : seară,iepure,iarbă,două,noroi,mâine,toamnă,iute,uimit,trei,cadou,grâu,ferestrău etc.
TRIFTONGUL este grupul de litere alăturate format dintr-o vocală şi două semivocale care se rostesc în aceeaşi silabă.
Exemple : lăcrimioară,franţuzoaică,leoarcă,şleau,veneai,suiau,trăiai etc.
HIATUL este format din două vocale care se rostesc în silabe diferite.
Exemple : fiinţă,avion,idee,aerian,carieră,aurifer, continuu etc.
SILABA este o vocală sau un grup de sunete cuprinzând o vocală care se pronunţă cu un singur efort respirator.
REGULILE DE DESPĂRŢIRE A CUVINTELOR ÎN SILABE
1. Când o consoană se află între două vocale,despărţirea se face înaintea consoanei. Exemple : mo-no-ton, pe-re-che, ca-te-tă, ro-mâ-nă, dă-ră-ba-nă etc.
2. Două consoane alăturate aflate între două vocale,trec în silabe diferite. Exemple: har-tă, cas-tor, pen-dul, ves-ti-ar, mon-tan etc.
Despărţirea se face înaintea celor două consoane dacă a doua este "l" sau "r".
Exemple : pa-tru, ta-blou, pia-tră, tri-plu, ti-gru etc.
3. Dacă există trei sau mai multe consoane alăturate între două vocale despărţirea se face după prima consoană.
Exemple : con-tract, con-struc-tor, as-tral, mân-dru, cas-tron etc.
EXCEPŢIE : În cazul grupurilor "lpt","mpt","ncş","nct","ncţ","ndv","rct","rtf" şi "stm" despărţirea se face între consoanele a doua şi a treia.
Exemple : sculp-tor, simp-tom, linc-şi, punc-ţie, punc-taj, sand-vici, arc-tic, jert-fă, ast-ma-tic.
4. Două vocale alăturate trec în silabe diferite (formând un hiat).Exemple : a-er, a-u-tor, a-si-du-u, a-vi-on, a-le-e etc.
5. În cazul cuvintelor compuse sau a celor derivate cu prefixe se ţine seama de elementele componente.
Exemple : drept-unghi, de-spre, in-ac-tiv, sub-ac-va-tic, etc.

PARTEA A III-A – GRAMATICA

GRAMATICA este ştiinţa care studiază totalitatea regulilor referitoare la forma cuvintelor şi la modificările ei în vorbire şi a celor referitoare la îmbinarea cuvintelor în propoziţii şi a propoziţiilor în fraze.
Gramatica are două părţi : morfologia şi sintaxa.
MORFOLOGIA este partea gramaticii care studiază regulile referitoare la forma cuvintelor şi modificările ei în vorbire. Se ocupă cu studiul părţilor de vorbire.
***Părţile de vorbire se clasifică în* :**
I. PĂRŢI DE VORBIRE FLEXIBILE (ÎŞI SCHIMBĂ FORMA ÎN VORBIRE)
A. Substantivul
B. Articolul
C. Adjectivul
D. Pronumele
E. Numeralul
F. Verbul

II. PĂRŢI DE VORBIRE NEFLEXIBILE (NU ÎŞI SCHIMBĂ FORMA ÎN VORBIRE)
A. Adverbul
C. Conjuncţia

B. Prepoziţia **D. Interjecţia**

SINTAXA este partea gramaticii care studiază regulile îmbinării cuvintelor în propoziţii şi a propoziţiilor în fraze.
Sintaxa are două părţi :
I. SINTAXA PROPOZIŢIEI ,care studiază regulile referitoare la îmbinarea cuvintelor în propoziţii. Se ocupă cu studiul părţilor de propoziţie.
Părţile de propoziţie se clasifică în :
1. PĂRŢI PRINCIPALE DE PROPOZIŢIE
A. Subiectul
B. Predicatul

2. PĂRŢI SECUNDARE DE PROPOZIŢIE
A. Atributul
B. Complementul

II. SINTAXA FRAZEI , care studiază regulile îmbinării propoziţiilor în fraze. Se ocupă cu studiul propoziţiilor din frază. Propoziţiile pot fi :
1. Propoziţii principale
2. Propoziţii secundare (subordonate)

LEGĂTURA DINTRE MORFOLOGIE ŞI SINTAXĂ

Cele două părţi ale gramaticii se află într-o strânsă legătură manifestată sub următoarele aspecte :
¤ părţile de vorbire devin părţi de propoziţie numai atunci când sunt introduse într-o propoziţie,unde intră în relaţie cu alte părţi ale acesteia.
¤ sintaxa se foloseşte de modificările formei cuvintelor pentru a le îmbina între ele.
¤ felul părţilor de propoziţie se recunoaşte după partea de vorbire pe care o determină şi ele se exprimă prin părţi de vorbire.
¤ clasificarea unora dintre părţile de propoziţie (ex. atributul) se face în funcţie de partea de vorbire prin care sunt exprimate.
¤ morfologia influenţează sintaxa în situaţia subiectului inclus şi se serveşte de sintaxă atunci când flexiunea se realizează prin mijloace analitice (îmbinări de cuvinte).
Există şi unele părţi de vorbire care nu au funcţie sintactică. Exemple :
- Substantivul şi pronumele în cazul vocativ.
- Articolele
- Prepoziţiile
- Conjuncţiile
- Unele adverbe (de negaţie,de întărire,comparative)
- Unele interjecţii

Unele dintre acestea ajută la exprimarea raporturilor sintactice din propoziţie sau frază.

III. 1. MORFOLOGIA - PĂRŢI DE VORBIRE FLEXIBILE

III. 1. 1. SUBSTANTIVUL

Substantivul este partea de vorbire flexibilă care exprimă obiecte :
◊ lucruri : carte,bancă,masă,furculiţă,casă,perete etc.
◊ fenomene ale naturii : zăpadă,vânt,grindină,ger,uragan etc.
◊ fiinţe : om,urs,profesor,inginer,bunic,mamă,soră etc.
◊ relaţii umane : iubire,ură,prietenie,ajutorare,duşmănie etc.
◊ stări sufleteşti sau sentimente : bucurie,tristeţe,milă etc.

CLASIFICARE :
După formă substantivele sunt de două feluri :
a. Substantive simple : om,animal,carte,coleg,soldat,prieten,vecin,vulpe etc.
b. Substantive compuse : nou-născut,bunăvoie,untdelemn,Cluj-Napoca etc.
După conţinut substantivele sunt :
a. Substantive comune (exprimă obiecte de acelaşi fel) :
mazăre,bob,copil,elev,profesor,floarea soarelui,untdelemn etc.
b. Substantive proprii (exprimă anumite obiecte pentru a le deosebi de altele) : Dumitru , Irina , Satu-Mare , Franţa , Carpaţi , Marea Neagră etc.
Indiferent de locul pe care îl ocupă în comunicare substantivele proprii se scriu cu literă iniţială mare.
Locuţiunile substantivale sunt grupuri de cuvinte cu înţeles unitar care au valoarea unui substantiv.
Exemple : părere de bine (bucurie), punct de vedere (opinie), aducere-aminte (amintire).
Locuţiunile substantivale se comportă ca şi un substantiv,adică îşi pot schimba forma după număr şi caz,se pot articula şi au funcţii sintactice specifice substantivului.
Exemplu : Punctul de vedere expus a fost considerat cel mai bun.
Punctul de vedere = locuţiune substantivală,gen neutru,numărul singular,caz N., articulată cu art. hotărât "l", are funcţie sintactică de subiect.(cine a fost considerat cel mai bun ?)

Genurile substantivelor
A. Genul Masculin (un,doi) : om,măgar,inginer,medic,frate etc.
B. Genul Feminin (o,două) : bicicletă,lumină,iapă,vulpe,fată etc.
C. Genul Neutru (un,două) : cuier,animal,casetofon,stilou,creion etc.
OBSERVAŢII : Există o categorie de substantive care au aceeaşi formă pentru a denumi ambele sexe : procuror,medic,bursuc,privighetoare,hipopotam etc.
Alte substantive formează femininul de la masculin sau invers cu ajutorul sufixelor:curcă-curcan, vulpe-vulpoi, elev-elevă, doctor-doctoriţă, inginer-ingineră, profesor-profesoară etc.
Diferenţa de sex poate fi făcută şi prin cuvinte diferite : mamă-tată,băiat-fată,bărbat-femeie,cal-iapă,frate-soră,unchi-mătuşă etc.

Numărul substantivelor
A. Numărul singular - denumeşte un singur obiect : om,animal,tablou,maşină,vas,seră,stea etc.
B. Numărul plural-denumeşte două sau mai multe obiecte: oameni, animale, tablouri, maşini,vase,sere,stele.

CAZURI SPECIALE
- Substantive cu sens colectiv : roi, mulţime, garnizoană, grup, şir, etc.
- Substantive cu forme multiple de plural :
Unele au acelaşi sens (una dintre forme fiind învechită).Exemple : coală =coli =coale ; roată = roţi = roate ; boală = boli = boale.
Formele învechite sunt păstrate în expresii de genul : "a pune beţe în roate","a băga în boale ".
Alte substantive au sensuri diferite la plural. Exemple:cap = capi (şefi,conducători), capete (părţi ale corpului) , capuri (extremităţi geografice) ; cot = coate (încheieturi ale mâinilor) , coturi (unghere) , coţi (unităţi de măsură).
- Substantive cu aceeaşi formă la singular şi plural,când nu sunt articulate: (un) pui, (doi) pui; (un) nume, (două) nume ; (o) luntre,(două) luntre; (o) muncitoare, (două) muncitoare; (o) învăţătoare, (două) învăţătoare etc.
- Substantive defective de număr (au forme numai pentru un singur număr) :
a. Substantive defective de singular (au formă numai pentru pluarl) : zori, şale, ochelari, icre, câlţi etc.
b. Substantive defective de plural (au formă numai pentru singular): tineret, blândeţe,

cacao, unt, isteţime, handbal, sclavagism, argint etc.
OBSERVAŢIE:Unele substantive au un înţeles la singular şi alt înţeles la plural. Exemple: brânză (produs lactat)- brânzeturi (varietăţi de produse lactate); lapte (produs alb-gălbui secretat de glandele mamare ale femelelor mamifere) - lapţi (glande reproducătoare ale peştilor masculi).

CAZURILE ŞI FUNCŢIILE SINTACTICE ALE SUBSTANTIVELOR

Cazul Nominativ (N)

⊖Subiect : Toamna coboară peste sat. (cine coboară peste sat ?)
⊖Nume predicativ : Ionel este elev. (ce este Ionel ?)
⊖Atribut apoziţional : El , Eminescu este cel mai mare poet român. (care el ?)

Cazul Genitiv (G)

©Atribut genitival :Elevul intrase în graţiile profesoarei . (în ale cui graţii intrase ?)
©Atribut prepoziţional : Se va intensifica lupta contra incendiilor .(care luptă ?-întrebare specifică atributului , în a cui contră ? - întrebare pentru identificarea cazului substantivului)
©Atribut apoziţional (rar) : Parcurile municipiului,ale Timişoarei ,te îmbie cu răcoarea lor. (ale cui parcuri ?)
©Nume predicativ : Biserica era a enoriaşilor din sat. (a cui era ?)
©Subiect (rar) : Ai casei erau plecaţi în excursie. (cine erau plecaţi ?-întrebare specifică subiectului , ai cui erau plecaţi ? - întrebare pentru identificarea cazului substantivului)
©Complement indirect:S-a pronunţat împotriva legii funciare.(pentru ce s-a pronunţat ?-întrebare specifică complementului indirect,în a cui împotrivă s-a pronunţat ? - întrebare pentru identificarea cazului substantivului)
©Complement circumstanţial de cauză:Din pricina ceţii nu se vede nimic.(din ce cauză nu se vede ?- întrebare specifică complementului circumstanţial de cauză, din a cui pricină ? - întrebare pentru identificarea cazului substantivului)
©Complement circumstanţial de loc: Deasupra satului se adunaseră norii.(unde se adunaseră ? - întrebare specifică compl. circumstanţial de loc, a cui deasupra ?- întrebare pentru identificarea cazului subst.)
© Complement circumstanţial de timp :În timpul iernii oamenii cumpără lemne.(când cumpără lemne întrebare specifică compl.circumstanţial de timp ; în al cui timp ?-întrebare pentru identificarea cazului în care se află substantivul)
© Complement circumstanţial de mod :Înoată contra curentului . (cum înoată ?-întrebare specifică complementului circumstanţial de mod , în a cui contră înoată ?- întrebare pentru determinarea cazului în care se află substantivul)
© Complement circumstanţial de scop :Se pregăteşte intens în vederea concursului.(cu ce scop se pregăteşte ?-întrebare specifică compl.circumstanţial de scop, în a cui vedere se pregăteşte ?-întrebare pentru identificarea cazului substantivului.)

Cazul Dativ (D)

¤ Complement indirect : Dă-i omului mintea cea de pe urmă. (cui să-i dai ?)
¤ Complement circumstanţial de mod : Se îmbracă contrar modei . (cum se îmbracă ? - întrebare specifică complementului circumstanţial de mod , contrar cui se-mbracă ?- întrebare pentru identificarea cazului în care se află substantivul)
¤ Complement circumstanţial de cauză : Datorită ninsorii s-au blocat drumurile. (din ce cauză s-au blocat drumurile ?- întrebare specifică compl. circumstanţial de cauză , datorită cui ? - întrebare pentru identificarea cazului substantivului)
¤ Complement circumstanţial de loc : Aşterne-te drumului.(unde să te aşterni ?-întrebare specifică compl. circumstanţial de loc , cui să te aşterni ? - întrebare pentru identificarea cazului substantivului)
¤ Atribut : "Şi bogat în sărăcia-i ca un astru el apune,
Preot deşteptării noastre , semnelor vremii profet." (preot cui ? , vremii cui ?)
¤ Atribut prepoziţional :Traversarea conform regulilor de circulaţie este sigură.(care traversare ?- întrebare specifică atributului , conform cui ?- întrebare pentru identificarea cazului substantivului)
¤ Atribut apoziţional : Eminescu îi era prieten lui Creangă,povestitorului.(care

Creangă ? –întrebare specifică atributului , prieten cui ?- întrebare pentru identificarea cazului substantivului.)
¤ Nume predicativ : De cele mai multe ori copiii sunt aidoma părinţilor . (aidoma cui ?)

Cazul Acuzativ (Ac.)

¤ Complement direct : Lupul păru-şi schimbă , dar năravul ba. (ce îşi schimbă ?)
¤ Complement indirect : Se gândea insistent la femeia aceea . (la ce se gândea ?)
¤ Complement de agent : Dorul îi era purtat de valurile mării. (de cine îi era purtat ?)
¤ Complement circumstanţial de loc : Calul bea apă din pârâu . (de unde bea apă ?)
¤ Complement circumstanţial de mod : Vedea ca prin ceaţă . (cum vedea ?)
¤ Complement circumstanţial de timp : În anul acesta va fi secetă . (când va fi secetă ?)
¤ Complement circumstanţial de cauză : De teamă n-a mai făcut nimic.(din ce cauză n-a făcut ?- întrebare specifică compl. circumstanţial de cauză , de ce ? - întrebare pentru identificarea
cazului substantivului.)
¤ Complement circumstanţial de scop : Se pregăteşte pentru concurs . (cu ce scop se pregăteşte ?- întrebare specifică compl. circumstanţial de scop,pentru ce se pregăteşte ?- întrebare pentru
identificarea cazului substantivului)
¤ Atribut prepoziţional : Stoluri de păsări zburau deasupra deltei. (ce fel de stoluri ?)
¤ Nume predicativ : "Iarba pare de omăt . (în ce fel pare ?)
¤ Subiect (rar) : A venit la lume . (cu sens de lume multă) (cine a venit ?- întrebare specifică suiectului, la ce a venit ? - întrebare pentru identificarea cazului substantivului)

Cazul Vocativ (V)

♦ Fără funcţie sintactică : Mergeţi , dragi copii , acasă !

OBSERVAŢIE : Cu excepţia cazurilor nominativ şi vocativ , toate celelalte cazuri folosesc prepoziţii sau locuţiuni prepoziţionale , unele specifice.
Pentru cazul genitiv : deasupra, contra, asupra, împotriva, dedesubtul, înaintea, înapoia, înlăuntrul, în faţa, în spatele, la stânga, la dreapta, în josul, în vârful, în timpul etc.
Pentru cazul dativ : datorită, mulţumită, graţie, contrar, conform, potrivit, asemeni, aidoma etc.
Pentru cazul acuzativ : la, cu, din, spre, către, prin, în, despre, dinspre, înspre, faţă de, în loc de, în afară de etc.

SCHIMBAREA VALORII GRAMATICALE

Substantivul îşi poate schimba valoarea gramaticală devenind :
♦ Adverb : Toamna se numără bobocii.
♦ Adjectiv : Zoe , fii bărbată !
♦ Interjecţie : Doamne , cum trec zilele !
Alte părţi de vorbire pot deveni substantive :
⊖ Adjectivul articulat : Frumosul este apreciat de toţi.
⊖ Numeralul : A obţinut triplul recoltei de acum cinci ani.
⊖Pronume : Se ocupă cu nimicuri .
⊖Participiul : Plecatul în străinătate necesită viză.
⊖ Infinitivul lung : Citirea este o materie în clasele primare.
⊖ Adverbul : Te va lăuda pentru binele făcut.
⊖ Interjecţia : Are un of la inimă !
⊖Prepoziţia : "Pe" este o prepoziţie simplă.
⊖ Conjuncţia : "Că" leagă propoziţia subordonată circumstanţială de cauză de regenta

ei.

VALORILE STILISTICE ALE SUBSTANTIVULUI

- Personificarea : " Şi-auzi mândra glăsuire a pădurii de argint."
- Metafora : "Pe mine m-or plânge
  Cu lacrimi de sânge."
- Hiperbola : "Vorba-i tunet, răsufletul ger "
- Repetiţia : " Patria e cerul cu soare, e cerul cu nori,
  E cerul cu lună şi e cerul cu stele."
- Enumeraţia : "Aici stejarii, brazii şi fagii trufaşi înalţă capetele lor spre cer."
- Epitet : "De treci codrii de aramă,de departe vezi albind ..."

III. 1. 2. ARTICOLUL

ARTICOLUL este partea de vorbire flexibilă care însoţeşte un substantiv (sau un înlocuitor al acestuia) arătând în ce măsură obiectul denumit de acesta este cunoscut vorbitorului.

OBSERVAŢIE : Articolul nu are înţeles de sine stătător,el având rolul de instrument gramatical pentru exprimarea cazurilor. Totodată articolul este un mijloc în schimbarea valorilor gramaticale ale adjectivului, participiului, adverbului etc. care devin substantive.
Ex. : Leneşul mai mult aleargă.
Ex. : Rănitul a fost transportat la spital.
Ex. : În ciuda eforturilor depuse a rămas un nimeni.

FELURILE ARTICOLULUI

1. **ARTICOLUL NEHOTĂRÂT** precede un substantiv (stă în faţa acestuia), arătând că obiectul exprimat de acesta este individualizat, dar nu este foarte bine cunoscut de vorbitor.
Ex. : Odată am văzut o fată . (una oarecare)

CAZUL	MASCULIN		FEMININ	
	Singular	Plural	Singular	Plural
N. şi Ac.	un elev	nişte elevi	o fată	nişte fete
G. şi D.	unui elev	unor elevi	unei fete	unor fete

2. **ARTICOLUL HOTĂRÂT** are rolul de a ajuta substantivul să arate în mod clar obiectul denumit.
Ex. : Buturuga mică răstoarnă carul mare. (această buturugă mică nu una oarecare,acest car mare nu
unul oarecare)
Pereţii au urechi şi străzile ochi. (aceşti pereţi,aceste străzi,binecunoscute vorbitorului)

a. Articolul hotărât propriu-zis

CAZUL	MASCULIN		FEMININ	
	Singular	Plural	Singular	Plural
N. şi Ac.	elevul	elevii	fata	fetele
G. şi D.	elevului	elevilor	fetei	fetelor

- Articolul hotărât propriu-zis se alipeşte la sfârşitul substantivului făcând posibilă deosebirea cazurilor.
- Substantive precum fiu,vizitiu,iaurgiu se scriu la nominativ plural cu trei de "i" când sunt

articulate cu
articol hotărât.(primul face parte din radical,al doilea este dizidenţa masculinului la nominativ plural,iar al treilea este articolul hotărât enciclic : fiii,vizitiii,iaurgiii)
- Articolul hotărât propriu-zis şi cel nehotărât au genul,numărul şi cazul substantivului.
- În cazul numelor proprii masculine sau feminine care nu se termină în "a" , precum şi a substantivelor
comune ce exprimă grade de rudenie la cazurile genitiv şi dativ se foloseşte articolul prociclic (în faţa
substantivului) "lui" . Exemple : lui Carmen,lui Radu,lui nenea etc.
- Articolul posesiv (genitival) însoţeşte substantivul (sau înlocuitorul acestuia) la cazul genitiv sau intră în structura pronumelor posesive şi a numeralului ordinal . Exemple : caiet al elevei,casetofon al
meu,runda a doua etc.
Articolul posesiv se acordă în gen,număr şi caz cu substantivul determinat. Exemple : Cravata aceasta este a ta ? ("a" se acordă cu obiectul posedat - "cravata" - feminin, singular,nominativ)
- Articolul demonstrativ (adjectival) se află în faţa unui adjectiv sau a unui numeral,legându-se de substantivul determinat sau acordându-le valoare de substantiv.
Exemple : Mâţa cea blândă zgârie rău. (mâţa = subst. , cea = articol , blândă = adjectiv)
Cei din urmă vor fi cei dintâi.(cei din urmă are valoare substantivală,poate fi înlocuit cu un subst.)
Articolul demonstrativ se acordă în gen,număr şi caz cu substantivul.

CAZUL	MASCULIN		FEMININ	
	Singular	Plural	Singular	Plural
N. şi Ac.	elevul cel mic	elevilor cei mici	fata cea mare	fetele cele mari
G. şi D.	elevului cel mic	elevilor cei mici	fetei celei mari	fetelor celor mari

OBSERVAŢIE : Articolul demonstrativ nu trebuie confundat cu pronumele demonstrativ de depărtare,
forma populară :
Cei care se împrietenesc, se potrivesc. (cei = aceia ,pronume) ;
Cei săraci s-au revoltat.(cei , articol , săracii)
ATENŢIE ! Articolele posesive şi cele demonstrative se scriu într-un singur cuvânt :
al,ai,ale,cel,cea,cele. Acestea nu trebuie confundate cu grupurile de cuvinte : a-i,a-l,ce-l,ce-i etc.

III. 1. 3. ADJECTIVUL

Adjectivul este partea de vorbire flexibilă care arată însuşirea unui obiect.
Ex. : Vorba bună mult aduce. (care vorbă ?) ; Omul leneş multe pătimeşte. (care om ?)
CLASIFICARE :
A. După structură,adjectivele sunt :
a. Adjective simple : frumos,urât,rece,cald,alb,verde,curat,murdar etc.
b. Adjective compuse : cumsecade,nou-născut,economico-social,binevoitor etc.
B. După flexiune,determinată de acordul cu substantivul,adjectivele sunt :
1. Adjective variabile - îşi schimbă forma în timpul comunicării. Exemple : Lucrul bun nu se face de azi pe mâine. Lucrurile bune nu se fac de azi pe mâine.
¤ **Adjectivele variabile cu două terminaţii şi patru forme flexionare : bun, cald, amar etc. Exemple: om bun, carte bună, oameni buni, cărţi bune.**
¤ Adjective variabile cu două terminaţii şi trei forme flexionare : mic,roşu,lung etc. Exemple : copil mic, clasă mică, copii mici, clase mici.
¤ Adjective variabile cu o terminaţie şi două forme flexionare : dulce, verde, subţire etc.

Exemple : codru verde, frunză verde, codrii verzi, frunze verzi .
2. Adjective invariabile - nu-şi schimbă forma : cumsecade,ferice,vernil. Exemple : om cumsecade, femeie cumsecade, oameni cumsecade, femei cumsecade.
Observaţie : Adjectivul se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul determinat.
LOCUŢIUNILE ADJECTIVALE
Locuţiunile adjectivale sunt grupuri de cuvinte cu înţeles unitar care au valoarea unui adjectiv.
Ex. : de treabă (cumsecade) , cu minte (inteligent) , de căpătâi (important) , de nădejde (serios).
Ex. : Era un om de onoare. (de onoare = cinstit)
FUNCŢIILE SINTACTICE ALE ADJECTIVULUI
¤ Atribut adjectival : Buturuga mică răstoarnă carul mare. (care buturugă ?, care car ?)
¤ Nume predicativ : Bomboanele sunt dulci. (cum sunt bomboanele ?)
¤ Complement circumstanţial de cauză : De bolnav abia mergea. (din ce cauză abia mergea ?)
¤ Complement circumstanţial de timp : De mici au învăţat munca. (de când au învăţat ?)
¤ Complement circumstanţial de mod : E mai mult lat, decât lung. (cum este ?)
¤ Complement indirect : Din vesel a devenit trist. (din ce ?)
OBSERVAŢII : Unele adjective au forme particulare la plural : complex (complecşi),fix (ficşi). Adjectivele terminate în "iu" fac pluralul cu doi de "i" : viu (vii),propriu (proprii),auriu (aurii),cenuşiu (cenuşii).Când sunt articulate,aşezate deci înaintea substantivului determinat,se scriu cu trei de "i" : propriii copii,viii microbi,auriii struguri,cenuşiii nori.
GRADELE DE COMPARAŢIE ALE ADJECTIVULUI
Gradele de comparaţie exprimă diferite nivele (grade) ale însuşirii exprimate.
A. Gradul pozitiv exprimă însuşirea obişnuită a unui obiect. Ex.: Am văzut o floare frumoasă .
B. Gradul comparativ exprimă însuşirea unui obiect comparată cu aceeaşi însuşire a altui obiect sau cu propria însuşire în împrejurări diferite.
1. Comparativ de superioritate Ex.: Are o floare mai frumoasă . (decât a celuilalt)
2. Comparativ de egalitate Ex. : Am primit o floare la fel de frumoasă. (ca şi colega)
3. Comparativ de inferioritate Ex. : Floarea aceasta este mai puţin frumoasă. (decât a colegei)
C. Gradul superlativ este gradul cel mai înalt sau mai scăzut al însuşirii.
1. Superlativ relativ de superioritate Ex. : Floarea cea mai frumoasă a primit-o mama.
2. Superlativ relativ de inferioritate Ex. : Aceasta mi s-a părut cea mai puţin frumoasă floare.
3. Superlativ absolut Ex. : Am primit o floare foarte frumoasă .
OBS. : Pentru formarea gradului superlativ absolut se folosesc şi unele mijloace mai expresive decât adverbul "foarte".
- Adverbe precum : "tare", "prea": Moşul a avut o viaţă prea agitată .
- Adverbe şi locuţiuni adverbiale legate de adjectiv prin prepoziţia "de": extraordinar, grozav, din calea-afară, nevoie mare.
Ex. : A ajuns într-o situaţie extraordinar de bună .
- Substantive cu valoare adverbială : foc, tun, buştean, bâtă.
Ex. : Adriana părea deşteaptă foc .
- Repetarea adjectivului .
Ex. : A trecut peste o apă mare,mare .
- Lungirea sau repetarea unei vocale sau a unei consoane : Până la capătul drumului distanţa este maare !
ADJECTIVE FĂRĂ GRADE DE COMPARAŢIE
- Adjective care exprimă însuşiri ce nu pot fi comparate : rotund, mort, ţărănesc, angelic.
- Adjective care provin din limba latină unde erau forme ale comparativului sau ale superlativului : superior, exterior, maxim, suprem, inferior, minim.
VALORILE STILISTICE ALE ADJECTIVULUI
 # Epitet : "Timpul rece apasă umărul meu."
Epitet personificator : "O umbră călătoare se-ntinde-ncet."
Epitet cromatic : "Cu o zale argintie se îmbracă mândra ţară..."
SCHIMBAREA VALORII GRAMATICALE
Adjectivul îşi poate schimba valoarea gramaticală,devenind :

- Substantiv : Leneşul mai mult aleargă .
- Adverb : Cugeta adânc .

III. 1. 4. NUMERALUL

Numeralul este partea de vorbire flexibilă care exprimă un număr sau determinarea numerică a obiectelor (ordinul , numărul ,repartizarea , gruparea , multiplicarea .)

A. NUMERALUL CARDINAL

a. Numeralul cardinal propriu-zis *exprimă un număr abstract sau un număr concret* : Doi şi cu doi fac patru .

După formă , numeralele cardinale propriu-zise pot fi de două feluri :
- Simple : unu,zece,milion,miliard etc.
- Compuse : unsprezece,şaisprezece,optsprezece,optzeci,nouăzeci etc.

Celelalte numerale cardinale se scriu ţinându-se cont de părţile componente : şaizeci şi cinci,o mie nouă sute nouăzeci şi nouă etc.

OBSERVAŢIE : Numeralele "un","o" pot fi confundate cu articolul nehotărât sau cu adjectivul pronominal nehotărât.
- Când însoţesc un substantiv ce arată un obiect mai puţin cunoscut, "un" şi "o" sunt articole nehotărâte.

Exemplu : Purta un fular de culoare roşie. (un fular oarecare)
- Când în text sunt şi alte numerale cardinale sau se subînţelege prezenţa lor, "un" şi "o" sunt numerale cardinale.

Ex. : Cu o floare nu se face primăvară ! (dar cu douăzeci,treizeci se face !) ; A mai trecut un an. (doi,trei)
- Când cuvintelor "un","o" li se opun în text pronume sau adjective pronominale demonstrative sau nehotărâte atunci ele sunt adjective pronominale nehotărâte. Ex. : Un tren vine,altul pleacă.(un-altul) ; O carte se află pe birou,iar celelalte în bibliotecă. (o-celelalte)

b. Numeralul cardinal colectiv indică însoţirea a două sau mai multe obiecte : amândoi, ambii, amândouă, ambele, tustrei, câteşpatru, toţi cinci etc. Se declină doar primele patru dintre cele menţionate :

CAZUL	SINGULAR		PLURAL
N. şi Ac.	**amândoi**	**amândouă**	**ambii** **ambele**
G. şi D.	**amânduror(a)**	**amânduror(a)**	**ambilor** **ambelor**

Ex. : Ambele propuneri au fost refuzate. (care propuneri ? - "ambele" = atribut adjectival)
Ex. : Casa a fost construită de amândoi .(de către cine ?- de amândoi = compl. de agent,are valoare substantivală deoarece este autorul acţiunii pasive suferită de subiectul "casa")

c. NUMERAL CARDINAL MULTIPLICATIV arată în ce proporţie creşte o cantitate: dublu,triplu, împătrit, încincit,cvadruplu,înzecit etc.
se formează prin derivare cu prefixul "în" şi sufixul "it" de la numeralul cardinal propriu-zis. Ex.:A
depus un efort înzecit . (înzecit = atribut adjectival,valoare adjectivală, ce fel de efort ?); Andrei a câştigat îndoit .(cum a câştigat ?- îndoit = complement circumstanţial de mod ,valoare adverbială.

d. NUMERAL CARDINAL DISTRIBUTIV arată repartizarea numerică a obiectelor. Se formează din numeralul cardinal propriu-zis precedat de adverbul "câte":câte unul,câte doi,câte trei etc. Ex.:Citea câte patru cărţi pe lună.(câte patru = atribut adjectival,valoare adjectivală-câte cărţi ?) Ex.:Câte doi stăteau în bancă. (câte doi =subiect, valoare substantivală , cine stăteau în bancă ?)

e. NUMERALUL CARDINAL ADBERVIAL (DE REPETIŢIE)- arată de câte ori se îndeplineşte o acţiune: o dată,de două ori,de zece ori etc.

Se formează pornind de la numeralul cardinal propriu-zis precedat de prepoziţia "de" şi urmat de substantivul "oară" la plural.

***OBSERVAŢIE*:** Numeralul adverbial "o dată" se scrie în două cuvinte şi nu trebuie confundat cu adverbul
de timp"odată" (odinioară). Ex. : A fost odată ca niciodată. (odată = odinioară = adverb de timp)

Ex. : M-a căutat doar o dată . (o dată = numeral cardinal adverbial,mă putea căuta de două ori)

- Numeralul cardinal adverbial poate fi complement circumstanţial de timp sau de mod .Ex.:Trece prin
oraşul natal de cinci ori pe an. (de cinci ori = compl. circumstanţial de timp ; când trece ?) Ex. : Ionel este
de două ori mai isteţ decât alt coleg din clasă. (este isteţ = predicat nominal,de două ori = compl.
circumstanţial - de mod, în ce mod este mai isteţ ?)

B.*NUMERALUL ORDINAL* indică ordinea numerică a obiectelor.

Şirul numerelor ordinale începe cu : întâiul,întâia,primul,prima,cel dintâi,cea dintâi.

OBSERVAŢIE *:*Declinarea lor se face cu ajutorul articolului demonstrativ"cel","cea",urmat de prepoziţia "de"

CAZUL	MASCULIN	FEMININ	MASCULIN	FEMININ
N. şi Ac.	**cel dintâi**	**cea dintâi**	**cel de-al doilea**	**cea de-a doua**
G. şi D.	**celui dintâi**	**celei dintâi**	**celui de-al doilea**	**celei de-a doua**

***ATENŢIE ! :* Corect se spune clasa întâi.**

Ortografie : Numeralele "primul","întâiul" la numărul plural se scriu cu doi de "i" dacă se află în faţa unui substantiv de genul masculin : primii elevi, întâii trandafiri .

VALORILE NUMERALULUI

În funcţie de context numeralele pot avea următoarele valori :

1. Valoare substantivală-înlocuieşte un substantiv,preluându-i categoriile gramaticale şi funcţiile sintactice. Poate fi precedat sau nu de articolul demonstrativ .

Ex. : Cei doi au parcurs o distantă apreciabilă. (cine a parcurs ? - cei doi = subiect,valoare substantivală)

Ex : Celor trei li s-a stabilit un nou program de lucru.(pentru cine s-a stabilit? celor trei=compl. indirect,
valoare substantivală.)

Stăteau în grupuri de câte zece .(în ce fel de grupuri ? - de câte zece = atribut prepoziţional,valoare subst.)

Cărţile erau pentru al doilea . (pentru al doilea = nume predicativ)

Despica firul în patru . (cum despica ? - în patru = compl. circumstanţial de mod)

Ex. : A revenit la cinci . (când a revenit ? - "la cinci" = comp. circumstanţial de timp)

OBSERVAŢIE : Numeralele cardinale de la douăzeci în sus au numai valoare substantivală şi între acestea şi substantivul determinant se foloseşte prepoziţia "de".

Ex. : Au sădit optzeci de pomi în curtea şcolii.

2. Valoare adjectivală - determină un substantiv cu care se acordă în gen,număr şi caz.

Ex. : Tustrei candidaţi au obţinut note bune.

Numeralele folosite cu valoare adjectivală au funcţie sintactică de atribut adjectival.

Ex. : Cei şapte băieţi au participat la un concurs de aeromodele. (care băieţi ?- "cei şapte" = atribut adjectival provenit din numeral cu valoare adjectivală.)

Ex. : A depus un efort înzecit pentru a reuşi la examenul de capacitate.(ce fel de efort ?- "înzecit"= atribut adjectival provenit din numeral cu valoare adjectivală.)

3. Valoare adverbială - determină un verb,un adjectiv sau un alt adverb comportându-se totodată ca şi un adverb.

Ex. : Lucrul dăruit preţuieşte înzecit . (cum preţuieşte ? - "înzecit" = compl. circumstanţial de mod provenit din numeral cu valoare adverbială.)

Ex. : Gândeşte de două ori şi vorbeşte o dată . (de câte ori gândeşte ? , de câte ori vorbeşte ? , "de două ori" = compl. circumstanţial de timp; "o dată" = compl. circumstanţial de timp ,ambele provenite din numerale cu valoare adverbială.)
OBSERVAŢII : Pentru denumirea unor fracţii (a unei părţi dintr-un întreg) se folosesc numeralele fracţionare
jumătate,sfert,treime,sutime etc.
Ex. : Doar o jumătate de măr primeşti.
Ideea de cantitate poate fi exprimată şi prin alte părţi de vorbire : mulţime (substantiv), ultimul (adjectiv) , mulţi, puţini,câţiva (pronume nehotărâte).
Ex. : Mulţi sunt chemaţi,dar puţini sunt aleşi.

III. 1. 5. PRONUMELE

PRONUMELE este partea de vorbire flexibilă care înlocuieşte un substantiv.

PRONUMELE CU FORME PERSONALE

A. **PRONUMELE PERSONAL** - desemnează diferite persoane.
Se declină schimbându-şi forma în funcţie de persoană,gen,număr şi caz.
Are forme accentuate (la toate cazurile) şi forme neaccentuate (la cazurile dativ şi acuzativ).
- FORME ACCENTUATE : eu,(pe) mine,mie,noi,(pe) noi,nouă (persoana I),tu,(pe) tine,ţie,voi,(pe) voi,vouă (persoana a II-a), el,(pe) el,(al) lui,ei,(pe) ei,(ai) lor (persoana a III-a,genul masculin),ea,(pe) ea,(a) ei,ele,(pe)
ele,(ale) lor (persoana a III-a,genul feminin)

OBSERVAŢII : Pentru persoanele I şi a II-a nu există forme ale pronumelui personal pentru cazul genitiv. Pentru persoanele I şi a III-a nu există forme pentru cazul vocativ.
-FORME NEACCENTUATE:îmi,mi (mi- , -mi), mă, m-, ne, ni (persoana I), îţi, ţi (ţi-, -ţi), te, vă, (v-), vi (pers. a II-a) îi, i (i- , - i), îl, l- , -l, le, li (persoana a III-a,genul masculin), îi, i (i- , -i), o, le (le- , -le), li (persoana a III-a, gen feminin).

OBSERVAŢIE : Formele neaccentuate ale pronumelor personale în cazul acuzativ au întotdeauna funcţia sintactică de complement direct.
Ex. : Îi suna ceasul. (pe cine suna ? "îi" = complement direct ,exprimat prin pronume personal,persoana
a III- a, nr. singular, gen masculin sau feminin, formă neaccentuată)
Ex. : Onoarea nu o putem cumpăra pe bani.(pe cine nu putem cumpăra ? "o" = complement direct,
exprimat prin pronume personal,persoana a III-a, nr. singular, gen feminin, formă neaccentuată)
- În unele expresii verbale,anumite pronume personale (precum "o" sau "îi") sunt folosite cu valoare neutră (nu înlocuiesc nici un substantiv şi nu au funcţie sintactică).
Ex. : Îi da cu gura înainte.
Ex. : A luat-o la sănătoasa.
- De foarte multe ori,pronumele personale formele neaccentuate sunt legate prin liniuţă de un verb,o conjuncţie,de un alt pronume etc.
Ex. : Ce ţi-e scris,în frunte ţi-e pus. (pronume în cazul dativ şi verb auxiliar)
Ex. : Îl judecă pe dracul şi ţi-l scoate şi dator. (ţi = pronume în cazul dativ , -l = pronume în cazul acuzativ)
Ex. : Lasă-mă să te las !. (verb predicativ şi pronume în cazul acuzativ)
Ex. : De lătratul unui câine să nu-ţi pese. (adverb de mod de negaţie şi pronume în cazul dativ)
Ex. : Se oblojeşte de nas ca să-i treacă degetul.(conjuncţie şi pronume în cazul acuzativ)
ATENŢIE ! : Alte pronume personale sunt : dânsul, dânsa, dânşii, dânsele.
PRONUMELE PERSONAL DE POLITEŢE - se foloseşte în loc de numele persoanelor cărora li se cuvine respect**.**
- Pronumele de politeţe are forme doar pentru persoanele a II-a şi a III-a : dumneata, dumneavoastră, dumneasa, dumnealui ,dumneaei, dumnealor.
- Pe lângă formele literare există şi forme populare ale pronumelui de politeţe : mata,

matale ,mătălică, mătăluţă.
- Locuţiuni pronominale de politeţe sunt :Domnia ta, Domnia sa, Măria ta, Înălţimea ta (sa), Excelenţa sa (voastră).

OBSERVAŢIE : Pronumele personal de politeţe se poate prescurta : d-sa, d-ta, d-voastră, d-ei, d-lui.

B. PRONUMELE REFLEXIV *arată că acţiunea exprimată de verb se răsfrânge asupra subiectului. Are forme doar pentru cazurile dativ şi acuzativ.*

Are forme proprii numai pentru persoana a III-a : sie,sieşi,îşi,şi (dativ),sine,se s- (acuzativ).
Ex. : Vorbeşte cu sine însuşi. (cu cine vorbeşte ?,cu sine = compl. indirect)
Îşi provoacă sieşi neajunsuri. (cui îi provoacă ? , sieşi = compl. indirect)
Îşi laudă cioara puii.(care pui ? , îşi = atribut pronominal)
Pronumele reflexiv intră în structura diatezei reflexive şi în această situaţie nu are funcţie sintactică.
Ex. : Îşi imaginează că este cel mai mare şi mai tare.
Ex. : Se teme şi de umbra lui.
Pentru persoanele I şi a II-a se folosesc formele neaccentuate ale pronumelui personal în cazurile dativ şi acuzativ.
Exemple : Scoală-te de dimineaţă dacă vrei să-ţi lungeşti viaţa !. ; Mă mir că-mi amintesc ceva după şocul suferit.
OBSERVAŢIE : Pronumele personal,forma neaccentuată şi pronumele reflexive provenite din pronume personale se deosebesc în funcţie de coincidenţa de număr şi persoană între pronume şi verbul în vecinătatea caruia se află.
Ex. : Te loveşti la un deget şi te doare trupul tot.
te 1 = pronume reflexiv (te - persoana a II-a ,loveşti - persoana a II-a,te = compl. direct, pe cine loveşti ?)
te 2 = pronume personal (te - persoana a II-a,doare - persoana a III-a,te = compl. direct, pe cine doare ?)
Pronumele reflexiv şi pronumele personal pot îndeplini funcţia sintactică de atribut pronominal în cazul dativ (dativul posesiv).
Ex. : Toată pasărea îşi apără puii. (îşi apără puii = apără puii săi , îşi = pronume reflexiv)
Ex. : Picioarele-ţi să roadă pragul şcolilor. (ţi poate fi înlocuit cu adjectivul pronominal tale;ţi=pronume personal)

C. PRONUMELE ŞI ADJECTIVUL PRONOMINAL DE ÎNTĂRIRE

Pronumele de întărire are rolul de a pune în evidenţă persoana la care se referă.
Apare rar ca pronume. Ex. : Şi-a adunat lucrurile. Apoi însuşi a făcut valiza.
Ex . : Însămi am hotărât să-l ajut.
- În mod frecvent e folosit ca adjectiv pronominal de întărire.
Ex. : Însuşi directorul unităţii a luat poziţie împotriva vinovaţilor.
Ex. : Tu însăţi ai acţionat pentru depistarea vinovaţilor.
- Adjectivul pronominal de întărire se acordă în gen,număr şi caz cu substantivul sau pronumele determinat.
Exemple : eu însumi (masculin) - eu însămi (feminin) ; tu însuţi - tu însăţi ; el însuşi ; ea însăşi ; noi înşine - noi însene ; voi înşivă - voi însevă ; ei înşişi ; ele înseşi (însele)
- Formă pentru genitiv-dativ o au doar pronumele şi adjectivele pronominale de întărire de genul feminin la numărul singular.
Ex. : Profesoarei înseşi îi suntem recunoscători.

D. PRONUMELE ŞI ADJECTIVUL PRONOMINAL POSESIV

Pronumele posesiv înlocuieşte numele posesorului şi pe cel al obiectului posedat (deci înlocuieşte două
substantive).
Ex. : Ai săi părăsiseră de mult timp oraşul. - "ai săi" - copiii (fraţii,părinţii) lui.
- În structura unui pronume posesiv intră şi articolul posesiv (care ţine locul obiectului posedat) : al, a, ai, ale, alor.
Ex. : Ale mele erau cărţile de pe masă. (ale = cărţile)

- Pronumele posesiv are forme după numărul şi genul substantivului care denumeşte obiectul posedat şi după numărul şi persoana posesorului.
- Un obiect posedat şi un posesor : al meu,al tău,al său,a mea,a ta,a sa.
- Un obiect posedat şi mai mulţi posesori : al nostru,al vostru,a noastră,a voastră.
- Mai multe obiecte posedate şi un singur posesor : ai mei,ai tăi,ai săi,ale mele,ale tale,ale sale.
- Mai multe obiecte posedate şi mai mulţi posesori : ai noştri,ai voştri,ale noastre,ale voastre.

OBSERVAŢIE : Pentru situaţiile în care există mai mulţi posesori,pronumele posesiv nu are forme pentru persoana a III-a,folosindu-se pronumele personal "lor".
- Adjectivul pronominal posesiv determină un substantiv care denumeşte obiectul posedat şi se acordă cu acesta în gen şi caz.

Ex. : Umerii săi erau destul de puternici. (săi - gen neutru,caz nominativ,atribut adjectival)
- La rândul său,adjectivul posesiv înlocuieşte numele posesorului,fiind singurul adjectiv pronominal care ţine locul unui substantiv.

Ex. : Colegii tăi te-au încurajat. (tăi ţine locul unui substantiv care este posesor)
- Când urmează după un substantiv articulat cu articol hotărât,adjectivul pronominal posesiv nu are în structura sa articolul posesiv.

Ex. : Faptele tale te-au acoperit de laude.
- Dacă adjectivul se află în faţa substantivului determinat sau dacă substantivul este articulat cu articol nehotărât adjectivul pronominal posesiv este precedat de articol posesiv.

Ex. : Ai tăi părinţi te-au ajutat cu sfatul lor. ; Am fost ajutat de un prieten al meu .

OBSERVAŢII **:** Formele contextuale corecte ale unor pronume sau adjective pronominale sunt : un vecin de-ai noştri,o carte de-ale mele,acelei fete a sale.
- Pronumele sau adjectivele pronominale posesive (ai) noştri,(ai) voştri se scriu cu un singur "i" !

PRONUMELE FĂRĂ FORME PERSONALE

A. PRONUMELE ŞI ADJECTIVUL PRONOMINAL DEMONSTRATIV

Pronumele demonstrativ înlocuieşte numele unui obiect şi arată apropierea sau depărtarea obiectului sau identitatea acestuia cu sine însuşi sau cu alt obiect.

Pronumele demonstrativ este de trei feluri :

a. Pronume demonstrativ de apropiere : acesta,aceasta,cestălalt,ceastalaltă.

Ex. : Acesta mi-a acordat notă maximă.

b. Pronume demonstrativ de depărtare : acela,aceea,celălalt,cealaltă.

Ex. : Cealaltă a fost colega Mariei.

c. Pronume demonstrativ de identitate : acelaşi,aceeaşi.

Ex. : Răspunsul a fost mereu acelaşi .

ATENŢIE ! : E necesar să se evite confuzia pronumelor aceea,aceeaşi (genul feminin,numărul singular) cu pronumele aceia,aceiaşi (genul masculin,numărul plural)
- Formele populare ale pronumelui demonstrativ sunt :

ăsta,asta,ista,aista,cesta,ăla,aia,ălalalt,ailaltă.

ADJECTIVUL PRONOMINAL DEMONSTRATIV determină un substantiv cu care se acordă în gen,număr şi caz.

Ex. : De învăţătura aceea veche a bunicilor uitasem. (aceea = atribut adjectival,gen feminin,număr singular , caz acuzativ,exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ de depărtare)

Ex. : Nu vor uita niciodată această zi. (această = atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ, nr. singular,gen feminin,caz acuzativ)

Observaţie : În afara formelor amintite pronumele şi adjectivul pronominal demonstrativ au şi forme scurte : cel, cea, cei,cele. Din neatenţie acestea pot fi confundate cu articolele demonstrative.

Ex. : Fapta cea bună să te însoţească. (cea - articol demonstrativ)

Cel din dreapta fuma ţigară după ţigară. (cel = acela - pronume demonstrativ)

Se vedea trecând un om pe lângă cea casă. (cea = aceea - adjectiv pronominal demonstrativ)

B. PRONUMELE ŞI ADJECTIVUL PRONOMINAL NEHOTĂRÂT

Pronumele nehotărât este partea de vorbire flexibilă care înlocuieşte un substantiv fără să dea vreo indicaţie precisă asupra obiectului denumit de acesta.

CLASIFICARE :

1. Pronumele nehotărât simplu : unul,altul,atâta,cutare,tot (toată,toţi,toate)
2. Pronumele nehotărât compus :

altcineva,cineva,oricine,altceva,ceva,câţiva,câteva,fiecare,oarecare,vreunul.

OBSERVAŢIE : Pronumele nehotărâte compuse sunt formate din pronumele : cine,ce,cât percum şi din alte elemente de compunere,cu excepţia lui vreunul alcătuit din particula "vre" şi pronumele nehotărât "unul".
Pronumele nehotărât îşi schimbă forma (flexionează) în funcţie de numărul,genul şi cazul subst. înlocuit.
Ex. : Unora le place fotbalul. (unora = pronume nehotărât,nr. plural,caz dativ,funcţie sintactică compl. indirect)
Ex. : Ai dat de urma vreunuia ?. (vreunuia = pronume nehotărât,nr. singular,genul masculin,caz genitiv, funcţie sintactică de atribut pronominal)
Există şi excepţii de la aceste categorii gramaticale :
1. Pronumele nehotărâte formate cu "ce" nu-şi schimbă forma.
2. Pronumele nehotărâte formate cu "cine" au forme numai pentru singular,iar flexiunea se realizează numai după caz.
3. Pronumele nehotărâte compuse cu "care" au forme deosebite după gen,numai în cazurile dativ şi genitiv singular.
Când nu mai înlocuiesc un substantiv şi se acordă în gen,număr şi caz cu substantivul determinat,unele pronume nehotărâte devin adjective pronominale nehotărâte.
Pronumele nehotărâte "careva","altceva","altcareva" şi cele alcătuite cu "cine" nu devin adjective pronominale nehotărâte, iar "fiece","niscai","niscaiva","alde" sunt numai adjective pronominale nehotărâte !
Pronumele nehotărâte simple "unul" şi "una" când devin adjective au formele de singular "un" şi "o" (pentru N. şi Ac.) şi "unui","unei" (pentru D. şi G.) care pot să aibă şi alte valori morfologice.
Adjectivele pronominale nehotărâte au o singură funcţie sintactică,de atribut adjectival,iar pronumele nehotărâte pot avea următoarele funcţii sintactice :
Subiect : Unul învaţă. (cine învaţă ?)
Nume predicativ : Meritele sunt ale tuturor .
Atribut genitival : Dorinţele tuturor au fost respectate. (care dorinţe ?)
Atribut prepoziţional : Mâncarea de la altul e mai bună decât a ta. (care mâncare ?)
Atribut apoziţional : Elevii,alţii decât ai noştri,n-au obţinut rezultate bune. (care elevi ?)
Atribut dival : El este unchi unora . (unchi cui este ?)
Complement direct : Îl asculta pe fiecare. (pe cine îl asculta ?)
Complement indirect : Vorbeam despre altcineva nu despre tine. (despre cine vorbeam ?)
Complement de agent : Era ascultat de fiecare în parte. (de către cine era ascultat ?)
Complement circumstanţial de loc : Lângă fiecare dintre ei se aflau instrumentele de pescuit. (unde ?)
Complement circumstanţial de timp : Au ajuns acolo înaintea tuturor . (când ?)
Complement circumstanţial de mod : Ca şi alţii,s-a dus şi el acolo. (cum ?)
Complement circumstanţial de cauză : Datorită altora , se afla în mare încurcătură. (din ce cauză ?)
Complement circumstanţial de scop : El a muncit o viaţă întreagă pentru toţi . (cu ce scop ?)
OBSERVAŢII : Pronumele nehotărâte "unul","vreunul" se scriu cu doi de "i" la N. şi Ac. plural,păstrându-şi aceeaşi formă şi ca adjective nehotărâte : "unii","vreunii".
Pronumele nehotărât “altul” se scrie cu doi de “i” la N. şi Ac. plural,iar ca adj. nehotărât se scrie cu un singur“i” : alţii învaţă , alţi elevi învaţă.
Pronumele (adjectivele pronominale) nehotărâte compuse se scriu într-un singur cuvânt.

C. PRONUMELE ŞI ADJECTIVUL PRONOMINAL INTEROGATIV

Pronumele interogativ este partea de vorbire flexibilă care apare în propoziţii interogative şi ţine locul substantivului aşteptat ca răspuns. El apare pe primul loc în structura enunţului.
Ex. : Cine lipseşte ?
Pronumele interogative sunt : cine,ce,care,cât,al câtelea.
Dintre acestea ce,care,cât pot deveni adjective pronominale interogative când nu mai înlocuiesc un
substantiv,ci se acordă în gen,număr şi caz cu substantivul determinat.
Ex. : Care elev lipseşte ?
Îşi schimbă forma după gen,număr şi caz : "Cine"
- N. şi Ac. - cine ? ; D. şi G. - cui ?
- are aceleaşi forme pentru masculin şi feminin şi înlocuieşte nume de fiinţe.
"Ce" - este invariabil şi înlocuieşte nume de lucruri.

"Care"

CAZUL	MASCULIN		FEMININ	
	Singular	Plural	Singular	Plural
N. şi Ac.	care ?	care ?	care ?	care ?
G. şi D.	cărui(a) ?	căror(a) ?	cărei(a) ?	căror(a) ?

- Neutrul împrumută pentru singular formele de la masculin şi pentru plural pe cele de la feminin.
-"Care" este întrebuinţat atât pentru întrebări despre fiinţe cât şi despre lucruri.

"Cât"

CAZUL	MASCULIN		FEMININ	
	SINGULAR	PLURAL	SINGULAR	PLURAL
N. şi Ac.	cât ?	câţi ?	câtă ?	câte ?
G. şi D.	-	câtor ?	-	câtor ?

- Acest pronume (adjectiv pronominal) interogativ se referă la o cantitate.
- Neutrul împrumută pentru singular formele de la masculin şi pentru plural pe cele de la feminin.

"Al câtelea"

CAZUL	MASCULIN		FEMININ	
	Singular	Plural	Singular	Plural
N. şi Ac.	al câtelea ?	-	a câta ?	-
G. şi D.	-	-	-	-

Sunt specializate pentru referirea la numere ordinale.

FUNCŢII SINTACTICE

- Adjectivul pronominal interogativ are întotdeauna funcţie sintactică de atribut adjectival.
- Pronumele interogativ îndeplineşte aceleaşi funcţii sintactice ca şi substantivul,după cazul la care se află.

Subiect : Cine a fost la tine ?
Nume predicativ : Care este adresa ta ?
Atribut pronominal genitival : A cărui carte este mai interesantă ?
Atribut pronominal prepoziţional : De care carte ai cumpărat ?
Atribut pronominal datival : Căreia este nepot acest copil ?
Complement direct : Pe cine aştepţi ?
Complement indirect : Cui îi dai cartea ?
Complement de agent : De cine a fost chemat ?
Complement circumstanţial de loc : Lângă cine s-a oprit ?
Complement circumstanţial de timp : O dată cu care dintre ei a ajuns la piaţă ?
Complement circumstanţial de mod : Ca şi cine cântă ?
Complement circumstanţial de cauză : Din cauza cui a rămas acasă ?
Complement circumstanţial de scop : În vederea căruia dintre concursuri te-ai pregătit ?

Acordul adjectivului pronominal interogativ "care" în cazul genitiv

- Acest adjectiv este însoţit de articolul posesiv (genitival).
- Adjectivul se acordă în gen,număr şi caz cu posesorul,iar articolul posesiv (genitival) se acordă în gen
şi număr cu obiectul posedat.

Ex. : A cărui scriitor este opera aceasta ?
a = articol posesiv (genitival) ,gen feminin se acordă cu substantivul de gen feminin "opera".
cărui = adjectiv pronominal,gen masculin se acordă cu substantivul de gen masculin "scriitor".

D. PRONUMELE ŞI ADJECTIVUL PRONOMINAL RELATIV

Pronumele relativ este partea de vorbire flexibilă care apare în frază,unde leagă o propoziţie subordonată
de regenta ei.
Pronumele relative se clasifică în :
1. Pronume relative simple : cine,ce,care,cât,al câtelea,de.
2. Pronume relative compuse : cel ce,cel care.
Dintre acestea devin adjective pronominale relative "ce","care","cât" atunci când nu mai înlocuiesc un
substantiv,ci se acordă în gen,număr şi caz cu substantivul determinat cu care stă împreună în subordonată.
Ex. : Nu ştiu [1]/ ce carte ai cumpărat.[2]/
Îşi schimbă forma (flexionează) după gen,număr şi caz. Pronumele (adjectivele pronominale) relative "cine","ce","care","cât","al câtelea" sunt identice cu cele interogative,având aceleaşi forme.
Pronumele relativ "de" este invariabil,se referă mai ales la fiinţe,dar şi la lucruri şi se poate substitui (înlocui) prin "care"("ce").
Ex. : Băiatul [1]/ de l-ai văzut [2]/ este colegul meu. [1]/ ("de" se poate înlocui cu "pe care")
P1 = PP ; P2 = AT (care băiat ?)
Pronumele relative compuse au următoarele forme :

CAZUL	MASCULIN		FEMININ	
	Singular	Plural	Singular	Plural
N. şi Ac.	cel ce (care)	cei ce (care)	ceea ce (care)	cele ce (care)
G. şi D.	celui ce (care)	celor ce (care)	celei ce (care)	celor ce (care)

FUNCŢIILE SINTACTICE

- Adjectivele pronominale relative au întotdeauna funcţia sintactică de atribut adjectival.
- Dacă introducem în frază ca subordonate propoziţiile care figurează ca exemple la pronumele interogativ, obţinem aceleaşi funcţii sintactice :
# Subiect : Nu mi-ai spus [1]/ cine a fost la tine. [2]/ (cine ţine locul autorului acţiunii şi îndeplineşte funcţia de subiect în P2) P1 = PP ; P2 = CD (ce nu mi-ai spus ?)
# Nume predicativ : Spune-mi [1]/ care este adresa ta. [2]/ (ţine loc de nume predicativ formând împreună cu verbul copulativ "este" predicatul nominal) P1 = PP ; P2 = CD (ce să-mi spui ?)
# Atribut pronominal : Întrebarea este [1]/ a cărui carte este mai interesantă ? [2]/("a cărui" ţine locul posesorului şi îndeplineşte funcţia de atribut pronominal al P2)
P1 = PP ; P2 = PR (P2 ţine locul numelui predicativ)
# Atribut pronominal prepoziţional : Nu mă interesează [1]/ de care carte ai cumpărat. [2]/ ("de care" ţine locul titlului cărţii ,are funcţie de atribut prepoziţional pentru P2) P1 = PP ; P2 = CD. (ce nu mă interesează?)
# Atribut pronominal dativ : Nu-ţi pot spune [1]/ căreia nepot este acest copil. [2]/ ("căreia" ţine locul posesorului de nepot şi are funcţie de atribut pronominal în cazul dativ pentru P2)
P1 = PP ; P2 = CD (ce nu-ţi pot spune ?)
# Complement direct : Spune-mi [1]/ pe cine aştepţi. [2]/ ("pe cine" ţine locul persoanei aşteptate,
îndeplineşte funcţia de complement direct pentru P2) P1 = PP ; P2 = CD (ce să-mi spui ?)
Complement indirect : Te-am întrebat [1]/ cui îi dai cartea. [2]/ ("cui" ţine locul

persoanei asupra căruia se răsfrânge acţiunea,are funcţie de complement indirect pentru P2) P1 = PP ; P2 = CD
(ce te-am întrebat ?)
Complement de agent : Nu ştiu [1]/ de cine a fost chemat. [2]/ ("de cine" ţine locul autorului real al
acţiunii pasive,îndeplineşte funcţia de complement de agent pentru P2)P1 = PP;P2 = CD (ce nu ştiu?)
Complement circumstanţial de loc : Mi-a spus [1]/ lângă cine s-a oprit. [2]/ ("lângă cine" arată locul în care se desfăşoară acţiunea,îndeplineşte funcţia de complement circumstanţial de loc pentru P2) P1 = PP ; P2 =CD (ce mi-a spus ?)
Complement circumstanţial de timp : Ea este persoana [1]/ o dată cu care a ajuns la piaţă. [2]/ ("o dată cu care" arată timpul când s-a desfăşurat acţiunea, îndeplineşte funcţia de complement circumstanţial de timp pentru P2) P1 = PP ; P2 = AT (care persoană ?)
Complement circumstanţial de mod : El este persoana [1]/ ca şi cine cântă. [2]/ ("ca şi cine" arată modul în care cântă persoana,îndeplineşte funcţia de complement circumstanţial de mod pentru P2) P1=PP ; P2 = AT (care persoană ?)
Complement circumstanţial de cauză : Am aflat [1]/ din cauza cui a rămas acasă. [2]/ ("din cauza cui" ţine locul cauzei pentru care a rămas acasă,îndeplineşte funcţia de complement circumstanţial de cauză pentru P2) P1 = PP ; P2 = CD (ce am aflat ?)
Complement circumstanţial de scop : Nu mi-ai spus [1]/ în vederea căruia dintre concursuri te pregăteşti. [2]/("în vederea căruia" arată scopul pentru care se pregăteşte persoana,îndeplineşte funcţia de complement circumstanţial de scop pentru P2) P1 = PP ; P2 = CD (ce nu mi-ai spus ?)

E. PRONUMELE ŞI ADJECTIVUL PRONOMINAL NEGATIV

Pronumele negativ este partea de vorbire flexibilă care înlocuieşte numele obiectului prezentat ca inexistent şi apare în propoziţii negative.
Are următoarea clasificare :
1. Pronume negative simple : nimic,nimeni.
2. Pronume negative compuse : nici unul,nici una.
Dintre acestea "nici unul" şi "nici una" devin adjective pronominale negative pe lângă un substantiv cu care se acordă în gen,număr şi caz. Pronumele negativ "nimeni" se referă la nume de fiinţe, "nimic" la nume de lucruri , "nici unul" şi "nici una" atât la nume de fiinţe cât şi la cele de lucruri.
În privinţa schimbării formei (flexiunii) trebuie reţinute următoarele :
1. "nimic" este invariabil având formă numai pentru singular.
2. "nimeni" are formă numai pentru singular şi flexionează după caz.(N. şi Ac. = nimeni ; G. şi D.=nimănui)
3. "nici unul" are flexiune completă,ca pronume având formele :

CAZUL	**MASCULIN**		**FEMININ**	
	SINGULAR	**PLURAL**	**SINGULAR**	**PLURAL**
N. şi Ac.	**nici unul**	**nici**	**nici una**	**nici**
	unii		**unele**	
G. şi D.	**nici unuia**	**nici**	**nici uneia**	**nici**
	unora		**unora**	

Neutrul împrumută pentru singular formele de la masculin,iar pentru plural,pe cele de

la feminin.
Adjectivul pronominal negativ are funcţie sintactică de atribut adjectival,iar pronumele negativ
are aceleaşi funcţii sintactice ca şi substantivul,după cazul la care se află :
Subiect : N-a venit nimeni. (cine n-a venit ?)
Nume predicativ : Stiloul acesta nu este al nimănui. (formează predicat nominal cu verbul copulativ)
Atribut pronominal genitival : N-a contestat meritele nici unuia dintre ei. (meritele cui ?)
Atribut prepoziţional : Cadoul de la nici unul dintre invitaţi n-a fost atât de frumos ca şi al tău.(care cadou ?)
Atribut apoziţional:Elevii,nici unii dintre ei , n-a obţinut premiul întâi la olimpiada de fizică.(care elevi ?)
Atribut datival : El nu este nepot nici unuia dintre părinţii mei.(nepot cui ?)
Complement direct : N-am văzut pe nimeni dintre ai noştri la teatru. (pe cine n-am văzut ?)
Complement indirect : Nu-i dau dreptate nici unuia dintre contestatari. (cui nu-i dau dreptate ?)
Complement de agent : N-are să fie apreciat de nici unul dintre colegi. (de către cine ?)
Complement circumstanţial de loc : Să nu te aşezi lângă nici unul dintre ei. (unde să nu te aşezi ?)
Complement circumstanţial de timp : În timpul nici uneia dintre iernile trecute n-a nins atât de mult.
(când n-a nins atât de mult ?)
Complement circumstanţial de mod : Nu e mai deştept decât nici unul dintre noi. (în ce mod nu e mai deştept?)
Complement circumstanţial de cauză : Accidentul nu s-a întâmplat din cauza nici unuia dintre ei.
(din cauza cui nu s-a întâmplat ?)
#Complement circumstanţial de scop:În vederea nici unuia dintre examene nu m-am pregătit atât de mult.
(cu ce scop nu m-am pregătit atât de mult ?)
OBSERVAŢII : "Nimeni","nimic","nimănui" au şi formele admise "nimica","nimenea","nimănuia".
Pronumele (adjectivul pronominal) negativ "nici unul" se scrie la toate formele în cuvinte separate,atât
ca şi pronume cât şi ca adjectiv pronominal. La cazurile N. şi Ac. plural se scrie cu doi de "i".

III. 1. 6. VERBUL

Verbul este partea de vorbire flexibilă care exprimă :
- acţiunea : a veni,a merge,a da,a lua,a alerga etc.
- existenţa : a fi,a exista,a trăi,a se afla,a vieţui etc.
- starea : a şedea,a sta.
- posesia : a avea,a poseda,a deţine etc.
- necesitatea : a trebui,a necesita etc.
- posibilitatea : a putea.

- dorinţa : a dori,a vrea,a voi etc.

CLASIFICAREA VERBELOR

A. Verbe predicative - au înţeles de sine stătător ; pot forma singure predicatul când se află la un mod personal.

B. Verbe nepredicative - nu au înţeles de sine stătător,neputând forma singure predicatul, ci cu ajutorul altor cuvinte.

În categoria verbelor nepredicative sunt cuprinse verbele copulative şi verbele auxiliare.

A.2.1 VERBELE COPULATIVE - formează predicat împreună cu o altă parte de vorbire cu funcţie de nume predicativ. Verbul copulativ face legătura între numele predicativ şi subiect.

Ex. : El era frumos ca soarele.

- Cele mai frecvente verbe copulative sunt : a fi,a deveni,a se face,a ieşi,a ajunge,a părea,a rămâne,a se naşte, a se chema,a însemna.
- Cu excepţia verbului "a deveni"(folosit doar ca verb copulativ), toate celelalte,în funcţie de context pot fi verbe predicative sau copulative.

Ex. : Ieşeam pe uşa casei. (verb predicativ) ; Mihai ieşise inginer. (verb copulativ)

Ex. : Ajunsesem în oraşul natal. (verb predicativ) ; Fostul copil a ajuns om de ispravă. (verb copulativ)

Observaţie : Majoritatea verbelor copulative pot fi înlocuite în context cu verbele "a fi" şi "a deveni", ceea ce constituie un mod de verificare a valorii lor.

A.2.2 VERBELE AUXILIARE - ajută la formarea modurilor şi timpurilor compuse : a avea,a fi,a vrea (a voi), precum şi la formarea diatezei pasive.

Ex. : Bunicul a clătinat uşor din cap. (a = verbul auxiliar "a avea")

Îmi voi croi drum prin nămeţi. (voi = verbul auxiliar "a vrea")

Aş fi trecut uşor peste şanţ. (aş = verbul auxiliar "a avea" , fi = verbul auxiliar "a fi");Elevii fuseseră convocaţi pentru spectacol. (fuseseră = verbul auxiliar "a fi" utilizat pentru formarea diatezei pasive.)

După un asemenea verb la mod impersonal urmează o propoziţie subiectivă !

Ex. : Trebuie [1]/ să respectăm legile. [2]/ P1 =PP ; P2 = SB

C.4. EXPRESII VERBALE IMPERSONALE - sunt formate din verbul copulativ "a fi" şi un adverb sau o locuţiune adverbială de mod cu rol de nume predicativ.

B.1. VERBELE TRANZITIVE - pot avea complement direct : a da,a şti,a ruga,a certa,a traduce,a amăgi, a face, a diminua,a viziona,a îndruma etc.

Ex. : A tradus un articol din limba engleză. (ce a tradus ? , "un articol" = complement direct)

B.2. VERBELE INTRANZITIVE - nu pot avea complement direct:a merge,a pleca,a se gândi,a se teme, a se mira, a hoinări,a fugi,a se strădui,a dura,a călători etc.

Ex.:Merg cu maşina la serviciu.(nu se pot formula întrebările "pe cine ?","ce ?"-deci nu poate avea compl. direct)

Observaţie : Unele verbe,în funcţie de context,pot fi tranzitive,dar şi intranzitive.

Ex. : Fiind obosit a adormit imediat. (verb intranzitiv)

Şi-a adormit copilaşul,cântându-i. (pe cine a adormit ? - "copilaşul"= compl. direct, verb tranzitiv)

C.1. VERBE PERSONALE - pot avea subiect (majoritatea verbelor) : a vedea,a urca,a iubi,a sosi etc.

Ex. : Maria a urcat pe scara de incendiu a clădirii. (verbul are subiect,acţiunea făcând-o Maria)

C.2. VERBE UNIPERSONALE - au doar forme pentru persoana a III-a : exprimă

acţiuni făcute de
păsări,animale sau plante. Ex. : a mieuna,a lătra,a necheza,a apune,a răsări,a behăi etc.
Ex. : Pisica mieuna prelung. ; Câinele lătra neîntrerupt.
C.3. VERBELE IMPERSONALE - acţiunea nu este făcută de o anumită persoană:a trebui,a se cuveni,a se părea etc. În general în cadrul construcţiei : e bine,e uşor,e rău, e lesne,e de mirare,e adevărat,e necesar,e sigur,e util,e inutil,e plăcut etc.
După aceste expresii verbale urmează,în frază, propoziţii subordonate subiective !
C.5. LOCUŢIUNILE VERBALE - sunt grupuri de cuvinte, cu înţeles unitar, ce au valoarea unui verb.
Ex. : a sta de veghe (a veghea) , a băga de seamă (a observa) , a sta în cumpănă (a ezita) , a lua cunoştinţă(a afla) , a da de gol (a deconspira) , a-şi aduce aminte (a-şi aminti) etc.
Ex. : Îmi pare bine că ai trecut examenele cu note mari. (îmi pare bine = mă bucur)
VALORILE VERBULUI "A FI"
- Verb predicativ:Un caiet este trei mii de lei.(este =costă); Ieri a fost un spectacol la Operă. (a fost =a avut loc)
- Verb copulativ : Petalele garoafei sunt albe. ; Tata este inginer .
- Verb auxiliar : Lucrarea i-a fost apreciată cu notă maximă. (formează diateza pasivă)
Dacă mă anunţai,aş fi venit la restaurant. (formează condiţionalul perfect)

DIATEZELE VERBULUI
Diatezele sunt formele pe care le iau verbele pentru a arăta raportul dintre acţiunea pe care o exprimă şi subiectul gramatical.
A. Diateza activă - acţiunea este făcută de subiectul gramatical.
Ex. : Ionel a plecat la piaţă. (Ionel = subiect gramatical care face acţiunea)
Ex. : I-am lăsat [1]/ să cânte în cor. [2]/ (eu =subiect inclus ; ei = subiect subînţeles)
B. Diateza reflexivă - acţiunea este făcută şi suferită de subiectul gramatical. Se construieşte cu pronume reflexive , forma neaccentuată , în cazurile dativ şi acuzativ.
Ex. : Se silea din răsputeri [1]/ să-şi aducă aminte adresa fostului coleg. [2]/ (el,el = subiecte subînţelese)
- Pronumele reflexive care însoţesc verbele în conjugare nu au funcţii sintactice,fiind folosite doar ca semn gramatical al diatezei reflexive.
Ex. : Tu te temi de umbra ta. (diateza reflexivă)
C. Diateza pasivă - subiectul gramatical suferă acţiunea făcută de altcineva.
- Diateza pasivă se formează cu verbul auxiliar "a fi" şi participiul verbului de conjugat,acordat în gen şi număr cu subiectul.
Ex. : Ţăranul a fost silit să muncească pentru alţii.
- De cele mai multe ori,verbele la diateza pasivă sunt însoţite de un complement de agent.(acesta arată de către cine este făcută acţiunea suferită de subiectul gramatical.)
Ex. : Geamul fusese spart de vânt . (geamul = subiect,suferă acţiunea făcută "de vânt" = complement de agent)
ATENŢIE:Nu trebuie să se confunde un verb la diateza pasivă cu un predicat nominal format din verbul copulativ"a fi" şi un nume predicativ exprimat printr-un verb la participiu.

Ex. : Copacii sunt înverziţi. (predicat nominal, acţiunea nu este făcută de cineva anume.)
Ex.:Copacii sunt tăiaţi. (predicat verbal, exprimat prin verb la diateza pasivă ,acţiunea a făcut-o cineva !)
Cele două tipuri de predicate pot fi recunoscute prin posibilitatea sau imposibilitatea de a adăuga un complement de agent. Predicatul nominal (verb copulativ şi nume predicativ la participiu) nu poate primi complement de agent, pe când predicatul verbal exprimat prin verb la diateza
pasivă poate primi complement de agent.
Este necesar ca în analiza predicatelor exprimate prin verbe să avem mereu în vedere diateza verbelor.

MODURILE VERBELOR

Modul este forma pe care o ia verbul pentru a arăta cum consideră vorbitorul acţiunea : reală , posibilă , dorită , condiţionată , poruncită .

I. Modul Indicativ - arată o acţiune sigură , reală.
Este singurul mod care are toate timpurile posibile :
Prezent - acţiune reală realizată în momentul vorbirii : citesc,văd,scriu,cânt.
Trecut,imperfect-acţiune petrecută în trecut,dar neterminată în momentul la care se referă vorbitorul :
citeam,vedeam,scriam,cântam.
Trecut , perfectul simplu - acţiune trecută şi terminată de curând :
citii,văzui,scrisei,cântai.
Trecut , perfect compus - acţiune trecută şi terminată : am citit,am văzut,am scris,am cântat.
Perfectul compus se formează din verbul auxiliar "a avea" şi participiul invariabil al verbului conjugat.
Trecut , mai mult ca perfect - acţiune trecută terminată înaintea altei acţiuni trecute : citisem,văzusem,
scrisesem,cântasem.
Viitor - acţiune ce se petrece după momentul vorbirii : voi citi,voi vedea,voi scrie,voi cânta.
Viitorul se formează din verbul auxiliar "a vrea" şi forma de infinitiv a verbului conjugat.
Viitor anterior - acţiune petrecută după momentul vorbirii,dar terminată înaintea altei acţiuni viitoare : voi fi citit , voi fi văzut , voi fi scris , voi fi cântat .

Se formează din viitorul verbului auxiliar "a fi" şi participiul invariabil al verbului conjugat.
Observaţie - Perfectul compus şi viitorul au şi forme inverse : citit-am,citi-voi.
2. Modul conjunctiv - arată o acţiune posibilă , realizabilă .
Se construieşte cu conjuncţia "să".Are două timpuri :
- Prezent : să citesc , să văd , să scriu , să cânt .
- Trecut , perfect : să fi citit , să fi văzut , să fi scris , să fi cântat .
3. Modul condiţional - optativ - arată o acţiune dorită sau condiţionată.
E un mod compus,construindu-se prin verbul auxiliar "a avea" şi infinitiv (la timpul prezent) sau din condiţionalul prezent al verbului auxiliar "a fi"şi participiu (timpul trecut-perfect). Are două timpuri :
- Prezent : aş citi , aş vedea , aş scrie , aş cânta .
- Trecut , perfect : aş fi citit , aş fi văzut , aş fi scris , aş fi cântat .

Observaţie : Modul condiţional - optativ poate avea şi forme inverse : vedea-i-aş , duce-te-ai .

4. Modul imperativ - arată un îndemn , o poruncă .

- Are doar persoana a II-a,numărul singular şi plural,timpul prezent:citeşte!,citiţi!, vezi!,vedeţi!, scrie!,scrieţi !, cântă !,cântaţi !.

Are şi formă negativă :nu citi !, nu citiţi !, nu scrie !, nu scrieţi !, nu cânta !,nu cântaţi !.

FOARTE IMPORTANT:*Verbele aflate la un mod personal nu au decât funcţia sintactică de predicat (verbal sau nominal).*

II. MODURILE NEPERSONALE (NEPREDICATIVE)

Sunt moduri a căror formă nu se schimbă după persoană. Nu au funcţie sintactică de predicat !

1. Modul infinitiv - indică numele acţiunii sau al stării.

- Conţine rădăcina verbului de la care se formează timpurile şi modurile.
- Prezintă caracteristicile conjugării.

După terminaţia infinitivului, verbele se clasifică în patru conjugări :

CONJUGAREA I - terminaţia "a" : a lăsa,a pleca,a ofta,a călca,a alunga,a spera etc.

CONJUGAREA a II-a - terminaţia "ea" : a avea,a tăcea,a plăcea,a şedea,a vedea etc.

CONJUGAREA a III-a - terminaţia "e" : a scrie,a face,a duce,a cere,a spune,a zice etc.

CONJUGAREA a IV-a - terminaţia "i" : a citi,a auzi,a privi,a opri,a iubi,a dori,a muri etc.

- terminaţia "î" : a hotărî,a omorî,a coborî,a urî,a tăbărî,a ocărî etc.

2. Modul participiu - acţiune trecută.

Intră în structura următoarelor forme verbale compuse :

- indicativ , perfect compus : am trecut,am văzut,am scris,am coborât,am dat.
- indicativ , viitor anterior : voi fi trecut,voi fi văzut,voi fi scris,voi fi coborât,voi fi dat.
- conjunctiv, perfect : să fi trecut,să fi văzut,să fi scris,să fi coborât,să fi dat.
- condiţional-optativ,perfect : aş fi trecut,aş fi văzut,aş fi scris,aş fi coborât,aş fi dat.
- infinitiv,perfect : a fi trecut,a fi văzut,a fi scris,a fi coborât,a fi dat.

Modul participiu intră în structura diatezei pasive,unde se acordă cu subiectul în număr şi gen.

Ex. : Floarea este udată . (de către cineva) ; Florile sunt udate . ; Copacul este udat . ; Copacii sunt udaţi .

În afara conjugării modul participiu dobândeşte valoare adjectivală .

Ex. : A parcurs căi bătătorite . (ce fel de căi ?)

Zilele-i erau sfârşite . (nume predicativ ,arată o însuşire a zilelor)

Alte valori morfologice :

- Adverbială : Se exprima desluşit . (cum se exprima ?)
- Substantivală : Rănitul este dus la spital . (cine era dus ? , valoare primită prin articulare)

3. Modul gerunziu - arată o împrejurare în care se desfăşoară o acţiune .

- Se formează cu sufixele gramaticale : "ând" şi "ind" : dând,culegând,plecând,citind,scriind etc.

Observaţie : Când verbele la modul gerunziu se rostesc cu pronume neaccentuate

(exceptându-l pe "o") , primesc la sfârşit vocala "u" : cunoscându-mă, văzându-i, cerându-le, petrecându-vă etc.

Uneori acest mod este folosit cu valoare adjectivală,acordându-se cu substantivul .

Ex. : Valuri spumegânde se loveau de ţărm. (care valuri ? - atribut adjectival)

4. Modul supin - reprezintă numele acţiunii sau scopul acesteia.

Se formează din participiul invariabil precedat de o prepoziţie : de spus,la prăşit,după cules,pentru învăţat,de la scăldat etc.

FUNCŢIILE SINTACTICE ALE VERBELOR LA MODURI NEPERSONALE :

- Subiect : E simplu a vorbi în numele altora. (ce este simplu ? - infinitiv)
- Atribut verbal : Tema de scris era foarte dificilă. (care temă ? - supin)

- Nume predicativ : Romanul e de citit . (arată însuşirea romanului - supin)

- Complement direct : Am auzit ţipând . (ce am auzit ? - gerunziu)

- Complement indirect : M-am plictisit aşteptând . (de ce m-am plictisit ? - gerunziu)

- Complement circumstanţial de scop : Au plecat la cules de mure. (cu ce scop au plecat ? - supin)

- Complement circumstanţial de timp:Înainte de a vorbi gândeşte de trei ori. (când să gândeşti ? - infinitiv)

- Complement circumstanţial de mod : Mergeau legănându-se. (cum mergeau ? - gerunziu)

- Complement circumstanţial de cauză : Plouând prea tare,s-au inundat străzile.(din ce cauză ? - gerunziu)

- Complement circumstanţial de loc (foarte rar) : A trecut pe la scăldat . (pe unde a trecut ?- supin)

VALORILE STILISTICE ALE VERBULUI :

Personificarea : "În veci noaptea şi ziua şoptesc în gând un nume..." (Mihai Eminescu)

Repetiţia : "Mai bine să urce,să urce ! " (Gala Galaction)

PĂRŢI DE VORBIRE NEFLEXIBILE

III. 1. 7. ADVERBUL

Adverbul este o parte de vorbire neflexibilă care însoţeşte un verb,un adjectiv sau un alt adverb şi exprimă caracteristica unei acţiuni, a unei stări sau a unei însuşiri, precum şi împrejurarea în care se petrece o acţiune.

Ex. : Niciodată nu şedea degeaba . (când ? ; cum ?)

Felurile adverbelor :

a. După formă,adverbele pot fi :

- simple : mereu,atunci,aşa,bine,cât,aproape,afară,unde,când etc.
- compuse : întotdeauna,niciodată,altfel,dincoace,dincolo,oricum,degeaba etc.

b. După înţeles, adverbele sunt de trei feluri :

- Adverbe de loc : acolo,aproape,aici,sus,unde,nicăieri etc.

- Adverbe de mod : agale,bine,astfel,parcă,cum etc.
- Adverbe de timp : acum,mereu,ieri,când,odată,niciodată,devreme etc.

Observaţii : Există adverbe provenite din alte părţi de vorbire prin schimbarea valorii gramaticale .

Ex. : Trenul rapid a plecat din gară. (adjectiv - care tren ?)
A părăsit rapid peronul. (adverb de mod - cum a părăsit ?)

Există adverbe formate prin derivare cu sufixe : târâş,pieptiş,actualmente etc.

Locuţiunile adverbiale - sunt grupuri de cuvinte,cu înţeles unitar,care împreună au valoarea unui adverb : de-a valma,de-a pururea,în veci,zi de zi,de jur împrejur etc.

GRADELE DE COMPARAŢIE

Mijloacele prin care se formează gradele de comparaţie ale adverbelor sunt aceleaşi cu cele folosite la adjective.

- Gradul "Pozitiv" : sus,devreme.
- Gradul "Comparativ de superioritate" : mai sus,mai devreme.
- Gradul "Comparativ de egalitate" : la fel de sus,tot atât de devreme.
- Gradul "Comparativ de inferioritate : mai puţin sus,mai puţin devreme.
- Gradul "Superlativ relativ de superioritate" : cel mai sus,cel mai devreme.
- Gradul "Superlativ relativ de inferioritate" : cel mai puţin sus,cel mai puţin devreme.
- Gradul "Superlativ absolut" : foarte sus;foarte devreme;prea sus;prea devreme; sus ,sus; devreme, devreme; suus; devreeeme.

Observaţii: Există adverbe care îndeplinesc funcţia sintactică de predicat verbal(adverbe predicative) : pesemne,poate,bineînţeles,desigur,fireşte,negreşit.

Ex. : Pesemne [1]/ că l-a supărat cineva. [2]/ P_1 = PP ; P_2 = SB
Desigur [1]/ că toţi te vor ajuta. [2]/ P_1 = PP ; P_2 = SB

După acest gen de adverbe urmează o propoziţie subordonată subiectivă (SB).

Alte adverbe au un rol de nume predicativ într-o expresie verbală impersonală sau îndeplinesc funcţia de nume predicativ putând primi verbul copulativ "a fi".

Ex.:E uşor [1]/ să desenezi. [2]/ ("e uşor"- expresie verbală impersonală formată din verbul copulativ "a fi" şi adverbul de mod,cu funcţie de nume predicativ, "uşor") P1 = PP ; P2 = SB

Ex. : Probabil [1]/ că lucrurile vor rămâne neschimbate. [2]/ (adverbul de mod "probabil" îndeplineşte funcţia de nume predicativ el putând primi verbul copulativ "a fi", predicatul nominal ar fi "este probabil")P_1=PP ;P_2= SB.

FUNCŢIILE SINTACTICE ALE ADVERBELOR

¤ Complement circumstanţial de loc : Bunicii mei locuiesc departe . (unde locuiesc ?)
¤ Complement circumstanţial de mod : Şirul de oameni înainta greu . (cum înainta ?)
¤ Complement circumstanţial de timp : Cândva mi-a spus o poveste. (când mi-a spus ?)
¤ Atribut prepoziţional adverbial : M-a surprins sosirea lor pe neaşteptate . (care sosire a lor ?)
¤ Nume predicativ :Astfel erau colegii din clasele primare.(formează predicat nominal împreună cu verbul copulativ "a fi")

Unele adverbe au conţinutul semantic foarte slăbit, ceea ce duce la ezitări în abordarea funcţiei sintactice : numai, doar, prea, şi, mai, barem, cam.

Ortografia adverbelor

Adverbele compuse pot fi scrise :
- cu liniuţă (cratimă) : după-amiază,astă-vară etc.
- legate (contopite) : întotdeauna,demult,oricum,niciunde etc.

Valorile stilistice ale adverbului

Epitet : "Zboară şoimeşte ..." (George Coşbuc)
Repetiţie : "Mai departe,mai departe,
Mai încet,tot mai încet ..." (Mihai Eminescu)

III. 1. 8. PREPOZIŢIA

Prepoziţia este o parte de vorbire neflexibilă care leagă un atribut sau un complement de partea de vorbire pe care o determină.

Ex. : Ei mergeau către sud. [prepoziţia "către" leagă complementul "sud" de verbul (cu funcţie sintactică de predicat) "mergeau"].

Clasificarea prepoziţiilor

- Prepoziţii simple : cu,la,pentru,spre,de,contra,asupra,fără,către,pe etc.
- Prepoziţii compuse : de la,fără de,pe lângă,de pe la,pe sub,de către,despre,dinspre,deasupra,de pe, de peste etc.

Observaţie : Există prepoziţii provenite din adverbe.

Ex.:Deasupra se vedea cerul. (unde se vedea cerul ?"deasupra"=compl. circumst. de loc exprimat prin adv. de loc).

Ex. : Norii se ridicaseră deasupra munţilor. ("deasupra"= prepoziţie,leagă complementul de loc "mun-
ţilor" de verbul,cu funcţie de predicat verbal,"ridicaseră")

LOCUŢIUNI PREPOZIŢIONALE

Locuţiunile prepoziţionale sunt grupuri de cuvinte cu înţeles unitar,care au valoarea unei prepoziţii.

Ex. : faţă de,în spatele,în vârful,în caz de,în loc de,afară de,cu excepţia,în urma,în jurul etc.

Cazurile în care se folosesc prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale :

- Cazul genitiv : deasupra,contra,împotriva,împrejurul,dedesubtul,înlăuntrul,în faţa,în josul,în dosul,
în (la) stânga,în (la) dreapta,de-a latul,de-a lungul,de-a curmezişul,în timpul,în afara,în locul, înaintea.

Ex. : În spatele şcolii se află terenul de sport.(unde se află terenul de sport ?-"în spatele şcolii =
complement circumstanţial de loc exprimat prin substantiv comun în cazul genitiv,precedat de locuţiunea prepoziţională "în spatele")

- Cazul dativ :
datorită,mulţumită,graţie,conform,contrar,potrivit,aidoma,asemeni.

Ex. : Materia a fost parcursă conform programei . (în ce mod a fost parcursă ? -"conform programei" = complement circumstanţial de mod exprimat prin substantiv în cazul dativ,precedat de prepoziţia "conform")

Observaţie : Cazul dativ poate folosi prepoziţiile genitivului în faţa unor pronume,forma neaccentuată.

Ex. : Înainte-ne se zărea marea. (unde se zărea ? - "înainte-ne" = complement circumstanţial de loc exprimat prin pronume personal,formă neaccentuată,caz D. precedat de prepoziţia "înainte"
specifică cazului G.)

- Cazul acuzativ : cu, la, în, din, de, prin, spre, către, lângă, despre, dinspre, înspre, după, de pe, de (pe) lângă, pe sub, de către, faţă de, în loc de, afară de.

Ex. : Au trecut pe lângă muzeu . (unde au trecut ? - "pe lângă muzeu" = complement circumstanţial de loc exprimat prin substantiv în cazul acuzativ, precedat de prepoziţia "pe lângă")

OBSERVAŢIE :
Prepoziţia "de" poate avea şi alte valori morfologice.
Ex. : Urcau pe scările de piatră. ("de" = prepoziţie ,leagă complementul circumstanţial de loc "pe scările" cu atributul substantival "piatră")
Ex. : De ştii,răspunde. ("de" = conjuncţie subordonatoare,introduce o propoziţie subordonată condiţională,poate fi înlocuit cu conjuncţia "dacă")
Ex. : Romanul de-l citii,mi-a plăcut mult. ("de" = "pe care" = pronume relativ)
Ex. : Apoi, de , aşa e lumea ! ("de" = interjecţie)

III. 1. 9. CONJUNCŢIA

Conjuncţia este partea de vorbire neflexibilă care leagă două părţi de propoziţie de acelaşi fel sau două propoziţii.

Ex. : Prostia şi nerozia se înrudesc cu nebunia.(conjuncţia "şi" leagă două subiecte.)
Ex. : Taci tu , [1]/ ca să vorbesc eu. [2]/ ("ca să" leagă o propoziţie principală de o propoziţie subordonată circumstanţială de scop.)

LOCUŢIUNILE CONJUNCŢIONALE

Locuţiunile conjuncţionale sunt grupuri de cuvinte,cu înţeles unitar,care împreună au valoarea unei conjuncţii.

Ex. : pentru că,din moment ce,cât timp,în timp ce,pe măsură ce,măcar că,măcar să,chiar dacă,cu toate că etc.

CLASIFICAREA CONJUNCŢIILOR

a. După formă,conjuncţiile sunt :
- conjuncţii simple : şi,dar,iar,ci,ori,sau,fie,dacă,de,să,ca.
- conjuncţii compuse : ca să, ci şi, fiindcă, deoarece, încât, întrucât.

b. După funcţia pe care o au,conjuncţiile pot fi :
1. Conjuncţii coordonatoare : şi,nici (copulative),dar,însă,ci (adversative),sau,ori,fie (disjunctive),
deci,aşadar (conclusive).
Aceste conjuncţii pot lega :
- două părţi de propoziţie de acelaşi fel.
Ex. : "Soarele şi luna mi-au ţinut cununa." (leagă două subiecte)
Ex. : Băiatul cel mic era isteţ dar leneş. (leagă două nume predicative)
Ex. : În vacanţă mergem la munte sau la mare. (leagă două complemente circumstanţiale de loc)
Ex. : Am văzut copii frumoşi şi cuminţi. (leagă două atribute adjectivale)
- două propoziţii de acelaşi fel.
Ex. : Eşti elev, [1]/ deci învaţă. [2]/ (două propoziţii principale)
Ex. : Îmi place [1]/ să-l privesc [2]/ şi să-l ascult. [3]/ (două propoziţii subordonate subiective)
Ex. : Nu tăia pomul din rădăcină [1]/ ca să cadă [2]/ şi să-i culegi rodul. [3]/ (două circumstanţiale de scop)
2. Conjuncţii subordonatoare -leagă o propoziţie subordonată de regenta ei.
Ex. : să,că,de,deoarece,fiindcă,ca să,deşi,căci,încât etc.
Ex. : Nu sta, [1]/ că-ţi stă norocul. [2]/ (leagă o circumstanţială de cauză de regenta ei,în cazul nostru
principală)
Observaţii : Există conjuncţii sau locuţiuni conjuncţionale specifice unor anumite

tipuri de subordonate :
a. Propoziţia subordonată circumstanţială de cauză : căci,fiindcă,deoarece,din moment ce,pentru că,întrucât,de vreme ce.
b. Propoziţia subordonată circumstanţială concesivă : deşi,chiar dacă,chiar să,chiar de,cu toate că,
măcar să,măcar de,chit că,fie că.
c. Propoziţia subordonată circumstanţială consecutivă : încât,încât să.
d. Propoziţia subordonată circumstanţială condiţională : în caz că.
e. Propoziţia subordonată circumstanţială de timp : în timp ce,cât timp,de câte ori.
- Celelalte conjuncţii subordonatoare sunt nespecifice,ceea ce le permite să introducă o varietate
de propoziţii subordonate : să,că,dacă,de,ca să.
Punctuaţia :
- Conjuncţiile coordonatoare adversative şi cele conclusive sunt precedate de virgulă.
- Se foloseşte virgula între părţile de propoziţie sau propoziţiile legate de conjuncţii coordonatoare
copulative sau disjunctive,dacă acestea se repetă.
- Înaintea conjuncţiilor subordonatoare specifice propoziţiei circumstanţiale de cauză,concesivă,condiţională şi consecutivă se pune virgulă.
Observaţie :
Cuvântul "şi" poate avea mai multe valori morfologice :
Ex. : Vorbeşte şi nenea Ion,că şi el e om. (adverb de mod)
Ex. : Nu-şi aminteşte despre ce au vorbit atunci. (-şi = îşi = pronume reflexiv)
Ex. : Cum a auzit gălăgie,a şi ieşit din casă. (adverb de timp)

III. 1. 10. INTERJECŢIA

Interjecţia este partea de vorbire neflexibilă care exprimă :
***- o stare sufletească :* of , vai , aoleu , aş .**
***- o poruncă :* hai , haide , nani , marş , stop , na .**
***- imită sunete sau zgomote din nautră (cuvinte imitative sau onomatopee) :* ga-ga , cucurigu , piu ! piu ! , cirip - cirip , bâlbâdâc , trosc .**
***- exprimă un mod de adresare* : măi , mă , bre , fă .**
- Unele intrejecţii se folosesc pentru a atrage atenţia unei persoane asupra unui fapt :iată,iacă,ia.
FUNCŢIILE SINTACTICE :
¤ Predicat : "Hai la maica să te joace !" (G.Coşbuc) (ce să facă ?)
¤ Nume predicativ : E vai de turma fără păstori !(formează predicatul nominal împreună cu "a fi")
¤ Complement circumstanţial de mod : Copilul mergea boca,boca . (în ce mod mergea ?)
¤ Complement direct : Am auzit : trosc,trosc ! (ce am auzit ?)
¤ Atribut : Din frunziş se auzeau trilurile păsărilor : cirip-cirip ! (care triluri ?)
¤ Subiect : Din iarbă se auzea : fâş,fâş ! ("se auzea" =verb impersonal,"fâş,fâş"=subiect)

PUNCTUAŢIA :
Interjecţia se izolează prin virgulă de restul propoziţiei.

Se pune semnul exclamării la sfârşitul propoziţiei.

III. 2. SINTAXA

Sintaxa este partea gramaticii care se ocupă cu îmbinarea cuvintelor în propoziţii
(sintaxa propoziţiei) şi a propoziţiilor în fraze (sintaxa frazei) .

OBSERVAŢIE : Elementele constitutive (cele care alcătuiesc) ale propoziţiei sunt : predicatul,subiectul,atributul şi complementul.Cea mai simplă propoziţie conţine în mod obligatoriu un predicat.
Există însă şi propoziţii simple formate dintr-un adverb de afirmaţie sau negaţie , care constituie răspunsuri la întrebări.
Ex. : - Ai adus cartea cea nouă ?
- Da.
"Da." = propoziţie simplă neanalizabilă.
- Între propoziţii se stabilesc raporturi de coordonare (de egalitate) şi raporturi de subordonare (de determinare).
Ex. : Gândeşte întâi [1]/ şi apoi vorbeşte. [2]/ - raport de coordonare P1 = PP , P2 = PP .
Ex. : Cine umblă pe toate drumurile [1]/ nu ajunge nicăieri. [2]/ - raport de subordonare P1 = SB ,P2 =PP.

III. 2. 1. SINTAXA PROPOZIŢIEI

Propoziţia este comunicarea realizată cu ajutorul unui singur predicat.
CLASIFICARE :
1. După structură :
a) Propoziţii simple - alcătuite numai din părţi principale de propoziţie.
OBSERVAŢIE : În categoria propoziţiilor simple intră şi propoziţiile care,pe lângă subiect şi
predicat, conţin şi alte cuvinte, dar fără funcţie sintactică : substantive în cazul vocativ, unele adverbe sau interjecţii.

Ex. : Ei,s-a supărat bunica. (interjecţie + PV + S)
Dani,tu ai scris ? (subst. la vocativ + S + PV)
b) Propoziţii dezvoltate - conţin pe lângă părţi principale de propoziţie şi părţi secundare.
Ex. : Fata cea mică a bătrânei venea foarte rar acasă. (S + A + A + PV + C + C)
2. După forma verbului care îndeplineşte funcţia de predicat :
a) Propoziţii afirmative
Ex. : Marcel vine cu trenul.
b) Propoziţii negative
Ex. : Marcel nu vine cu trenul.
OBSERVAŢII : Caracterul negativ al unei propoziţii este dat de negaţia "nu" (uneori întărită de adverbul "nici") aşezată în faţa predicatului.
ATENŢIE ! : Dacă negaţia se află în faţa unei alte părţi de propoziţie,propoziţia nu este negativă !

3. După scopul comunicării,propoziţiile sunt :
a) Propoziţii enunţiative - comunică o constatare.
Ex. : Marcel vine cu trenul. (propoziţie enunţiativă propriu-zisă) Ex. : Marcel ar veni cu trenul. (propoziţie enunţiativă optativă) Ex. : Vino cu trenul ! (propoziţie enunţiativă imperativă)
b) Propoziţii interogative - formulează o întrebare. Ex. : Vine Marcel cu trenul ?
OBSERVAŢIE : Atât propoziţiile enunţiative,cât şi cele interogative,pot exprima o stare sufletească.
Având o intonaţie exclamativă,ele se numesc propoziţii exclamative .
Ex. : "Cât de fumoasă te-ai gătit,
Naturo,tu ! " (propoziţie enunţiativă exclamativă)
Ex. : Îţi sunt zilele numărate,ai ? ! (propoziţie interogativă exclamativă)
4. După înţeles,propoziţiile sunt :
a) Propoziţii principale - au înţeles de sine stătător.
Ex. : A sosit de la Bucureşti aseară.
b) Propoziţii secundare (subordonate) - depind de o altă propoziţie (regentă).
Ex. : Cel pe care îl aşteptai [1]/ a sosit de la Bucureşti aseară. [2]/ P1 = SB (cine a sosit ?) ; P2 = PP
OBSERVAŢII : Propoziţia care determină o propoziţie secundară se numeşte propoziţie regentă.
Pot fi propoziţii regente atât propoziţiile principale,cât şi propoziţiile secundare (subordonate).
Ex. : Cel ce este rănit [1]/ va fi dus la spital. [2]/ (cine va fi dus la spital ? - deoarece adresăm întrebarea lui P_2
pentru a răspunde cu P_1,spunem că P_2 este regenta lui P_1) P_1 = SB , P_2 = PP.
Ex. : Spune-mi [1]/ cu cine te însoţeşti [2]/ ca să-ţi spun [3]/ cine eşti. [4]/
P_1 = PP - regentă pentru P_2 = CD (ce să-mi spui ?) şi regentă pentru P_3 = CS (cu ce scop să-mi spui ?)
P_3 este regentă pentru P_4 = CD (ce să-ţi spun ?)
În propoziţiile regente există câte un cuvânt pe care îl determină propoziţia secundară ; acest termen impune felul subordonatei.
Ex. : Ştie el [1]/ unde doarme vulpea. [2]/ P_1 = PP ; P_2 = CD (determină verbul tranzitiv "ştie"-ce ştie ?)
Ex. : Sare peste şanţul [1]/ care era adânc. [2]/ P_1 = PP ; P_2 = AT (determină subst."şanţul"-care şanţ ?)
Ex. : Trebuie [1]/ să plece în zori. [2]/ P_1 = PP ; P_2 = SB (determină verbul impersonal "trebuie"-ce trebuie ?)
Ex. : Fii [1]/ după cum te arată chipul. [2]/ P_1 = PP ; P_2 = PR (determină verbul copulativ "fii")
În cadrul clasificării propoziţiilor după structură există şi propoziţii neanalizabile (alcătuite din interjecţii
sau adverbe de afirmaţie şi negaţie) şi analizabile (simple şi dezvoltate).
Ex. : - Ai văzut piesa de teatru ? (propoziţie analizabilă,dezvoltată)
- Da. (propoziţie neanalizabilă)

III. 2. 1. 1. PREDICATUL

Predicatul este partea principală de propoziţie care arată ce face,ce este şi cum este subiectul.

Predicatele pot fi de două feluri :

A. PREDICATUL VERBAL - atribuie subiectului o acţiune sau o stare.
Ex. : Bunicul stă pe scaun şi fumează . ("stă" arată starea şi "fumează" arată acţiunea)
Predicatul verbal este exprimat prin :
¤ Verb predicativ la un mod personal :
Ex. : Copacul cu rădăcini adânci nu se teme de furtună. (diateza reflexivă)
Ex. : Au venit sălbaticii să împace domesticii. (diateza activă)
Ex. : Respectă-i pe ceilalţi,ca să fi respectat la rândul tău. (diateza activă , diateza pasivă)
¤ Locuţiune verbală la un mod personal
Ex. : Adu-ţi aminte că într-o zi vei da socoteală pentru faptele tale. (diateza reflexivă,diateza activă)
Ex. : S-ar cuveni să fie dat în seama bunicilor.(diateza pasivă)
¤ Adverbe şi locuţiuni adverbiale predicative :
pesemne,poate,bineînţeles,fireşte,negreşit,desigur,fără doar şi poate, fără îndoială.
Ex. : Poate că nu a sădit în viaţa lui o floare.
¤ Interjecţii predicative
Ex. : Iată un om cu scaun la cap !. Ex. : Haideţi la spectacol !.
OBSERVAŢII : - Verbul copulativ "a fi" formează predicat verbal când este sinonim cu verbele :a exista,a se afla, a se găsi,a costa,a se întâmpla,a avea loc,a dura,a proveni.
Ex. : Merele sunt în coşuri viu colorate. (sunt = se află)
Ex. : O carte este douăzeci de mii de lei. (este = costă)
- În construcţii de genul : mi-e sete,mi-e dor,e frig,e vară etc.,verbul "a fi" este predicat verbal,iar substantivul (care exprimă stări sufleteşti,senzaţii,fenomene naturale) are funcţie sintactică de subiect.
Ex. : "Mi-e sete de repaos." (M.Eminescu) e = predicat verbal ; sete = subiect
Acordul predicatului verbal cu subiectul se face în număr şi persoană.
B. PREDICATUL NOMINAL - atribuie subiectului o identitate sau o însuşire şi arată cine este,cum este sau ce este subiectul.
RĂSPUNDE LA ÎNTREBĂRILE : cine este ? , ce este ? şi cum este ? adresate subiectului.Verbul copula-
tiv "a fi" poate fi înlocuit cu un alt verb copulativ : ce a fost ?;ce a devenit ?;cum părea ?.De asemenea şi pronumele interogativ care intră în componenţa întrebării îşi poate schimba forma în funcţie de cazul la
care se află numele predicativ : pentru cine este ? , al cui este ? etc.
Predicatul nominal este alcătuit din :
a) Verb copulativ b) Nume predicativ
a. VERBELE COPULATIVE -sunt instrumente gramaticale care au un înţeles de sine stătător şi fac legătura dintre numele predicativ şi subiect.
Ex. : Maria este elevă. (Maria = subiect ; este = verb copulativ ; elevă = nume predicativ)
VERBELE COPULATIVE sunt: *a fi,a deveni,a ieşi* (când se înlocuieşte cu "a deveni"),*a ajunge* (când
se înlocuieşte cu "a deveni"),*a se face* (când se înlocuieşte cu "a deveni"),*a însemna* (când nu se poate înlocui cu "a face un semn","a marca printr-un semn"), *a părea* (când este personal
şi prezintă caracteristica subiectului ca aparentă sau impersonal,în expresii verbale impersonale) , *a rămâne* (când arată că subiectul va avea sau va păstra aceeaşi caracteristică), *a se naşte* (când nu are înţelesul de "a căpăta viaţă","a veni pe lume"), *a se chema , a se numi , a se preface .*
b. NUMELE PREDICATIV *este partea esenţială sau elementul de bază al predicatului*

nominal prin care se identifică sau se califică subiectul.
Numele predicativ este de două feluri :
1. Nume predicativ simplu - exprimat printr-o singură parte de vorbire.
Ex. : Maria este harnică. ("harnică" = nume predicativ exprimat prin adjectiv)
2. Nume predicativ multiplu - exprimat prin două sau mai multe părţi de vorbire coordonate între ele.
Ex. : Maria este harnică şi silitoare. ("harnică" = nume predicativ exprimat prin adjectiv, "şi" = conjuncţie coordonatoare , "silitoare" = nume predicativ exprimat prin adjectiv)
Numele predicativ se exprimă prin :
¤ Substantiv comun sau propriu în cazurile nominativ,genitiv (cu sau fără prepoziţie),acuzativ (cu prepoziţie) şi dativ (cu prepoziţie)
Ex. : Maria este elevă. ("elevă" = subst.comun,caz N.)
Ex. : Caietele sunt ale Mariei. ("ale" = articol posesiv ,"Mariei" = subst.propriu,caz G.)
Ex. : Florile sunt pentru mama. ("pentru" = prepoziţie , "mama" = subst.comun,caz Ac.)
Ex. : Lucrarea a fost confrom planului. ("conform" = prepoziţie ; "planului" = subst.,comun, caz D.)
¤ Adjectiv propriu-zis,la orice grad de comparaţie,în cazul nominativ.
Ex. : Maria este cea mai harnică. ("cea mai harnică" = adjectiv,grad de comparaţie superlativ relativ de superioritate,caz N.)
¤ Pronume de orice fel,în cazurile N. , G. , D. şi Ac.
Ex. : Colegul meu este acesta. ("acesta" = pronume demonstrativ de apropiere,caz N.)
Ex. : Meritul este al tuturor. ("al tuturor" = pronume nehotărât,caz G.)
¤ Numeral în cazurile N.,G.,D. şi Ac.
Ex. : Maria este a doua. ("a doua" = numeral ordinal,caz N.)
Ex. : Propunerea este a celor doi. ("a celor doi" = numeral cardinal,caz G.)
¤ Verb la modurile infinitiv,supin,participiu şi gerunziu.
Ex. : Poezia este de memorat. ("de memorat" = verb la modul supin)
Ex. : Câmpia este înverzită. ("înverzită" = verb la modul participiu)
¤ Adverb sau locuţiune adverbială.
Ex. : Ea este altfel. ("altfel" = adverb de mod)
¤ Interjecţie
Ex. : Este vai de ei. ("vai" = interjecţie)
Unele verbe copulative pot avea nume predicativ multiplu.
Ex. : Fata moşneagului era cuminte,frumoasă,ascultătoare şi bună la inimă.
OBSERVAŢII : Verbul copulativ se acordă cu subiectul în gen,număr şi persoană.Numele predicativ se acordă cu subiectul în gen,număr şi caz dacă este exprimat prin adjectiv sau altă parte de vorbire
cu valoare adjectivală (flexibilă). Dacă în propoziţie există un subiect multiplu,numele predicativ va avea următoarele forme :
- Masculin plural,dacă subiectele sunt nume de fiinţă de genuri diferite.
Ex. : Vasile şi Irina sunt colegi de bancă.
- Feminin plural,dacă subiectele sunt nume de genuri diferite.
Ex. : Trandafirul şi garoafa sunt parfumate.
- Dacă un termen al subiectului este la masculin plural,numele predicativ ia forma acestuia.
Ex. : Băieţii şi fata sunt prieteni buni.
- Numele predicativ se acordă cu subiectul cel mai apropiat dacă termenii subiectului multiplu sunt de genuri diferite la plural.
Ex. : Bujorii şi lalelele sunt plăcut mirositoare.
Există situaţii când verbul copulativ sau numele predicativ se pot subînţelege.
Ex. : Harnici sunt băieţii,dar mai harnice fetele.
Când predicatul nominal este exprimat prin verb copulaztiv căruia îi urmează o propoziţie

subordonată predicativă care ţine locul numelui predicativ,se numeşte predicat nominal insuficient
(incomplet).
Ex. : Hotărârea lui este [1]/ să înveţe. [2]/ P1 = PP ("este" = predicat nominal incomplet) ; P2 = PR ("să înveţe" - ţine locul numelui predicativ "învăţătura")
PUNCTUAŢIA ŞI TOPICA NUMELUI PREDICATIV
- Numele predicativ nu se desparte prin virgulă de verbul copulativ.
Ex. : Maria este elevă.
- Dacă între numele predicativ şi verbul copulativ sunt adverbe de mod,acestea se pun între virgule.
Ex. : Ora întâlnirii a rămas , evident , aceeaşi.
- Termenii unui nume predicativ multiplu se leagă prin virgulă sau conjuncţii coordonatoare.
Ex. : Ziua era posomorâtă,rece şi ploioasă.

III. 2. 1. 2. SUBIECTUL

Subiectul este partea principală de propoziţie care arată cine face acţiunea exprimată de un predicat verbal sau cui i se atribuie o însuşire exprimată de un nume predicativ.
RĂSPUNDE LA ÎNTREBĂRILE : cine ? , ce ? , despre cine ? , despre ce ?
CLASIFICARE
I. *SUBIECTUL EXPRIMAT* (apare în propoziţie)
1. Subiectul simplu (exprimat printr-o singură parte de vorbire)
Ex. : Maria merge la şcoală. ; Câinii latră prelung.
2. Subiect multiplu (exprimat prin două sau mai multe părţi de vorbire coordonate între ele)
a. Subiect multiplu propriu-zis
Ex. : El şi Maria sunt colegi de bancă. (element de coordonare este conjuncţia "şi")
Ex. : Dan,Vasile şi Petre fac parte din echipa de fotbal a şcolii.(elemente de coordonare sunt semnul de punctuaţie "," şi conjuncţia "şi")
b. Subiect multiplu grupat
Ex. : Mama şi tata , fraţii şi surorile te-au condus la gară.(cele patru subiecte sunt grupate două câte două cu ajutorul conjuncţiei "şi".Între grupări apare semnul de coordonare ",")
c. Subiect disjunctiv
Ex. : Vasile sau Maria este elev ? (se face o alegere între două sau mai multe subiecte posibile)
3. Subiect propoziţional - exprimat printr-o propoziţie subordonată subiectivă care ţine locul subiectului.
Ex. : Cel care învaţă [1]/ este bine instruit. [2]/ P1 = SB (cine este bine instruit ?) ; P2 = PP
4. Subiect dezvoltat - exprimat prin construcţii absolute infinitivale şi gerunziale şi prin construcţii relativ infinitivale.
Ex. : În depărtare se vede licărind o lumină. (ce se vede ? - construcţie absolut gerunzială)
Ex. : N-are cine mă îngriji . (ce n-are ? - construcţie relativ infinitivală)
II. *SUBIECT NEEXPRIMAT* - nu apare în propoziţii.
1. Subiect neexprimat subînţeles - este exprimat,de obicei,într-o propoziţie anterioară şi se subînţelege subiectul respectiv sau un pronume personal la persoana a III-a , singular sau plural.
Ex. : Maria citeşte [1]/ şi scrie. [2]/ (în propoziţia a doua subiectul este subînţeles "Maria")
Ex. : Mergeau la plimbare. (subiect subînţeles datorită formei pe care o are predicatul - "ei")
2. Subiect neexprimat inclus - este cuprins în terminaţia formelor personale de persoana I şi a II-a
singular şi plural ale verbului cu funcţie sintactică de predicat.
Ex. : Învăţ o poezie. (eu) ; Înveţi o poezie. (tu) ; Învăţăm o poezie. (noi) ; Învăţaţi o poezie. (voi)
3. Subiect neexprimat nedeterminat - nu indică precis persoana care face acţiunea,putând fi

înlocuit cu pronumele nehotărât "cineva")
Ex. : Scria în ziare. (cineva scria)
Ex. : Spunea la radio. (cineva spunea)
4. Subiect neexprimat inexprimabil - nu se poate exprima,deoarece acţiunea nu poate fi atribuită unei persoane şi propoziţia nu are subiect.
Ex. : Afară plouă.
Ex. : A plouat şi fulgerat toată ziua.
SUBIECTUL POATE FI EXPRIMAT PRIN URMĂTOARELE PĂRŢI DE VORBIRE :
¤ Substantiv comun sau propriu,simplu sau compus în cazul nominativ.
Ex. : Ştefan cel Mare a fost domnitorul Moldovei între anii 1457-1504.(cine a fost ? subst.propriu, compus, în cazul nominativ)
¤ Locuţiune substantivală în cazul nominativ.
Ex. : Aducerile aminte te copleşeau. (ce te copleşeau ?)
¤ Adjectiv substantivizat (articulat) în cazul nominativ.
Ex. : Leneşul doarme mult. (cine doarme mult ?)
¤ Pronume de orice fel (cu excepţia pronumelui reflexiv) în cazul nominativ.
Ex. : Ai mei au plecat în excursie. (cine au plecat ? - "ai mei" = pronume posesiv)
¤ Numeral în cazul nominativ
Ex. : Doi pleacă la munte. (cine pleacă ? "doi" = numeral cardinal propriu-zis)
¤ Verb la moduri impersonale (nepredicative)
Ex. : Se aude cântând. (ce se aude ? "cântând" = verb la modul gerunziu.)
¤ Interjecţie
Ex. : Se auzea cirip-cirip !. (ce se auzea ? - "cirip-cirip !" = interjecţie)
Subiectul poate fi întâlnit , rar , şi în cazurile dativ,genitiv sau acuzativ.
Ex. : Îşi povestea peripeţiile cui dorea să-l asculte.(cine dorea să-l asculte ?- caz D.)
Ex. : Ai lui nu s-au prezentat la şedinţă. (cine nu s-au prezentat ? - caz G.)
Ex. : L-am cunoscut pe care a luat premiul. (cine a luat premiul ? - caz Ac.)
După verbe şi expresii verbale impersonale urmează propoziţii subordonate subiective !
Ex. : Trebuie [1]/ să urmăreşti [2]/ ce spun alţii. [3]/
P1 = PP ; P2 = SB (urmează după un verb impersonal) ; P3 = CD (ce să urmăreşti ?)
- Subiectul nu se desparte prin virgulă de predicat.
- Se izolează prin virgule cuvintele intercalate între subiect şi predicat.
- Termenii unui subiect multiplu se despart prin virgulă,dacă nu sunt legaţi prin conjuncţii coordonatoare.

III. 2. 1. 3. ATRIBUTUL

Atributul este o parte secundară de propoziţie care determină un substantiv,un pronume sau un numeral.
RĂSPUNDE LA ÎNTREBĂRILE :care ? , ce fel de ? , cât ? , câte ? , câţi ? , al (a,ai,ale) cui , al (a) câtelea (câta) ?
În funcţie de partea de vorbire din care provine,atributul poate fi :
1. Atribut adjectival - se acordă în gen,număr şi caz cu substantivul determinat.
Poate fi exprimat prin :
¤ Adjectiv propriu-zis
Ex. : Mielul blând suge la două oi. (care miel ?)
¤ Participiu cu valoare adjectivală
Ex. : O creangă ruptă nu mai înverzeşte. (ce fel de creangă ?)
¤ Gerunziu cu valoare adjectivală
Ex. : A îndreptat spre noi o mână tremurândă. (ce fel de mână ?)
¤ Adjectiv pronominal
Ex. : Orice lucru este bun la timpul său . (care lucru ? ; al cui timp ?)
¤ Numeral cu valoare adjectivală
Ex. : Pe banca a treia se aflau nişte caiete. (a câta bancă ?)

2. Atribut substantival
a. Atribut substantival genitival
Ex. : De lătratul unui câine să nu-ţi pese. (de al cui lătrat să nu-ţi pese ?)
b. Atribut substantival apoziţional
Ex. : Oraşul Satu Mare se află aşezat pe malurile râului Someş. (care oraş ? , care râu ?)
- Atributul apoziţional (apoziţia) poate fi :
- simplu (simplă) Ex. : Romanul "Baltagul" a fost scris de Mihail Sadoveanu. (care roman ?)
- dezvoltat (dezvoltată) Ex. : Lăsăm în urmă Ceahlăul , muntele venerat al Moldovei. (care Ceahlău ?)
OBSERVAŢIE : Cuvintele care alcătuiesc atributul apoziţional dezvoltat sunt analizabile.Apoziţiile
explicative se despart prin virgulă de termenul regent (pe care îl determină).
Ex. : "Raira , tu , nevasta mea ,
Pe El-Zorab nu-l vei vedea ..." (G.Coşbuc - El-Zorab)
(care Raira ?)
c. Atribut substantival prepoziţional - exprimat prin substantiv cu prepoziţie în diferite cazuri.
Ex. : De securea fără coadă nu are frică pădurea. (ce fel de secure ? ,caz Ac.)
d. Atribut substantival în dativ - aşezat după un substantiv nearticulat.
Ex. : Codrul , frate bun românului , i-a oferit adăpost la nevoie. (frate bun cui ?)
3. Atribut pronominal
a. Atribut pronominal genitival
Ex. : Nu poţi face pe gustul tuturora . (al cui gust ?)
b. Atribut pronominal prepoziţional
Ex. : Dragostea de sine este fără margini. (care dragoste ?)
c. Atribut pronominal în dativ
Ex. :Nevoia te duce pe unde nu ţi-i voia.(voia cui ? -"ţi" =pronume personal,formă neaccentuată,caz D.)
d. Atribut pronominal apoziţional
Ex. : Răul ce şi-l face omul,nimeni altul n-ar putea să i-l facă. (care nimeni ?)
OBSERVAŢIE:Atributul apoziţional (substantival sau pronominal) poate fi precedat de adverbul "adică".
Ex. : Foştii colegi , *adică* aceia din gimnaziu , mi-au fost buni prieteni. (care colegi ?)
4. Atribut verbal - exprimat prin verb la un mod nepersonal.
¤ Infinitiv. Ex. : Are o plăcere deosebită de a fugi . (ce fel de plăcere deosebită ?)
¤ Gerunziu. Ex. : Coşuri fumegând poluau oraşul. (ce fel de coşuri ?)
¤ Supin. Ex. : A uitat fierul de călcat în priză. (care fier ?)
5. Atribut adverbial
Ex. : Sculatul devreme e folositor. (ce fel de sculat ?)
6. Atribut interjecţional
Ex. : Strigătele : cu-cu, cu-cu veneau din marginea pădurii !. (care strigăte ?)

III. 2. 1. 4. COMPLEMENTUL

Complementul este partea secundară a propoziției care determină un verb (locuțiune verbală) la un mod predicativ sau nepredicativ , un adjectiv (locuțiune adjectivală) , un adverb sau o interjecție şi arată cine suferă o acțiune , cui i se atribuie o acțiune , o stare sau o însuşire , de cine este săvârşită o acțiune pasivă,în ce împrejurare se săvârşeşte o acțiune sau există o însuşire.

1. COMPLEMENTUL DIRECT

Complementul direct este partea secundară a propoziției care determină un verb (locuțiune verbală) la un mod predicativ sau nepredicativ şi o interjecție predicativă. Indică obiectul asupra căruia se răsfrânge direct acțiunea verbului sau care este rezultatul ei.

RĂSPUNDE LA ÎNTREBĂRILE : pe cine ? , ce ?
Complementul direct se exprimă prin :
1. Un substantiv comun sau propriu în cazul Ac. fără prepoziţie sau cu prepoziţia "pe".
Ex. : Am citit romanul. (ce am citit ?) ; Ex. : L-am întâlnit pe Vasile. (pe cine am întâlnit ?)
2. Prin nouă din cele zece feluri de pronume (cu excepţia pronumelui de întărire)
Ex. : Pe el l-a felicitat. (pe cine a felicitat ? - "pe el" = pronume personal,caz Ac.)
Pe cine cauţi ? ["pe cine" (ţine locul persoanei căutate în propoziţia interogativă) = pronume interogativ,caz Ac.]
3. Numeral cardinal propriu-zis,colectiv,fracţionar şi ordinal.
Ex. : Pe cei doi (pe amândoi , pe al doilea) i(l)-am văzut la muzeu. (pe cine am văzut ?)
Ex. : Luăm o doime dintr-un întreg. (ce luăm ?)
4. Verb la infinitiv,supin şi gerunziu.
Ex. : Nu ştie a srie .(ce nu ştie ? - "a scrie"= verb la infinitiv) Ex. : N-a terminat de învăţat. (ce n-a terminat ? - "de învăţat" = verb la supin) Ex. : Am auzit cântând. (ce am auzit ? - "cântând" = verb la gerunziu)
5. Interjecţie Ex. : Am auzit trosc ! (ce am auzit ?)
OBSERVAŢIE : Complementul direct se construieşte cu prepoziţia “pe” în următoarele situaţii :
♠ Când este exprimat prin nume proprii de persoane sau animale ori prin nume comune de persoane identificate de vorbitori.
Ex. : Cheamă-l pe Ionel. (pe cine ?) ; Cheamă-l pe prieten. (pe cine ?)
♠ Când este exprimat prin forme accentuate ale pronumelor personale sau reflexive ,prin pronume posesive, demonstrative,nehotărâte negative care ţin locul numelor de persoană sau prin pronume interogative şi relative,cu excepţia pronumelui “ce”.
Ex. : Pe el (pe dumnealui , pe al tău , pe acesta , pe fiecare) l-a felicitat profesorul. (pe cine ?)
Ex. : Se lăuda pe sine . (pe cine ?) ; Să nu crezi pe nici unul . (pe cine ?)
♠ Când este exprimat prin numerale cardinale propriu-zise , colective sau ordinale precedate sau nu de articole demonstrative adjectivale.
Ex. : L-am felicitat pe cel de-al treilea . (pe cine ?) ; Le-am lăudat pe amândouă . (pe cine ?)
♠ Când este exprimat prin substantiv provenit din adjectiv precedat de articolul demonstrativ.(adj.)
Ex. : L-am strigat pe cel mare . (pe cine ?)
Complementul direct poate fi reluat sau anticipat printr-o formă neaccentuată de acuzativ a pronumelui personal.
Complementul direct reluat – când forma neaccentuată apare după complementul direct.
Ex. : Pe Vasile l-a criticat diriginta. (“Pe Vasile” = complement direct reluat prin pronumele personal forma neaccentuată “l – “.) (pe cine ?)
Complementul direct anticipat – când forma neaccentuată a pronumelui personal apare înaintea complementului direct.
Ex. : L-am văzut pe Vasile la stadion. (pe cine ?) (Pronumele personal forma neaccentuată “l-“ este aşezat înaintea complementului direct “pe Vasile” şi anticipează persoana pe care am văzut-o)
Complementul direct nu se desparte prin virgulă de termenul regent dacă este aşezat imediat lângă acesta.
Ex. : I-am dat un creion . (ce i-am dat ?)
Două complemente directe coordonate prin juxtapunere sau prin conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale coordonatoare , cu excepţia lui *şi , ori , sau* şi *cu* nerepetate , se

despart prin virgulă.
Ex. : N-a cumpărat nici cărţi , nici caiete . (ce n-a cumpărat ?)

2. COMPLEMENTUL INDIRECT

Complementul indirect este partea secundară de propoziţie care determină un verb (locuţiune verbală) la un mod predicativ sau nepredicativ , o interjecţie predicativă , un adjectiv (locuţiune adjectivală) , ori un adverb. Arată obiectul caruia i se atribuie sau i se adresează o acţiune , o însuşire , sau o caracteristică.

Răspunde la întrebările : cui ? , pentru cine (ce) ? , de cine (ce) ? , la cine (ce) ? , cu cine (ce) ? , împotriva cui ? , contra cui ? , asupra cui ? , în cine (ce) ? , spre cine (ce) ? , din cine (ce) ? , faţă de cine (ce) ? , dintre cine (ce) ? **,** despre cine (ce) ?

Complementul indirect se exprimă prin :

1. Substantive comune sau proprii ,în cazurile dativ , acuzativ cu prepoziţiile sau locuţiunile prepoziţionale:
pentru,la,de,cu,în,spre,din,întru,dintre,pe,faţă de etc. şi genitiv cu prepoziţiile : asupra,contra,împotriva.

Ex.:S-au adresat colegilor.(colegilor =substantiv comun,caz dativ,raspunde la întrebarea“cui s-au adresat ?”)

Ex. : Se teme de ploaie. (de ploaie = subst.comun,caz acuzativ,precedat de prepoziţia “de” răspunde la
întrebarea “de cine se teme ?”.)

Ex. : Luptăm împotriva nedreptăţilor.(împotriva nedreptăţilor = subst.comun,caz genitiv, precedat de prepoziţia “împotriva”,răspunde la întrebarea “împotriva cui luptăm ?”)

2. Adjective propriu-zise sau provenite din participiu la acuzativ cu prepoziţiile : de,din,în.

Ex. : Din alb s-a făcut negru. (din alb = adjectiv propriu-zis,precedat de prepoziţia “din” răspunde la
întrebarea “din ce ?”)

3. Adjective pronominale posesive construite cu prepoziţii specifice genitivului.

Ex. : Toţi s-au ridicat împotriva voastră.(împotriva voastră = adjectiv pronominal posesiv, caz genitiv, precedat de prepoziţia “împotriva”,răspunde la întrebarea “împotriva cui ?”)

4. Numerale cu valoare substantivală în cazurile dativ,acuzativ cu prepoziţie şi genitiv cu prepoziţie.
Ex. : Le-am dat amândorura premii. (amândorura = numeral colectiv,caz D.,răspunde la întrebarea“cui le-am dat ?”)

5. Pronume în cazurile dativ,acuzativ cu prepoziţie şi genitiv cu prepoziţie.
Ex. : Mi-e dor de acela. (de acela = pronume demonstrativ de depărtare,caz Ac.,precedat de prepoziţia “de” , răspunde la întrebarea “de cine mi-e dor ?”)

6. Verbe la modurile infinitiv cu prepoziţiile : de,din,la,în,pentru,la modul supin cu prepoziţia de şi la modul gerunziu.
Ex. : Se gândeşte a te căuta. (a căuta = verb la modul infinitiv,răspunde la întrebarea “la ce se gândeşte ?”)
Ex. : S-a săturat de aşteptat. (de aşeptat = verb la modul supin,răspunde la întrebarea “de ce s-a săturat ?”)
Ex. : S-a plictisit învăţând. (învăţând = verb la modul gerunziu,răspunde la întrebarea “de ce s-a plictisit ?”)

Complementul indirect este aşezat de obicei imediat după verb sau orice termen regent,dar poate sta şi înaintea acestora pentru a fi scos în evidenţă.

Ex. : Spune dirigintelui cele întâmplate.(dirigintelui = subst.comun,caz D.,răspunde la întrebarea“cui spune ?”, este aşezat în imediata apropiere a termenului regent,în cazul nostru verbul “spune”, succedându-i)
Ex. : Băiatului să-i dai premiul întâi.(băiatului = subst.comun,caz D.,răspunde la întrebarea “cui să-i dai premiul întâi ?”,precede verbul “să dai”)
Complementul indirect nu se desparte prin virgulă dacă este aşezat imediat după (înaintea) verbului determinat.
Se despart prin virgulă complementele indirecte coordonate prin juxtapunere sau prin conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale coordonatoare cu excepţia lui“şi”,”ori”,”sau”,”şi cu”
nerepetate.
Ex. : Le-am dat mamei,lui tata şi Mariei câte un cadou.(cui le-am dat ?)

3. COMPLEMENTUL DE AGENT

Complementul de agent este partea secundară de propoziţie care determină un verb la diateza pasivă, la diateza reflexivă cu înţeles pasiv,un verb la participiu sau supin cu valoare pasivă sau unele adjective derivate cu sufixul “bil”.A rată autorul (agentul) real al acţiunii suportate de subiectul gramatical.

Răspunde la întrebările : de cine (ce) ? , de către cine (ce) ?
Complementul de agent este socotit subiectul logic al propoziţiei.
Trecând verbul la diateza activă , complementul de agent devine subiect,iar subiectul complement direct.
Ex.$_1$: Elevul este chemat de profesor. (de cine este chemat elevul ?)
Ex.$_2$: Profesorul cheamă elevul. (cine cheamă elevul ?)
În primul exemplu verbul “a chema” este la diateza pasivă,subiectul “elevul” este cel asupra căruia se răsfrânge acţiunea făcută de profesor.
Trecând verbul “a chema” la diateza activă complementul de agent “de profesor” se transformă în subiectul “profesorul” (exemplul 2), iar fostul subiect “elevul” devine complement direct (pe cine cheamă ?).
Complementul de agent poate fi exprimat prin :
♠ Substantiv comun sau propriu în cazul acuzativ precedat de prepoziţiile “de” sau “de către”.
Ex. : A fost lăudată de către colegi. (de către colegi = complement de agent exprimat prin subst.comun,nr.pl., caz Ac.,precedat de locuţiunea prep.“de către”,răspunde la întrebarea“
de către cine a fost lăudată ?”)
♠Numerale cu valoare substantivală în cazul acuzativ cu aceleaşi prepoziţii.
Ex.: A fost felicitat de amândoi . (de amândoi = complement de agent exprimat prin numeral colectiv,caz Ac., precedat de prepoziţia “de”,răspunde la întrebarea “de cine a fost felicitat ?”)
♠ Pronume în cazul acuzativ precedat de aceleaşi prepoziţii.
Ex. : Propunerea a fost făcută de mine. (de mine = complement de agent exprimat prin pronume personal, pers.I ,nr.sing., caz Ac., precedat de prepoziţia “de”, răspunde la întrebarea
“de cine a fost făcută propunerea ?”)
Complementul de agent stă de obicei după termenul regent. Stă înaintea acestuia când este exprimat prin pronume interogative sau relative ori când se insistă asupra agentului acţiunii.

Ex. : De tine a fost adusă scrisoarea ?
Ex. : De cine a fost lăudat ?
Indiferent de locul pe care îl ocupă,complementul de agent nu se desparte prin virgulă de termenul regent.
Când sunt coordonate complementele de agent sunt despărţite între ele prin virgulă sau prin conjuncţii coordonatoare.
Ex. : Laura a fost felicitată de colegi,prieteni şi vecini .

4. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL DE LOC

Complementul circumstanțial de loc este partea secundară de propoziție care determină un un verb(locuțiune verbală) , o interjecție predicativă sau , mai rar , un adjectiv . Arată locul în care se desfăşoară o acțiune sau se manifestă o însuşire , limitele spațiale (punctul de plecare sau de sosire , intervalul) şi direcția acțiunii .

Răspunde la întrebările : unde ? , de unde ? , până unde ? , încotro ?
Complementul circumstanţial de loc se exprimă prin :
⇒ Substantive comune sau proprii în cazurile acuzativ cu prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale : în,la,după,între, lângă,către,de la,sub,de lângă,de sub,de pe sub,dintre,pe,peste,până,până la,printre,spre, dinspre, aproape de, departe de,dincolo de,genitiv cu prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale : înaintea, înapoia,deasupra, dedesubtul, dinaintea,dinapoia,în faţa,în spatele,în mijlocul,în jurul,de-a lungul, de-a latul etc. şi dativ (locativ) în expresii ce exprimă ideea de loc.
Ex. : În oraş , căldura topise asfaltul. (în oraş = compl.circumst. de loc exprimat prin subst.comun, nr.sing., gen neutru,caz Ac.,precedat de prepoziţia “în”,răspunde la întrebarea “unde se topise asfaltul ?”)
Ex. : Pe cărarea bătută nu creşte iarba. (pe cărarea = compl.circumst. de loc exprimat prin subst. comun, nr.sing.,gen feminin,caz Ac.,articulat cu art. hot. “a” ,precedat de prepoziţia “pe”, răspunde la întrebarea “unde nu creşte iarba ?”)
⇒ Pronume în cazurile acuzativ,genitiv cu aceleaşi prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale ca şi la substantiv şi dativ posesiv precedat de prepoziţii ca şi la genitiv.
Ex. : S-a aşezat lângă ea. (lângă ea = compl.circumst. de loc exprimat prin pronume personal,pers.III, nr.sing., gen feminin, caz Ac.,precedat de prepoziţia lângă, răspunde la întrebarea“unde s-a aşezat ?”)
Ex. : Către cine s-a îndreptat ? (către cine = compl.circumst. de loc exprimat prin pronume interogativ nehotărât,
caz Ac.,precedat de prepoziţia “către”,înlocuieşte spaţiul spre care s-a îndreptat o anumită persoană.)
⇒ Adjectiv pronominal posesiv în cazul Ac.precedat de prepoziţii sau locuţiuni prepoziţionale cu regim de genitiv.
Ex. : Se adunase multă lume în jurul vostru . (în jurul vostru = compl.circumst. de loc exprimat prin adjectiv
pronominal posesiv,pers.II,nr.plural,caz Ac.,precedat de locuţiunea prepoziţională “în jurul” răspunde la întrebarea “unde se adunase multă lume ?”)
⇒ Numerale cu valoare substantivală în cazurile Ac. Şi G. precedate de aceleaşi prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale ca şi la substantiv.
Ex. : Se îndrepta către cei trei. (către cei trei = compl.circumst. de loc exprimat prin numeral cardinal propriu-zis,caz Ac.,însoţit de articolul demonstrativ“cei”,precedat de prepoziţia

“către”,răspunde la întrebarea “unde se îndrepta ?”)
⇒Adverbe cu sau fără prepoziţie şi locuţiuni adverbiale de loc.
Ex. : Pleacă de acolo . (de acolo = compl.circumst. de loc exprimat prin adverb de loc,precedat de prepoziţia “de”,răspunde la întrebarea “de unde să plece ?”)
⇒Verbe la modul supin (mai rar)
Ex. : Am trecut pe la secerat . (pe la secerat = compl.circumst. de loc exprimat prin verb la modul supin)
ATENŢIE ! - Nu trebuie să confundaţi complementul circumstanţial de loc cu unele atribute prepoziţionale !!!
Ex. : Omul de la munte este mai puternic.(de la munte = atribut prepoziţional exprimat prin subst. comun, nr.singular,gen masculin,caz Ac.,precedat de locuţiunea prepoziţională “de la” ,răspunde la întrebarea “care om ?”)
Ex. : A plecat de la munte săptămâna trecută.(de la munte = compl.circumst. de loc exprimat prin substantiv comun,nr. singular,gen masculin,caz Ac.,precedat de locuţiunea prepoziţională “de la” răspunde la întrebarea “de unde a plecat ?”)
OBSERVAŢII : Complementul circumstanţial de loc poate sta după termenul regent pe care îl determină sau înaintea lui.
Ex. : Pătrunjel găseşti în grădină . (“unde găseşti ?” – “în grădină” este situat după termenul regent“găseşti”)
Ex. : În lac se adună multe broaşte. (“unde se adună ?” – “în lac” este situat înaintea termenului regent “se adună”)
Complementul circumstanţial de loc nu se desparte prin virgulă de termenul pe care îl determină. Se desparte prin virgule (este izolat) atunci când este aşezat între subiect şi predicat.
Se desparte prin virgulă când este o înşiruire de complemente circumstanţiale de loc.

5. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL DE TIMP

Complementul circumstanţial de timp este partea secundară de propoziţie care determină un verb (locuţiune verbală) la un mod predicativ sau nepredicativ , o interjecţie predicativă , un adjectiv sau un adverb. Arată timpul în care se desfăşoară o acţiune sau se manifestă o însuşire.

Răspunde la întrebările : când ?, de când ? , până când ? , cât timp ? .
Complementul circumstanţial de timp poate fi exprimat prin :
◊ Substantive comune în acuzativ fără prepoziţie fiind însoţite de obicei de adjective propriu-zise,adjective pronominale nehotărâte sau numerale.
Ex. : A plecat la Sovata luna trecută . (luna trecută = compl.circumst. de timp exprimat prin substantiv comun, nr.singular,gen feminin,caz Ac.,articulat cu art. hot. “a”,succedat de adjectivul propriu zis “trecută”, răspunde la întrebarea “când a plecat ?”)
◊ Substantive comune sau proprii în cazurile acuzativ precedate de prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale în,la, după,între,spre,de la,pe la,înspre,către,cu,de peste,până,înainte de,în timp de, în vreme de, în jur de,aproape de etc.,genitiv precedate de prepoziţii sau locuţiuni prepoziţionale înaintea,asupra, în urma,în timpul,în cursul, în vremea,de-a lungul,în mijlocul etc.
Ex. : A intrat în clasă după profesor. (după profesor = compl.circumstanţial de timp

exprimat prin substantiv comun,nr.singular,gen masculin,caz Ac.,precedat de prepoziţia "după", răspunde la întrebarea "când a intrat în clasă ?")
◊ Pronume în cazurile acuzativ,genitiv precedate de aceleaşi prepoziţii sau locuţiuni prepoziţionale ca şi substantivele şi dativ posesiv precedate de prepoziţii sau locuţiuni prepoziţionale cu regim de genitiv
Ex. : Vom pleca acasă înaintea tuturor.(înaintea tuturor=compl.circumstanţial de timp exprimat prin pronume nehotărât,caz D.,,precedat de prepoziţia "înaintea",răspunde la întrebarea "când vom pleca acasă ?")
◊ Adjective pronominale posesive în cazul acuzativ precedate de prepoziţii sau locuţiuni prepoziţionale în regim de genitiv.
Ex. : A sosit la gară înaintea noastră . (înaintea noastră = compl.circumstanţial de timp exprimat prin adjectiv pronominal posesiv,caz Ac.,persoana I,nr.plural,precedat de prepoziţia "înaintea",răspunde la întrebarea"când au sosit la gară ?")
◊ Adjective propriu-zise referitoare la vârstă,în cazul acuzativ,precedate de prepoziţia "de".
Ex. : Îl cunosc de tânăr.
(de tânăr = compl.circumst. de timp exprimat prin adjectiv propriu-zis,caz Ac.,precedat de prepoziţia "de", răspunde la întrebarea "de când îl cunosc ?")
◊ Numerale cardinale,ordinale şi colective cu valoare substantivală în cazurile acuzativ şi genitiv precedate de aceleaşi prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale ca şi substantivul.
Ex. : Am sosit la şcoala înaintea amândorura. (înaintea amândorura = compl.circumst. de timp exprimat prin numeral colectiv,caz Ac.,gen fem.,precedat de prepoziţia "înaintea",răspunde la întrebarea "când am sosit ?")
◊ Numerale adverbiale
Ex. : De două ori m-am trezit azi noapte. (de două ori = complement circumst. de timp exprimat prin numeral adverbial (de repetiţie) ,răspunde la întrebarea "de câte ori m-am trezit ?")
◊ Verbe la modul infinitiv cu prepoziţia "până" sau locuţiunea prepoziţională "înainte de",la modurile gerunziu şi participiu.
Ex. : Mergând spre şcoală m-am întâlnit cu el. (mergând = compl. circumst. de timp exprimat prin verb la modul gerunziu, răspunde la întrebarea "când m-am întâlnit cu el ?")
◊ Adverbe cu sau fără prepoziţie şi locuţiuni adverbiale de timp.
Ex. : Ei vor sosi mâine. (mâine = compl. circumst. de timp exprimat adverb de timp,răspunde la întrebarea "când vor sosi ?")
Complementul circumstanţial de timp poate sta după termenul regent sau înaintea acestuia,în funcţie de intenţia vorbitorului de a accentua asupra acţiunii sau asupra momentului săvârşirii ei. Poate fi aşezat între subiect şi predicat , între verbul copulativ şi nume predicativ sau între părţile componente ale unei locuţiuni verbale.
Ex. : Şi-a valoare prepoziţională "decât",răspunde la întrebarea"cum era mai mult mort ?")
1. Numerale
a. Cu valoare adverbială
Ex. : A plătit triplu. (triplu = complement circumstanţial de mod propriu-zis exprimat prin numeral cantitativ
cu valoare adverbială,răspunde la întrebarea "cât a plătit ?")
b. Cu valoare substantivală în cazurile acuzativ precedat de prepoziţii,adverbe comparative sau locuţiuni prepoziţionale (aceleaşi ca la substantiv),genitiv cu locuţiuni prepoziţionale (ca la substantiv) şi dativ cu prepoziţii (ca la substantiv) sau fără dat atunci seama de urmări. (a dat seama = locuţiune verbală,între

componentele ei s-a intercalat complementul circumstanţial de timp “atunci” exprimat prin adverb de timp)

6. *COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL DE MOD*

Complementul circumstanţial de mod este partea secundară de propoziţie care determină un verb (locuţiune verbală) la un mod personal sau nepersonal , o interjecţie predicativă , un adjectiv sau un adverb . Arată cum se desfăşoară o acţiune sau cum se prezintă o însuşire, conformitatea cu ceva ori evaluarea cantitativă a unei acţiuni sau a unei însuşiri.

Răspunde la întrebările : cum ? , în ce fel ? , în ce chip ? , în ce mod ? , cât ? , cât de ?
Complementul circumstanţial de mod este de trei feluri :

a. Complement circumstanţial de mod propriu-zis.

Ex. : Intră repede în clasă. (repede = complement circumstanţial de mod propriu-zis exprimat prin de mod , răspunde la întrebarea “cum intră ?”)

b. Complement circumstanţial de mod comparativ.

Ex. : Este înalt cît casa . (cât casa = complement circumstanţial de mod comparativ , exprimat prin substantiv comun,gen feminin,nr. singular,caz Ac.,articulat cu art. hot. “a”,precedat de adverbul cu valoare prepoziţională “cât”,răspunde la întrebarea “cât de înalt era ?”)

c. Complement circumstanţial de mod de măsură.

Ex. : Cearceaful este lung de doi metri. (de doi metri = complement circumstanţial de mod de măsură exprimat prin numeral cardinal însoţit de substantiv comun,gen masculin,nr.plural,caz Ac.,precedat de prepoziţia “de”, răspunde la întrebarea “cât de lung este ?”)

Complementul circumstanţial de mod se exprimă prin :

2. Substantive în cazurile :

Acuzativ fără prepoziţie,cu valoare adverbială sau însoţite de prepoziţiile sau locuţiunile prepoziţionale : a, cu, după, din, dintru, fără, în, pe la, prin, între, în comformitate cu, potrivit cu, în raport cu (de), în funcţie de,în comparaţie cu,în chip de,la fel ca ş.a. ori adverbele de comparaţie cu valoare de prepoziţie : ca,ca şi,cât,cât şi ,decât.

Ex. : Miroase a busuioc.(a busuioc = complement circumstanţial de mod propriu-zis exprimat prin substantiv comun,nr. singular,gen masculin,caz Ac.,precedat de prepoziţia “a”,răspunde la întrebarea “cum miroase ?”

a. Genitiv însoţit de prepoziţiile sau locuţiunile prepoziţionale : împotriva,în baza,în lumina,în temeiul,pe măsura etc.

Ex. : Înoată împotriva curentului. (împotriva curentului = complement circumstanţial de mod propriu zis
exprimat prin substantiv comun,nr.singular,gen masculin,caz G.,precedat de prepoziţia “împotriva”, răspunde la întrebarea “cum înoată ?”)

b. Dativ precedat de prepoziţiile : contrar,conform,potrivit,aidoma,asemenea,sau fără prepoziţie (când determină adjectivele sau adverbele : inferior,superior,posterior,anterior,ulterior.)

Ex. : A procedat conform înţelegerii. (conform înţelegerii = complement circumstanţial de mod propriu-zis exprimat prin substantiv comun,gen feminin,caz
D.,nr.singular,articulat cu art. hot. “i” precedat de prepoziţia “conform”,răspunde la întrebarea “cum a procedat ?”)

3. Substantive nume de unităţi de măsură în cazul acuzativ determinate de

numerale,însoţite de prepoziţiile : de,cu până,la.
Ex. : Soarele urcase de două suliţe pe cer.(de două suliţe = complement circumstanţial de mod de măsură exprimat prin substantiv comun,nr.plural,gen feminin,caz Ac.,precedat de numeralul cardinal două" şi "prepoziţia "de",răspunde la întrebarea "cât urcase ?")
4. Adjective în cazul acuzativ,precedate de adverbe cu valoare de prepoziţie .
Ex. : Era mai mult mort decât viu . (decât viu = complement circumstanţial de mod comparativ exprimat prin adjectiv precedat de adverbul cu prepoziţii.
Ex. : A acţionat în funcţie de amândoi. (în funcţie de amândoi = complement circumstanţial de mod propriu-zis exprimat prin numeral colectiv cu valoare substantivală,caz Ac.,precedat de locuţiunea prepoziţională"în funcţie de",răspunde la întrebarea "cum a acţionat ?")
5. Numerale adverbiale
Ex. : Este de două ori mai lung. (de două ori = complement circumstanţial de mod comparativ exprimat prin numeral cardinal adverbial,răspunde la întrebarea "de câte ori este mai lung ?")
6. Pronume în cazurile :
a. Acuzativ precedat de prepoziţii,de locuţiuni prepoziţionale sau de adverbe comparative.
Ex. : Este mai mare decât dumneata. (decât dumneata = complement circumstanţial de mod comparativ exprimat prin pronume de politeţe,persoana a II-a,nr. singular,caz Ac.,precedat de advervul comparativ "decât" ,răspunde la întrebarea "decât cine este mai mare ?")
b. Genitiv precedat de prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale (aceleaşi ca şi la substantiv).
Ex. : Deşi curentul era puternic,ei înotau împotriva lui. (împotriva lui = complement circumstanţial de mod propriu-zis exprimat prin pronume personal,persoana a III-a,nr.singular,caz G.,precedat de prepoziţia "împotriva",răspunde la întrebarea "în ce mod înotau ?")
c. Dativ precedat de prepoziţii (aceleaşi ca la substantiv) sau fără prepoziţii.
Ex. : Am procedat asemenea lui. (asemenea lui = complement circumstanţial de mod exprimat prin pronume personal,persoana a III-a,nr. singular,gen masculin,caz D.,precedat de prepoziţia "asemenea",răspunde la întrebarea "cum am procedat ?")
7.Verbe la modurile infinitiv (precedat de prepoziţia "fără" sau de adverb comparativ),gerunziu sau participiu (cu valoare adjectivală precedat de adverb comparativ)
Ex. : Rămase uimită ca lovită de trăznet. (ca lovită = complement circumstanţial de mod exprimat prin verb la participiu cu valoare adjectivală,precedat de adverbul comparativ "ca",răspunde la întrebarea "în ce mod rămase uimită ?")
8. Adverbe sau locuţiuni adverbiale fără prepoziţie sau precedate de adverbe comparative cu valoare de prepoziţie.
Ex. : Vorbeşte repede. (repede = complement circumstanţial de mod exprimat prin adverb de mod, răspunde la întrebarea "cum vorbeşte ?")
9. Interjecţie
Ex. : Copilul mergea boca-boca ! (boca-boca = complement circumstanţial de mod exprimat prin interjecţie , răspunde la întrebarea "cum mergea copilul ?")
TOPICA
♦ Complementul circumstanţial de mod stă de obicei după termenul regent,dar poate sta şi înaintea acestuia,când se insistă asupra lui.
♦ Complementul circumstanţial de mod poate fi intercalat între subiect şi predicat,între

verbul copulativ şi numele predicativ sau între părţile unei locuţiuni verbale.
♦ Când este exprimat prin pronume sau adverbe interogative şi relative,prin adverbele *cam, prea, mai ,tot ,aşa (de), atât (de), astfel (de)* are topică fixă şi stă înaintea termenului regent.

7. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL DE CAUZĂ

Complementul circumstanţial de cauză este partea secundară de propoziţie care determină un verb (locuţiune verbală), un adjectiv , adverb sau interjecţie. Arată cauza unei acţiuni , a unei stări sau a unei însuşiri.

Răspunde la întrebările : din ce pricină ? , din ce cauză ?.
Complementul circumstanţial de cauză se exprimă prin :
♦ Substantive în cazurile acuzativ precedate de prepoziţiile *de , dintre , pentru , la , pe , în* etc. sau de locuţiunile prepoziţionale *din cauză de , din motiv de ,* genitiv cu locuţiunile prepoziţionale *din cauza , din pricina* şi dativ cu prepoziţia *datorită* .
Ex. : A îngheţat de frig . (de frig = complement circumstanţial de cauză exprimat prin substantiv comun, nr.singular,gen neutru,caz Ac.,precedat de prepoziţia “de”,răspunde la întrebarea “din ce cauză a îngheţat ?”)
Ex. : A întârziat din cauza autobusului . (din cauza autobusului = complement circumstanţial de cauză exprimat prin substantiv comun,gen neutru,nr.singular,caz G.,precedat de locuţiunea prepoziţională “din cauza”,răspunde la întrebarea “din ce cauză a întârziat ?”)
Ex. : Maşina a alunecat datorită poleiului . (datorită poleiului = complement circumstanţial de cauză exprimat prin substantiv comun,nr.singular,caz D.,precedat de prepoziţia “datorită”, răspunde la întrebarea “din ce cauză a alunecat ?”)
♦ Adjectiv propriu-zis în cazul acuzativ precedat de prepoziţia “de”.
Ex. : Nu mai putea de flămândă. (de flămândă = complement circumstanţial de cauză exprimat prin adjectiv propriu-zis,precedat de prepoziţia “de”,răspunde la întrebarea “din ce cauză nu mai putea ?”)
♦ Pronume în cazurile acuzativ,genitiv şi dativ,cu prepoziţiile şi locuţiunile prepoziţionale menţionate la substantiv.
Ex. : M-a certat pentru el . (pentru el = complement circumstanţial de cauză exprimat prin pronume personal,persoana a III-a,nr. singular,gen masculin,caz Ac.,precedat de prepoziţia “pentru”,răspunde la întrebarea “din ce cauză m-a certat ?”)
♦ Adjectiv pronominal posesiv în cazul acuzativ,precedat de locuţiunile prepoziţionale *din cauza , din pricina ,* cu regim de genitiv.
Ex. : A întârziat din cauza voastră. (din cauza voastră = complement circumstanţial de cauză exprimat prin adjectiv pronominal posesiv,persoana a II-a,nr. plural,caz Ac.,precedat de locuţiunea prepoziţională “din cauza”,răspunde la întrebarea “din cauza cui a întârziat ?”)
♦ Numeral cu valoare substantivală în cazurile acuzativ,genitiv şi dativ cu prepoziţiile şi locuţiunile prepoziţionale amintite la substantiv.
Ex. : S-au certat pentru cei doi (pentru al doilea,pentru amândoi). (pentru cei doi = complement circumstanţial de cauză exprimat prin numeral cardinal,caz Ac.,precedat de articolul demonstrativ “cei” şi de prepoziţia “pentru”,răspunde la întrebarea “din ce cauză s-au certat ?”)
♦ Verbe la modurile infinitiv perfect precedat de prepoziţiile *pentru , de* ,gerunziu şi

participiu precedat de prepoziţia *de*.
Ex. : Era nemulţumit pentru a nu fi reuşit. (pentru a nu fi reuşit = complement circumstanţial de cauză exprimat prin verb la modul infinitiv perfect,precedat de prepoziţia “pentru”,răspunde la întrebarea “din ce cauză era nemulţumit ?”)
Ex. : Cântând puternic, a răguşit. (cântând = complement circumstanţial de cauză exprimat prin verb la modul gerunziu,răspunde la întrebarea “din ce cauză a răguşit ?”)
Ex. : Nu mai putea de obosită . (de obosită = complement circumstanţial de cauză exprimat prin verb la modul participiu,precedat de prepoziţia “de”,răspunde la întrebarea “din ce cauză nu mai putea ?”)
♦ Adverbe cu prepoziţia “de” şi locuţiuni prepoziţionale.
Ex. : De aceea n-a venit, că a fost bolnav. (de aceea = complement circumstanţial de cauză exprimat prin adverb,precedat de prepoziţia “de”,răspunde la întrebarea “din ce cauză n-a venit ?”)
TOPICA
1. Complementul circumstanţial de cauză stă de obicei după termenul regent, dar poate sta şi înaintea acestuia.
2. Stă înaintea termenului regent,când este exprimat prin pronume interogativ sau relativ,prin locuţiune adverbială sau printr-un gerunziu urmat de determinanţi.
PUNCTUAŢIA
1. În situaţia complementelor circumstanţiale de cauză coordonate se aplică aceleaşi reguli ca şi la celelalte complemente circumstanţiale.
2. Aceleaşi reguli ca şi la celelalte complemente circumstanţiale se aplică şi când complementul circumstanţial de cauză este aşezat între subiect şi predicat.
3. Despărţirea lui prin virgulă este obligatorie dacă este antepus (aşezat în faţa) termenului regent şi este reluat printr-un corelativ sau dacă este exprimat printr-un verb la gerunziu.

Ex. : De teamă , de asta n-a venit. (de teamă = complement circumstanţial de cauză,reluat prin corelativul “de asta” , răspunde la întrebarea “din ce cauză n-a venit ?”)
Ex. : Întârziind , n-a mai intrat în clasă. (întârziind = complement circumstanţial de cauză exprimat prin verb la modul gerunziu,răspunde la întrebarea “din ce cauză n-a intrat în clasă ?”)

7. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL DE SCOP

Complementul circumstanţial de scop este partea secundară de propoziţie care determină un verb (locuţiune verbală) la un mod predicativ sau nepredicativ ori o interjecţie predicativă. Arată scopul unei acţiuni.

RĂSPUNDE LA ÎNTREBĂRILE : cu ce scop ? , în ce scop ? .
Complementul circumstanţial de scop se exprimă prin :
1. Substantive în cazul acuzativ,precedate de prepoziţiile *pentru , spre , după , la , întru , în* şi locuţiunea prepoziţională *în scop de* şi în cazul genitiv cu locuţiunile

prepoziţionale *în vederea , în scopul , în ideea , în intenţia .*

Ex. : Părinţii mei au plecat după cumpărături . (după cumpărături = complement circumstanţial de scop exprimat prin substantiv comun,nr. plural,gen feminin,caz Ac.,precedat de prepoziţia "după", răspunde la întrebarea "cu ce scop au plecat ?" – ATENŢIE ! : Există tentaţia de a pune întrebarea"unde au plecat ?", dar în propoziţie nu se indică un loc unde îşi fac cumpărăturile , ci faptul că au plecat cu scopul de a cumpăra !)

Ex. : Se pregăteşte în vederea concursului . (în vederea concursului = complement circumstanţial de scop exprimat prin substantiv comun,nr. singular,gen neutru,caz G.,precedat de locuţiunea prepoziţională "în vederea",răspunde la întrebarea "în ce scop se pregăteşte ?")

2. Pronume în cazurile acuzativ şi genitiv însoţite de aceleaşi prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale ca şi substantivele.

Ex. : Am consultat pentru dumneavoastră toate dicţionarele. (pentru dumneavoastră = complement circumstanţial de scop exprimat prin pronume personal de politeţe , persoana a II-a , caz Ac.,precedat de prepoziţia "pentru",răspunde la întrebarea "cu ce scop am consultat toate dicţionarele ?"

- ATENŢIE ! – Există tendinţa de a formula întrebarea "pentru cine am consultat toate dicţionarele ?", dar propoziţia ne indică scopul consultării,respectiv ca să ştiţi dumneavoastră !)

3. Numerale cu valoare substantivală în cazurile acuzativ şi genitiv însoţite de prepoziţiile şi locuţiunile prepoziţionale menţionate la substantiv.

Ex. : Are trei examene şi acum se pregăteşte în vederea primului dintre ele. (în vederea primului =
complement circumstanţial de scop exprimat prin numeral ordinal,nr.singular,gen neutru,caz G.,
răspunde la întrebarea "în ce scop se pregăteşte ?")

4. Verbe la modurile infinitiv (cu prepoziţiile şi locuţiunile prepoziţionale *pentru , spre , cu (în) scop de , în intenţia de , în ideea de*) şi supin.

Ex. : A venit pentru a lua stiloul tău. (pentru a lua = complement circumstanţial de scop exprimat prin verb la modul infinitiv,precedat de prepoziţia "pentru",răspunde la întrebarea "cu ce scop a venit ?")

Ex. : A mers acolo la pescuit. (la pescuit = complement circumstanţial de scop exprimat prin verb la modul supin,răspunde la întrebarea "cu ce scop a mers acolo ?")

5. Adverbe şi locuţiuni adverbiale, cum sunt : *înadins , dinadins , într-adins , dintr-adins , de aceea , pentru aceea.*

Ex. : De aceea te-a căutat , ca să te supere . (de aceea = complement circumstanţial de scop exprimat prin locuţiune adverbială,răspunde la întrebarea "cu ce scop te-a căutat ?")

TOPICA

1. Complementul circumstanţial de scop stă de obicei după termenul regent.
2. Apare şi înaintea acestuia când este exprimat prin pronumele interogativ "ce", prin adverbe sau locuţiuni adverbiale care apar ca elemente corelative ale unei subordonate circumstanţiale de scop sau a unui complement circumstanţial de scop şi când vorbitorul intenţionează să reliefeze scopul acţiunii.

Ex. : Pentru a lua caietul a venit, nu pentru altceva. (pentru a lua = complement circumstanţial de scop exprimat prin verb la modul infinitiv,răspunde la întrebarea "cu ce scop a venit ?",este aşezat înaintea termenului regent "a venit" deoarece vorbitorul

insistă asupra scopului acţiunii.)
PUNCTUAŢIA
1. Complementele circumstanţiale de scop coordonate între ele se despart prin virgulă şi conjuncţii coordonatoare,iar cele intercalate între subiect şi predicat se izolează prin virgule.
2. Complementul circumstanţial de scop aşezat după termenul regent se desparte prin virgulă numai este anticipat sau corelativ.
3. Aşezat înaintea regentului,se desparte prin virgulă,dacă este exprimat prin verb la infinitiv sau dacă este reluat printr-un corelativ.
4. Când este exprimat prin pronumele interogativ "ce" , prin adverbe şi locuţiuni adverbiale , nu se desparte prin virgulă indiferent de topica lui.

III. 2. 2. SINTAXA FRAZEI

Fraza este o îmbinare de două sau mai multe propoziţii legate prin înţeles. Numărul propoziţiilor dintr-o frază este egal cu numărul predicatelor exprimate şi neexprimate.

Felul propoziţiilor din frază :
Propoziții principale – au înțeles de sine stătător, nu depind de înțelesul altei propoziții din frază,dar pot impune prezența unei subordonate, atunci când sunt insuficiente (incomplete) ca înțeles.
Ex. : Elevul învaţă , [1]/scrie [2]/ şi desenează. [3]/ P_1 = PP ; P_2 = PP ; P_3 = PP
Între P_1 şi P_2 există elementul de coordonare ",". Între P_2 şi P_3 elementul de coordonare este conjuncţia "şi".
A. Propoziţii secundare (subordonate) – nu au înţeles de sine stătător şi depind de înţelesul altei proproziţii din frază. Ele se află cu ajutorul unei întrebări (afară de întrebarea "ce face ?") adresate unui cuvânt din altă propoziţie.
Două propoziţii secundare (subordonate) sunt de acelaşi fel, atunci când :
- depind de aceeaşi propoziţie
- răspund la aceeaşi întrebare
- au acelaşi termen regent (cuvânt determinat)

Ex. : I-am spus [1]/ să înveţe [2]/ şi să scrie [3]/ P_1 = PP ; P_2 = CD ("ce i-am spus ?" – "să înveţe") P_3=CD ("ce I-am spus ?" – "să scrie" , cele două propoziţii secundare sunt de acelaşi fel ,deoarece răspund la aceeaşi întrebare , depind de aceeaşi propoziţie şi au acelaşi termen regent.)
♦ *DIN FRAZĂ NU POATE LIPSI PROPOZIŢIA PRINCIPALĂ* !
♦ Fraza poate fi alcătuită numai din propoziţii principale sau din propoziţii principale şi secundare.
Raporturile (relaţiile) sintactice din frază sunt legăturile ce se stabilesc între propoziţiile unei fraze.
1. RAPORTUL DE COORDONARE
a. Se stabileşte între :
- Două propoziţii de acelaşi fel.

Ex.:Citeşte [1] / *şi* scrie .[2] / P_1=PP; P_2=PP (propoziţii principale coordonate cu ajutorul conjuncţiei "şi")
Ex. : Vino [1]/ să asculţi .[2]/ *şi* să-ţi spui părerea.[3]/ P_1 = PP ; P_2 = CS ; P_3 = CS ("cu ce scop să vii ?" – două propoziţii subordonate circumstanţiale de scop coordonate prin conjuncţia "şi")
- Două propoziţii subordonate diferite.

Ex. : Călătoreşte [1]/ când doreşte [2]/ *şi* unde vrea. [3]/ P_1 = PP ; P_2 = CT ("când

călătoreşte ?") P_3 = CL ("unde călătoreşte ?") ,(două propoziţii subordonate diferite coordonate prin conjuncţia "şi")

- O parte de propoziţie şi o propoziţie secundară (subordonată).

Ex. : Elevul harnic [1]/ *şi* care ascultă [2]/ este apreciat.[1]/ P_1 = PP; P_2 = AT ("care elev ?") , (conjuncţia "şi" face legătura între atributul adjectival "harnic" şi propoziţia subordonată atributivă "care ascultă")

b. Se realizează prin :

- Joncţiune cu conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale coordonatoare :

- copulative : *şi , nici , iar , precum şi , nu numai că , dar şi , ci şi* .

Ex. : Doarme [1]/ *şi* visează. [2]/ P_1 = PP ; P_2 = PP

- adversative : *însă , dar , ci , iar* şi *numai că* .

Ex. : Te-am sunat [1]/, *însă* nu ai răspuns. [2]/ P_1 = PP ; P_2 = PP

- disjunctive : *ori , sau , fie* .

Ex. : Pleci [1]/ *sau* rămâi ? [2]/ P_1 = PP ; P_2 = PP (nuanţă optativă)

- conclusive : *deci , dar , aşadar , aşa că , prin urmare , de aceea* .

Ex. : Ai întârziat de la oră [1]/ , *deci* nu mai intri în clasă. [2]/ P_1 = PP ; P_2 = PP (nuanţă consecutivă)

- Juxtapunere (alăturare , parataxă) , prin virgulă sau punct şi virgulă.

Ex. : Tace , [1]/ ascultă , [2]/ meditează *;* [3]/ vorbeşte foarte rar. [4]/ P_1 = PP ; P_2 = PP ; P_3 =PP ; P_4 =PP

c. În funcţie de elementele joncţionale (de legătură) şi de sensul lor , propoziţiile coordonate pot fi :

♣ Coordonate copulativ (acţiunea lor se asociază).

Ex. : Citeşte [1]/ şi rezolvă. [2]/ P_1 = PP ; P_2 = PP

♣ Coordonate adversativ (acţiunea lor se opune).

Ex. : Citeşte, [1]/ *dar* nu rezolvă. [2]/ P_1 = PP ; P_2 = PP

♣ Coordonate disjunctiv (acţiunea lor se opune şi se elimină reciproc)

Ex. : Citeşte [1]/ *ori* rezolvă. [2]/ P_1 = PP ; P_2 = PP

♣ Coordonate conclusiv (a doua propoziţie este concluzia celei dintâi).

Ex. : Ai greşit , [1]/ *deci* eşti vinovat. [2]/ P_1 = PP ; P_2 = PP

2. RAPORTUL DE SUBORDONARE

a. Se stabileşte între o regentă şi o subordonată.

€ *Regenta este propoziţia de care depinde subordonata. Ea este propoziţie principală sau secundară.*

€ *Subordonata este propoziţia care depinde de regentă.Ea este întotdeauna propoziţie secundară.*

Ex.:I-am spus [1]/ că am înapoiat cartea [2]/ pe care o împrumutasem. [3]/ P_1=PP;P_2=CD("ce i-am spus ?")

P_3=AT ("care carte ?"). P_1 este regentă pentru P_2 deoarece întrebarea se adresează unui cuvânt din P_1("spus"). P_2 este regentă pentru P_3 deoarece întrebarea se adresează unui cuvânt din P_3 ("cartea").

€ O regentă poate să aibă :

- o subordonată.

Ex. : Face [1]/ ce vrea. [2]/ P_1 = PP ; P_2 = CD (ce face ?) P_1 este regentă pentru P_2 deoarece întrebarea pentru stabilirea felului subordonatei se adresează unui cuvânt (face) din P_1.

- două sau mai multe subordonate :

• coordonate între ele.

Ex. : I-am spus [1]/ *că* l-am căutat , [2]/ *dar* nu l-am găsit. [3]/ P_1 = PP ; P_2 = CD (ce i-am spus ?) ; P_3 = CD

(ce i-am spus ?) P_1 este regentă pentru P_2 şi P_3 deoarece atât întrebarea adresată pentru aflarea felului subordonatei P_2 cât şi cea adresată pentru aflarea felului subordonatei P_3 sunt puse lui P_1.Elementul de coordonare între cele două propoziţii subordonate este virgula şi conjuncţia adversativă “dar”.

• necoordonate între ele.

Ex. : *Când* te-a întâlnit , [1]/ ţi-a spus [2]/ *că* te-a sunat. [3]/ P_1 = CT (când ţi-a spus ?) ; P_2 = PP ; P_3 = CD (ce ţi-a spus ?). Amândouă subordonatele au ca regentă pe P_1 (vezi întrebările puse).

♦ O propoziţie subordonată poate avea uneori două regente.

Ex. : Ai văzut [1]/ şi mi-ai spus [2]/ *ce* s-a întâmplat. [3]/ P_1 = PP ; P_2 = PP ; P_3 = CD (se pot pune întrebări ambelor propoziţii principale – “ce ai văzut ?” şi “ce mi-ai spus ?”) P_1 şi P_2 sunt propoziţii regente pentru P_3.

b. Se realizează prin :

♦ Joncţiune cu :

- conjuncţii subordonatoare : *că , să , ca să , căci , deoarece , deşi , încât , întrucât , fiindcă , de* etc.

Ex. : Joacă fotbal [1]/ *deoarece* îi place. [2]/ P_1 = PP ; P_2 = CZ (“din ce cauză joacă fotbal ?”)

- locuţiuni conjuncţionale subordonatoare : *cu toate că , chiar acă , fără să , până să , pentru că , pen-*
tru ca să , măcar să , măcar că , chiar de , din cauză că , din pricină că , după ce , până ce , îndată ce , de vreme ce , din moment ce , ori de câte ori , câtă vreme , cât timp , ca şi când , ca şi cum , după cum etc.

Ex. : *Chiar dacă* nu vine , [1]/ eu tot plec. [2]/ P_1 = CV (“în ciuda cărui fapt plec ?”) ; P_2 = PP

- pronume (adjective pronominale) relative : *care , cine , ce , cât , cel ce .*

Nu ştie [1]/ cine l-a strigat . [2]/ P_1 = PP ; P_2 = CD (“ce nu ştie ?”)

- unele pronume (adjective pronominale) nehotărâte : *oricine , orice , oricât , oricare , orişicare* etc.

Ex. : Laudă [1]/ *pe oricine* învaţă. [2]/ P_1 = PP ; P_2 = CD (“pe cine laudă ?”)

- adverbe relative : *cum , unde , când , cât , încotro , parcă , precum .*

Ex. : A procedat [1]/ *cum* l-am învăţat. [2]/ P_1 = PP ; P_2 = CM (“în ce mod a procedat ?”)

- adverbe nehotărâte compuse : *oricum , oricât , oriunde , oriîncotro .*

Ex. : *Oriunde* priveşti [1]/ vezi locuri minunate. [2]/ P_1 = CL (“ unde vezi locuri minunate ?”) P_2 = PP

♦ Juxtapunere (parataxă , alăturare) , prin virgulă .

Ex. : Ai carte [1]/ ai parte.[2]/ P_1 = CZ (“din ce cauză ai parte ?”) ; P_2 = PP

♦ TOPICĂ

Subordonatele pot sta fie în faţa propoziţiei regente fie în urma acesteia.

Ex. : *Să* fii tânăr [1]/ înseamnă [2]/ *să* ai idealuri. [3]/ P_1 = SB (precede un verb impersonal) ; P_2 = PP (formată numai dintr-un verb copulativ) ; P_3 = PR(ţine locul numelui predicativ pentru propoziţia principală.)

CORESPONDENŢA DINTRE PĂRŢILE DE PROPOZIŢIE ŞI PROPOZIŢIILE SUBORDONATE

LEGĂTURA DINTRE CELE DOUĂ PĂRŢI ALE SINTAXEI

1. **Cele două părţi ale sintaxei au două raporturi (relaţii) comune : relaţia (raportul) de coordonare şi relaţia (raportul) de subordonare .**
2. **Relaţia (raportul) de coordonare se stabileşte între aceleaşi tipuri de părţi de propoziţie sau între aceleaşi feluri de propoziţie.**
3. **Raportul (relaţia) de coordonare se exprimă în ambele situaţii prin**

conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale coordonatoare (joncţiune) şi prin alăturare (juxtapunere sau parataxă).

4. **Raportul (relaţia) de subordonare se stabileşte , în ambele situaţii (şi în propoziţii şi în frază) între o unitate sintactică (parte de propoziţie secundară , respectiv propoziţie subordonată) şi termenul regent , fiind diferite modalităţile de exprimare.**

A. CORESPONDENŢA DINTRE PĂRŢILE DE PROPOZIŢIE ŞI PROPOZIŢIILE SUBORDONATE

1. Orice propoziţie subordonată corespunde unei părţi de propoziţie îndeplinind , în frază , funcţia acesteia pe lângă un termen regent (cuvânt determinat) din propoziţia regentă.
2. Propoziţiile subordonate au denumiri derivate din denumirile părţilor de propoziţie echivalente.
3. Deşi propoziţiile subordonatele sunt toate secundare (nu au înţeles de sine stătător) realizând un un raport de subordonare , ele nu corespund numai părţilor secundare de propoziţie , ci există două tipuri de subordonate care corespund unei părţi principale de propoziţie (subiectiva , care ţine locul subiectului) sau unui element de construcţie al unei părţi principale de propoziţie (predicativa , care ţine locul numelui predicativ).
4. Nu există o subordonată care să corespundă predicatului verbal sau verbului copulativ.
5. Propoziţiile subordonate răspund la aceleaşi întrebări , realizează acelaşi raport şi au acelaşi termen regent ca şi părţile de propoziţie cărora le corespund (pe care le înlocuiesc).
6. Propoziţiile subordonate se definesc şi au în general aceleaşi subspecii ca şi părţile de propoziţie corespunzătoare , fiind posibilă şi coordonarea între o propoziţie subordonată şi o parte de propoziţie de acelaşi fel din regentă.

C. EXPANSIUNEA ŞI CONTRAGEREA

1. Datorită corespondenţei dintre părţile de propoziţie şi subordonate , primele pot fi transformate în propoziţii subordonate , iar cele din urmă în părţi de propoziţie corespunzătoare.

2. Transformarea (dezvoltarea) părţilor de propoziţie în propoziţii subordonate corespunzătoare se numeşte expansiune.

În procesul de expansiune apar un predicat (deoarece apare o propoziţie) şi un element subordonator (pentru că propoziţia este subordonată). Uneori elementul subordonator înlocuieşte un element relaţional specific părţilor de propoziţie**.**

3. Apariţia predicatului se realizează prin următoarele procedee principale :

a. Trecerea verbului de la un mod nepredicativ sau nepersonal la un mod predicativ sau personal (predicativizarea verbului).

Ex. : Nu poate *sosi* . (“ce nu poate ?”) - “*sosi*” = complement direct.

Prin trecerea infinitivului la modul conjunctiv obţinem următoarea frază :

Nu poate [1]/ *să* sosească. [2]/ P_1 = PP ; P_2 = CD (“ce nu poate ?”)

b. Adăugarea verbelor copulative *a fi* şi *a avea* .

Ex. : Elevul *silitor* obţine note bune. (“care elev ?”) – “ *silitor* “ = atribut adjectival

Prin adăugarea verbului copulativ “a fi” şi a elementului relaţional “care” obţinem următoarea frază

Elevul [1a]/ *care* este silitor [2]/ obţine note bune. [1b]/ P_1 = PP ; P_2 = AT (“care elev ?”)

c. Înlocuirea substantivului , adjectivului şi adverbului printr-un verb la un mod predicativ sau personal (verbalizarea lor).

Ex. : Avionul circulă *fără oprire*. (“în ce mod circulă ?”) – “ *fără oprire* “ = compl.

circumst. de mod
Prin transformarea substantivului “oprire” în verb la modul conjunctiv obţinem fraza :
Avionul circulă [1]/ *fără* să oprească.[2]/ P_1 = PP ; P_2 = CM (“în ce mod circulă ?”)
d. Repetarea în subordonată a verbului dominant din regentă.
Ex. : Gândeşte *ca un om.* (“în ce mod gândeşte ?”) – “ *ca un om* “ = compl. circumst. de mod
Prin reluarea verbului din regentă obţinem următoarea frază :
Gândeşte [1]/ *cum* gândeşte un om. [2]/ P_1 = PP ; P_2 = CM (“în ce mod gândeşte ?”)
4. *Transformarea (restrângerea) propoziţiilor subordonate în părţi de propoziţie corespunzătoare poartă numele de contragere* .
În procesul de contragere dispar predicatul şi elementul subordonator,deoarece dispare propoziţia subordonată Uneori elementul subordonator din frază se înlocuieşte cu un element specific părţilor de propoziţie.
5. Dispariţia predicatului (depredicativizarea) se realizează prin trecerea verbelor de la un mod predicativ sau personal la un mod nepredicativ sau nepersonal (depredicativizarea verbelor).
Ex. : *Când* se ducea la cinematograf ,[1]/ s-a întâlnit cu Maria. [2]/ P_1 = CT (“când s-a întâlnit ?”) P_2 = PP
Prin depredicativizarea verbului obţinem propoziţia :
Ducându-se la cinematograf , s-a întâlnit cu Maria. “ducându-se”=compl.circumst. de timp (“când s-a întâlnit cu Maria ?”)

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ SUBIECTIVĂ (SB) îndeplineşte rolul de subiect al propoziției regente.

Ex. : Cine nu are bătrâni [1]/ să–şi cumpere . [2]/ P_1 = SB (cine să–şi cumpere ?) P_2 = PP
Ex. : Cine este leneş [1]/ aleargă mult. [2]/ P_1 = SB (cine aleargă mult ?) P_2 = PP
Propoziţia subordonată subiectivă este cerută de următoarele construcţii :
Verb predicativ impersonal : *a trebui , a ajunge , a rămâne , a fi , a conveni , a durea , a plăcea , a veni .*
Ex. : Trebuie [1]/ să vii la întâlnire . [2]/ P_1 = PP ; P_2 = SB (cerută de verbul impersonal “trebuie”)
Ex. : El [1] / trebuie [2]/ să-şi scrie testamentul.[1]/ P_1 = SB (cerută de verbul impersonal “trebuie” , în acest exemplu “el” este subiect al propoziţiei subiective !) P_2 = PP
Verb reflexiv impersonal : *se ştie , se cade , se cuvine , se întâmplă ,se aude , se pare , se poate , se zvoneşte , se crede , se bănuieşte , se spune* etc.
Ex. : Se spune [1]/ că mâine va fi timp frumos.[2]/ P_1 = PP P_2 = SB (cerută de verbul reflexiv impersonal “se spune”)
Expresie verbală impersonală : *e bine , e rău , e uşor , e greu , e lesne , e dificil , e necesar , e firesc* etc.
Ex. : E bine [1]/ să-ţi pregăteşti singur lecţiile pentru a doua zi. [2]/ P_1 = PP ; P_2 = SB (cerută de expresia verbală impersonală “e bine”)
Verb la diateza pasivă cu valoare impersonală : *e ştiut , e dat , e permis , e interzis ,e scris ,e hotărât, e recomandat , e sortit , e destinat* etc.
Ex. : E recomandat [1]/ să fierbem apa înainte de consumare. [2]/ P_1 = PP ; P_2 = SB (cerută de verbul la diateza pasivă cu valoare impersonală “e recomandat”)
Adverb şi locuţiune adverbială predicativă : *poate , pesemne , desigur , bineînţeles ,*

fireşte , negreşit ,evident , posibil , fără îndoială , fără doar şi poate etc.
Ex. : Poate [1]/ va veni mâine bunica.[2]/ P_1 = PP ; P_2 = SB (cerută de adverbul predicativ "poate")
Verb sau locuţiune verbală personală care nu au subiect în propoziţia din care fac parte.
Ex. : Cine vorbeşte mult [1]/ ascultă puţin. [2]/ P_1 = SB (înlocuieşte subiectul propoziţiei regente. "cine ascultă puţin ?") P_2 = PP
Propoziţia subordonată subiectivă poate fi introdusă prin :
♦ Conjuncţii subordonatoare : *că , să , ca să , dacă , de* .
♦ Pronume relative : *care , cine , ce , ceea ce , cât(ă) , cel ce* .
♦ Adverbe relative : *unde , când , cum , încotro , cât* .
♦ Pronume şi adjective pronominale nehotărâte : *oricine , orice ,oricare* .

TOPICA
Propoziţia subordonată subiectivă poate sta :
- în faţa regentei.
Ex. : Cine mult munceşte [1]/ nu păgubeşte. [2]/ P_1 = SB ; P_2 = PP
- după regentă.
Ex. : E uşor [1]/ să scrieţi versuri.[2]/ P_1 = PP ; P_2 = SB
- între subiectivă şi regenta ei pot fi intercalate şi alte tipuri de propoziţii.
Ex. : Nu i-a trecut prin cap ,[1]/ când a plecat de acasă, [2]/ să-şi ia şi umbrela.[3]/ P_1 =PP ; P_2 =CT ; P_3 = SB
PUNCTUAŢIA
Propoziţia subordonată subiectivă nu se desparte prin virgulă de regenta ei.
Propoziţia subordonată subiectivă reluată printr-un pronume demonstrativ se desparte prin virgulă de regentă.
Ex. : Cine aleargă mult [1]/ va ajunge campion. [2]/ P_1 = SB ; P_2 = PP

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ PREDICATIVĂ (PR) – îndeplineşte rolul unui nume predicativ pe lângă un verb copulativ din regentă.

Ex. : Fii [1]/ după cum te arată chipul. [2]/ P_1 = PP (formată din predicatul nominal incomplet "fii") P_2 = PR (ţine locul numelui predicativ "asemenea chipului")
Cele mai frecvente verbe copulative sunt : *a fi , a deveni , a ajunge , a ieşi , a se face , a rămâne , a însemna , a părea , a se naşte , a se numi , a se chema* **.**
Ex. : A ajuns [1]/ ceea ce era de aşteptat.[2]/ P_1 = PP (formată din verbul copulativ "a ajuns" care îndeplineşte funcţia sintactică de predicat nominal incomplet.) P_2 = PR (ţine locul numelui predicativ)
Propoziţia subordonată predicativă este introdusă prin :
- **Conjuncţii subordonatoare :** *că , să , ca să , dacă , de* **.**
- **Locuţiuni conjuncţionale subordonatoare :** *ca şi cum , după cum , ca şi când* **.**
- **Pronume relative :** *care , cine , ce , ceea ce , ca şi când* **.**
- **Adverbe realtive :** *unde , cum , cât ,când* **.**

TOPICA ŞI PUNCTUAŢIA
- **Propoziţia subordonată predicativă stă de obicei după propoziţia regentă.**
- **Dacă se insistă asupra conţinutului propoziţiei subordonate predicative , se pune în faţa regentei.**

Ex. : Cum am spus [1]/ va rămâne. [2]/ P_1 = PR (va rămâne = verb copulativ, îndeplineşte funcţia sintactică de predicat nominal incomplet) P_2 = PP

- Propoziţia subordonată predicativă nu se desparte prin virgulă de regentă.

<u>OBSERVAŢIE</u> : Verbele *a părea , a fi , a rămâne , a ajunge* **sunt copulative , dar pot fi şi impersonale (acţiunea nu este făcută de o persoană anume , după ele urmând o propoziţie subordonată subiectivă)**

Ex. : Se pare [1]/ că a fost cel mai bun elev din clasă.[2]/ P_1 = PP (conţine un verb impersonal)

P_2 = SB (cerută de verbul impersonal "se pare")

Ex. : Ziua aceasta pare [1]/ să nu se mai termine.[2]/ P_1 = PP (conţine un verb copulativ care îndeplineşte funcţia sintactică de predicat nominal incomplet)

P_2 = PR (ţine locul numelui predicativ "nesfârşită")

<u>ATENŢIE !</u> Unele fraze sunt alcătuite dintr-o propoziţie subordonată subiectivă , o regentă (formată dintr-un verb copulativ) şi o propoziţie subordonată predicativă.

Ex. : Dacă taci [1]/ e [2]/ ca şi cum i-ai aproba atitudinea.[3]/ P_1 = SB (cerută de verbul impersonal "e")

P_2 = PP ; P_3 = PR (cerută de existenţa în regentă a predicatului nominal incomplet "e")

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ ATRIBUTIVĂ (AT) îndeplineşte în frază rolul de atribut al unui substantiv (înlocuitor al acestuia) din regentă.

Răspunde la întrebările : care ? , ce fel de ? , cum ? , cât ? , câte ? , câţi ? , a (al,ale, alor) cui , al câtelea, a câta . Întrebările sunt adresate unui substantiv din propoziţia regentă.

Ex. : El e colegul [1]/ care m-a vizitat.[2]/ P_1 = PP ; P_2 = AT ("care coleg ?")

Propoziţia subordonată atributivă se introduce prin :

♣ Conjuncţii subordonatoare : *că , să , ca să , dacă , de .*

♣ Pronume relative : *care , cine , ce , ceea ce , cât(ă)* **.**

♣ Adverbe relative : *unde , când , cum , cât* **.**

OBSERVAŢII : Pronumele relative sau adverbele relative care introduc propoziţia subordonată atributivă pot fi precedate de prepoziţie (locuţiune prepoziţională)

<u>ATENŢIE !</u> : În unele situaţii se foloseşte greşit pronumele relativ fără prepoziţie.

corect : Vulpea [1]/ <u>pe care</u> a prins-o [2]/ avea coada stufoasă. [1]/ P_1 = PP ; P_2 = AT ("care vulpe ?")

incorect : Vulpea [1]/ <u>care</u> a prins-o [2]/ avea coada stufoasă. [1]/

Pronumele relativ care introduce o propoziţie subordonată atributivă are genul şi numărul substantivului înlocuit.

TOPICA

Propoziţia subordonată atributivă se poate găsi în urma regentei.

Ex. : Am întâlnit omul [1]/ care m-a ajutat.[2] / P_1 = PP ; P_2 = AT ("care om ?")

Propoziţia subordonată atributivă este intercalată în regentă.

Ex. : Omul [1]/, care locuieşte peste drum ,[2]/ m-a vizitat.[1]/ P_1 = PP ; P_2 = AT

(“care om ?”)
PUNCTUAŢIA
Propoziţia subordonată atributivă nu se desparte prin virgulă de regentă dacă exprimă ceva important.
Ex. : Capra [1]/ care zburdă [2]/ o mănâncă lupul. [1]/ P_1 = PP ; P_2 = AT (“care capră ?”)
Dacă aduce o explicaţie în plus propoziţia subordonată atributivă se desparte prin virgulă de regentă.
Ex. : Calul [1]/, care este un animal domestic [2]/, este folosit la munca câmpului.[1]/ P_1 = PP ; P_2 = AT (“care cal ?”)
Se despart prin virgulă (sau prin două puncte) de regentă propoziţiile subordonate atributive apoziţionale.
Ex. : Învaţă şi pe ucenici [1]/ceea ce ştia el foarte bine , [2]/ adică să picteze.[3]/ P_1 = PP ; P_2 = CD (“ce învaţă ?”) ; P_3 = AT (apoziţională) (“ceea ce ştia el foarte bine” este propoziţie care ţine loc lucrului pe care-l ştia , iar propoziţia subordonată atributivă apoziţională este cea care explică acest lucru.)

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ COMPLETIVĂ DIRECTĂ (CD) îndeplineşte rolul unui complement direct pe lângă un verb tranzitiv sau o

Răspunde la întrebările : pe cine ? , ce ? adresate verbului tranzitiv sau interjecţiei predicative din
propoziţia regentă.
Ex. : Mâna [1]/ care nu ştie [2]/ să scrie [3]/ dă vina pe condei.[1]/ P_1 = PP ; P_2 = AT (“care mână ?”)
P_3 = CD (“ce nu ştie ?” – determină verbul tranzitiv “nu ştie” din propoziţia subordonată atributivă care este regenta ei.)
ATENŢIE ! *Propoziţia subordonată completivă directă determină doar verbe la diateza activă !*
Se introduce prin :
♦ Conjuncţii subordonatoare : ***că , să , ca să , dacă , de*** .
Ex. : Ştie [1]/ că vei veni.[2]/ P_1 = PP ; P_2 = CD (“ce ştie ?” – determină verbul tranzitiv “ştie” din P_1)
♦ Pronume relative : ***care , cine , ce , ceea ce , cât(ă)*** .
Ex. : Nu lăsa pe mâine [1]/ ceea ce poţi face astăzi.[2]/ P_1 = PP ; P_2 = CD (“ce nu lăsa pe mâine ?” – determină verbul tranzitiv “nu lăsa” din P_1)
♦ **Adverbe relative :** *unde , când , cum , cât* **.**
Ex. : Ştie [1]/ cum să lucreze la computer.[2]/ P_1 = PP ; P_2 = CD (“ce ştie ?” – determină verbul tranzitiv “ştie” din P_1)
♦ **Pronume nehotărâte :** *orice , oricine , oricare* **.**
Ex. : Orice vede ,[1]/ îşi doreşte.[2]/ P_1 = CD (“ce îşi doreşte” – determină verbul tranzitiv “îşi doreşte” din P_2) ; P_2 = PP
TOPICA ŞI PUNCTUAŢIA
- **Când se află după regentă , nu se desparte prin virgulă de aceasta.**

- **Dacă se află în faţa regentei , se desparte de ea prin virgulă.**
- Uneori propoziţia completivă directă este intercalată în regentă.

Ex. : Ştiind [1]/ cu ce se îndeletniceşte [2]/ s-a întristat mult.[1]/ P_1 = PP ; P_2 = CD ("ce ştiind ?"- determinăverbul tranzitiv la modul gerunziu "ştiind")

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ COMPLETIVĂ INDIRECTĂ (CI) determină un verb , adjectiv sau o interjecţie din regentă , îndeplinind pe lângă aceasta rolul unui complement indirect.

Răspunde la întrebările : pentru cine ? , pentru ce ? , de cine ? , de ce ? , la cine ? , la ce ? , cu cine ? , cu ce ? , de la cine ? , de la ce ? , cui ?. Întrebările se adresează verbului din propoziţia regentă.

Ex. : Se teme [1] / să călătorească cu avionul.[2]/ P_1 = PP ; P_2 = CI ("de ce se teme ?" – determină verbul "se teme" din P_1)

Propoziţia completivă indirectă se introduce prin :

♦ Conjuncţii subordonatoare : ***că , să , ca , ca să , dacă , de*** .

Ex. : Adu-ţi aminte [1]/ că eşti elev.[2]/ P_1 = PP ; P_2 = CI ("de ce să-ţi aduci aminte ?" – determină locuţiunea verbală "adu-ţi aminte" din P_1)

♦ Pronume relative : ***care , cine , ce , ceea ce , cât(ă)*** .

Ex. : Relele se agaţă [1]/ de cine nu învaţă.[2]/ P_1 = PP ; P_2 = CI ("de cine se agaţă ?" – determină verbul "se agaţă" din P_1)

♦ Adverbe relative : ***unde , când , cum , cât*** .

Ex. : Leul nu se uită [1]/ când îl latră un câine.[2]/ P_1 = PP ; P_2 = CI ("la ce nu se uită ?" – determină verbul "se uită" din P_1)

TOPICA ŞI PUNCTUAŢIA

- Dacă se află după regentă , propoziţia completivă indirectă nu se desparte prin virgulă de aceasta.
- Dacă este aşezată în faţa regentei , se desparte prin virgulă de aceasta.

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANŢIALĂ DE LOC (CL) îndeplineşte rolul unui complement circumstanţial de loc , şi determină un verb din propoziţia regentă, arătând locul în care se petrece acţiunea.

Răspunde la întrebările : unde ? , în ce loc ? , în ce spaţiu ? , adresate verbului din propoziţia regentă.

Ex. : M-am deplasat [1]/ unde locuiau buncii.[2]/ P_1 = PP ; P_2 = CL ("unde m-am deplasat ?"- determină verbul "am deplasat" din propoziţia regentă P_1)

Propoziţia subordonată circumstanţială de loc se introduce prin:

♦ Adverbe relative : ***unde (cu sau fără prepoziţie) , încotro , dincotro*** .

Ex. : Se auzea mult zgomot [1]/ dincotro nu te aşteptai . [2]/ P_1 = PP ; P_2 = CL (" de unde se auzea ?"- determină verbul "se auzea ?" din P_1)

♦ Adverbe nehotărâte : ***oriunde , oriîncotro , oridincotro*** .

Ex. : Oriîncotro privea , [1] / vedea feţe cunoscute. [2] / P_1 = CL ("unde vedea feţe cunoscute ?" – determină verbul "vedea" din P_2) ; P_2 = PP

♦ Pronume relative precedate de prepoziţie (sau adjective pronominale relative) : ***ce , cine , care , cât(ă)***.

Ex. : Merge [1] / la cine este bine primit. [2]/ P_1 = PP ; P_2 = CL ("unde merge ?" – determină verbul "merge" din P_1)

OBSERVAŢIE

- Uneori în regentă apare adverbul corelativ "acolo".

Ex. : De unde munceşti , [1]/ de acolo trăieşti. [2]/ P_1 = CL (“de unde trăieşti ?” – determină verbul “munceşti” din P_2) ; P_2 = PP
TOPICA ŞI PUNCTUAŢIA
- Când se află după regentă , propoziţia subordonată circumstanţială de loc nu se desparte prin virgulă de aceasta.
- Se desparte prin virgulă dacă se află în faţa regentei.
- Când în regentă se află un adverb corelativ , circumstanţiala de loc se izolează prin virgulă de aceasta.
- Intercalată în regentă , circumstanţiala de loc se izolează prin virgule.
Ex. : Împrejur ,[1]/ oriunde te-ai uita ,[2]/ vezi numai verdeaţă.[1]/ P_1 = PP ; P_2 = CL (“unde vezi numai verdeaţă ?” – determină verbul “vezi” din P_1)

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANŢIALĂ DE TIMP (CT) corespunde unui complement circumstanţial de timp , determină un verb din regentă , arătând

Răspunde la întrebările : când ? , cât timp ? , de când ? , până când ? , de câte ori ?.
Ex. : Când vine primăvara,[1] / se întorc în ţară păsările migratoare.[2]/ P_1 = CT (“când se întorc ?” – determină verbul “se întorc” din P_2) ; P_2 = PP
Propoziţia subordonată circumstanţială de timp se introduce prin :
♦ Adverbe relative : *când , cum , cât* .
Ex. : Va merge la şcoală [1] / când va împlini şapte ani. [2]/ P_1 = PP ; P_2 = CT (“când va merge la şcoala ?”
- determină verbul “va merge” din P_1)
♦ Adverbe nehotărâte : *oricând , orişicând* .
Ex. : Oricând doreşti ,[1] / primeşti ciocolată. [2] / P_1 = CT (“când primeşti ciocolată ?” – determină verbul “primeşti” din P_2) ; P_2 = PP
♦ Locuţiuni conjuncţionale subordonatoare : *în timp ce , până să , până ce , după ce , cât timp , în vreme ce , imediat ce , îndată ce , (ori) de câte ori , înainte (ca) să* .
Ex. : Voi veni la tine [1] / de câte ori doreşti. [2] / P_1 = PP ; P_2 = CT (“de câte ori voi veni ?” – determină verbul “voi veni” din P_1)
OBSERVAŢIE
Uneori din locuţiunile conjuncţionale “până ce” , “până să” apare numai prepoziţia.
Ex. : Nu zice hop [1] / până treci şanţul.[2]/ P_1 = PP ; P_2 = CT (“până când nu zice hop ?” – determină verbul “nu zice” din P_1 – “până” = “până ce”)
TOPICA ŞI PUNCTUAŢIA
- Se desparte prin virgulă de regentă , dacă este în faţa ei.
- Dacă este reluată în regentă printr-un adverb corelativ (atunci , îndată) , este izolată prin virgulă de aceasta.
Ex. : Atunci să mergi la teatru [1]/, când vei avea poftă.[2] / P_1 = PP ; P_2 = CT („când să mergi ?” – determină verbul „să mergi” din P_1 – virgula este justificată din cauza prezenţei corelativului “atunci” în cadrul regentei.)
- Dacă este intercalată în regentă, circumstanţiala de timp se izolează prin virgule.
Ex. : Mama ,[1]/ când merge la piaţă , [2]/ face multe cumpărături.[1] / P_1 = PP ; P_2 = CT („când face multe cumpărături ?” – determină verbul „face” din P_1 – fiind intercalată în cadrul lui P_1 se izolează prin virgule de părţile ei de propoziţie.)
- Dacă se află după regentă , nu se desparte de aceasta prin virgulă.
Ex. : Erai prea tânăr [1] / când s-au petrecut aceste evenimente.[2]/ P_1 = PP ; P_2 =CT

(„când erai prea tânăr ?” – determină predicatul nominal „erai tânăr” din P_1)
Răspunde la întrebările : cum ? , în ce fel ? , în ce mod ? , cât ? .

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANŢIALĂ DE MOD (CM) îndeplineşte în frază rolul unui complement circumstanţial de mod pe lângă un verb ,adjectiv sau un adverb.

Ex. : Scrie [1] / precum îi dictează profesorul. [2] / P_1 = PP ; P_2 = CM (“cum scrie ?” – determină verbul “scrie” din P_1)

Propoziţia subordonată circumstanţială de mod este introdusă prin :

♦ Adverbe relative : *cum , cât , precum , decât , parcă* **.**

Ex. : Întinde-te [1] / cât îţi este plapuma.[2] / P_1 = PP ; P_2 = CM (“cât să te întinzi ?” – determină verbul“întinde-te” din P_1)

♦ Locuţiuni conjuncţionale subordonatoare : *fără să, după cum ,ca şi cum, ca şi când,după cât ,de parcă* **.**

Ex. : Cântă [1] / de parcă ar fi profesionist. [2] / P_1 = PP ; P_2 = CM (“cum cântă ?” – determină verbul“cântă” din P_1)

Uneori în propoziţia regentă apare un adverb corelativ (aşa , astfel).

Ex. : Dansează aşa [1] / precum i se cântă. [2]/ P_1 = PP (conţine adverbul corelativ “aşa” , care în cadrul

propoziţiei îndeplineşte funcţia sintactică de complement circumstanţial de mod.) P_2 = CM (“cum dansează ?” – determină verbul “dansează” din P_1)

OBSERVAŢIE

Propoziţiile subordonate circumstanţiale de mod pot fi :

- propriu – zise

- comparative (când se compară acţiunea cu o altă acţiune.)

TOPICA ŞI PUNCTUAŢIA

Propoziţia subordonată circumstanţială de mod se desparte de regentă prin virgulă în următoarele situaţii :

- dacă nu exprimă ceva important.

Ex. : Să cumperi şaua , [1] / precum e calul. [2] / P_1 = PP ; P_2 = CM (“cum să cumperi şaua ?” – determină verbul “să cumperi” din P_1)

- dacă e în faţa regentei , iar aceasta conţine un corelativ.

Ex. : Cum a fost educat , [1] / aşa se poartă. [2] / P_1 = CM (“cum se poartă ?” – determină verbul “se poartă” din P_1) ; P_2 = PP (conţine un adverbul corelativ “aşa”)

- dacă este intercalată în regentă.

Ex. : În patul altuia , [1] / cum ţi-e voia , [2] / nu poţi dormi. [1] /P_1 = PP ; P_2 = CM (“în ce fel nu poţi dormi ?”

- **determină verbul “nu poţi” din P_1, este intercalată în P_1)**

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANŢIALĂ DE CAUZĂ (CZ) arată ***cauza unei acţiuni sau însuşiri din regentă , corespunde complementului circumstanţial de cauză.***

Răspunde la întrebările : din ce cauză ? , din ce pricină ?

Ex. : Fii bucuros [1]/ căci ai reuşit la examen. [2]/ P_1 = PP ; P_2 = CZ (“din ce

cauză să fii bucuros ?”- determină predicatul nominal “fii bucuros”,arătând cauza pentru care este posibilă îndeplinirea însuşirii.)

OBSERVAŢIE

<u>Acţiunea din propoziţia subordonată circumstanţială de cauză se realizează înaintea acţiunii din propoziţia regentă !</u>

Propoziţia subordonată circumstanţială de cauză se introduce prin :

♦ Conjuncţii subordonatoare : *că , deoarece , căci , fiindcă , întrucât , dacă , de* **.**

Ex. : Cinsteşte-ţi părinţii , [1]/ fiindcă ei te-au crescut. [2]/ P_1 = PP ; P_2 = CZ (“din ce cauză să-ţi cinsteşti părinţii ?” – determină verbul “cinsteşte” din P_1 , arătând cauza pentru care trebuie îndeplinită acţiunea primei propoziţii.)

♦ Locuţiuni conjuncţionale subordonatoare : *din cauză că , din pricină că , pentru că , din moment ce ,de ce , de vreme ce* **.**

Ex. : Era obosit , [1] / pentru că nu dormise toată noaptea.[2]/ P_1 = PP ; P_2 = CZ (“din ce cauză era obosit ?” – determină predicatul nominal “era obosit” din propoziţia regentă P_1 , arătând cauza pentru care este realizată însuşirea din propoziţia regentă.)

♦ Adverbe relative : *cum , unde* **(rar).**

Ex. : Cum numai minciuni spune , [1] / toţi îl ocolesc. [2]/ P_1 = CZ (“din ce cauză îl ocolesc toţi ?” – determină verbul “ocolesc” din P_2 , arătând cauza pentru care se realizează acţiunea din propoziţia P_2.)

Uneori , în regentă apare corelativul “de aceea”.

Ex. : De aceea e obosit , [1] / pentru că a lucrat toată noaptea. [2] / P_1 = PP (conţine corelativul “de aceea” care îndeplineşte funcţia sintactică de complement circumstanţial de cauză) P_2 = CZ (“din ce cauză e obosit ?” – determină predicatul nominal “e obosit”, arătând cauza pentru care este realizată însuşirea din regenta P_1)

Propoziţia subordonată circumstanţială de cauză poate fi recunoscută prin posibilitatea înlocuirii elementului de relaţie cu o conjuncţie specifică (*fiindcă , deoarece , întrucât , pentru că* **) .**

Ex. : Cum ploua , [1] / n-am plecat de acasă. [2] / P_1 = CZ (“din ce cauză n-am plecat de acasă ?” – determină verbul “am plecat” din P_2 , arătând cauza pentru care se îndeplineşte acţiunea regentei.) P_2=PP

TOPICA ŞI PUNCTUAŢIA

- Indiferent de locul ce-l ocupă faţă de regentă , propoziţia subordonată circumstanţială de cauză se desparte prin virgulă de aceasta.

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANŢIALĂ DE SCOP (CS) ***arată scopul acţiunii realizate în propoziţia regentă.***

Răspunde la întrebările : cu ce scop ? , în ce scop ?

Ex. : Omul nu trăieşte [1]/ să mănânce. [2] / P_1 = PP ; P_2 = CS (“cu ce scop nu trăieşte omul ?” – determină verbul “trăieşte” din P_1 , arătând scopul pentru care se îndeplineşte acţiunea din propoziţia regentă.)

OBSERVAŢIE : <u>Acţiunea din propoziţia subordonată circumstanţială de scop este săvârşită după acţiunea din regentă !</u>

Propoziţia subordonată circumstanţială de scop se introduce prin :

♦ Conjuncţii subordonatoare : *să , ca să , de* **.**

Ex. : Du-te [1] / să te culci. [2] / P_1 = PP ; P_2 = CS (“cu ce scop să te duci ?” – determină verbul “du” din P_1 , arătând scopul pentru care se face acţiunea din regentă.)

♦ Locuţiuni conjuncţionale subordonatoare : *pentru ca să , ca nu cumva , nu care cumva să* **.**

Ex. : Ca nu cumva să răceşti [1]/ , ia şi o haină groasă la tine. [2]/ P_1 = CS (“cu ce scop să iei o haină groasă ?” – determină verbul “ia” din P_2 , arătând scopul pentru care se săvârşeşte acţiunea din regentă.) P_2 = PP.

Uneori în propoziţia regentă apare un corelativ : *de aceea , pentru aceea* **.**

Ex. : De aceea vorbeşte , [1] / ca să se afle în treabă . [2] /

P_1 = PP (conţine corelativul “de aceea” care în propoziţie îndeplineşte funcţia sintactică de

complement circumstanţial de scop.) P_2 = CS (“cu ce scop vorbeşte ?” – determină verbul “vorbeşte” din P_1 , arătând scopul acţiunii săvârşite în regentă.)

TOPICA ŞI PUNCTUAŢIA

- Dacă propoziţia circumstanţială de scop se află după regentă , nu se desparte prin virgulă de ea.

- Dacă este în faţa regentei , se desparte prin virgulă de aceasta.

- Dacă este intercalată în regentă , se izolează prin virgulă.

- Dacă nu se insistă asupra acţiunii exprimate în propoziţia circumstanţială de scop , se desparte prin

virgulă de propoziţia regentă.

Ex. : Învaţă la tinereţe [1]/, ca să ştii la bătrâneţe. [2]/ P_1 = PP (conţine mesajul important al frazei) ;

P_2 = CS (“cu ce scop să înveţi ?” – determină verbul “învaţă” – propoziţia nu are un scop bine definit, acţiunea ei neavând un timp bine definit.)

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANŢIALĂ CONDIŢIONALĂ (CŢ) arată condiţia necesară realizării acţiunii din regentă

Răspunde la întrebările : cu ce condiţie ? , în ce condiţie ?

Ex. : Dacă vrei [1]/, să reuşeşti la examen [2]/, învaţă.[3]/ P_1 = CŢ (“cu ce condiţie să înveţi ?” – determină verbul “învaţă” din P_3 , care îi este regentă.) ; P_2 = CD (“ce vrei ?” – determină verbul “vrei” din P_1 , care îi este regentă.) ; P_3 = PP

Propoziţia subordonată circumstanţială condiţională se introduce prin :

♦ Conjuncţii subordonatoare : *dacă , de , să* **.**

Ex. : Să fie cald patul [1]/, mâncarea poate fi rece. [2]/ P_1 = CŢ (“cu ce condiţie poate fi mâncarea rece ?”- determină adverbul “poate”) ; P_2 = PP

♦ Locuţiunea conjuncţională subordonatoare *în caz că* **.**

Ex. : În caz că toţi ar chiuli [1] / , nimeni n-ar munci. [2] / P_1 = CŢ (“cu ce condiţie n-ar munci nimeni ?”- determină verbul “n-ar munci” din P_2 , care îi este regentă.) ; P_2 = PP

♦ Adverbul relativ *când* **.**

Ex. : Când ar fi numai un câine [1] / , toţi i-ar fi stăpâni. [2] / P_1 = CŢ (“cu ce condiţie i-ar fi toţi stăpâni ?”

- determină predicatul nominal “ar fi stăpâni” din P_2) ; P_2 = PP

În exemplul de mai sus nu se pune întrebarea "când i-ar fi toţi stăpâni ?", care ar indica că avem o subordonată circumstanţială de timp. În acest caz adverbul relativ "când" se poate înlocui cu conjuncţia subordonatoare "dacă", exprimându-se o condiţie.
Uneori în regentă apare adverbul corelativ "atunci".
Ex. : Dacă te iei după gura lumii [1]/, atunci ajungi la sapă de lemn. [2]/ P_1 = CŢ ("cu ce condiţie ajungi la sapă de lemn ?") ; P_2 = PP (conţine adverbul corelativ "atunci")
TOPICA ŞI PUNCTUAŢIA
- Propoziţia subordonată circumstanţială condiţională se izolează prin virgulă de regentă , indiferent dacă se află înaintea sau înapoia acesteia.
- Dacă este intercalată în regentă , se izolează prin virgule de aceasta.

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANŢIALĂ CONCESIVĂ (CV) indică o împrejurare care ar putea împiedica realizarea acţiunii din

Răspunde la întrebarea : în ciuda cărui fapt ?
Ex. : Cu toate că era orb ,[1]/ găsise Brăila. [2]/ P_1 = CV ("în ciuda cărui fapt găsise Brăila ?") ; P_2 = PP
Propoziţia subordonată circumstanţială concesivă se introduce prin :
♦ Conjuncţii subordonatoare : *deşi , că , dacă , de , să* **.**
Ex. : Deşi era cald [1]/, ea tremura de frig.[2]/ P_1 = CV ("în ciuda cărui fapt tremura de frig ?") ; P_2 = PP
♦ Locuţiuni conjuncţionale subordonatoare : *chiar dacă , chiar de , chiar să , măcar că , măcar să , măcar de , cu toate că , chit că , fie că* **.**
Ex. : Cu toate că era bolnav , [1]/ s-a prezentat la şcoală. [2] / P_1 = CV ("în ciuda cărui fapt s-a prezentat la şcoală ?") ; P_2 = PP
♦ Adverbe relative sau nehotărâte : *cât , oricum , oricât* .
Ex. : Oricât de înalt ar fi copacul , [1] / frunzele tot cad pe pământ. [2]/ P_1 = CV ("în ciuda cărui fapt cad frunzele ?") ; P_2 = PP
♦ Pronume nehotărâte sau adjective pronominale nehotărâte : *orice , oricât(ă)* .
Ex. : Orice ai spune , [1] / tot voi cumpăra mobila. [2]/ P_1 = CV ("în ciuda cărui fapt voi cumpăra ?") P_2 = PP
Uneori în propoziţia regentă apare un adverb corelativ : *şi tot , tot , totuşi* .
Ex. : Cu toate că muncise toată noaptea, [1]/ tot nu era obosit. [2]/ P_1 = CV ("în ciuda cărui fapt nu era obosit ?") ; P_2 = PP (conţine corelativul "tot")
TOPICA ŞI PUNCTUAŢIA
- Propoziţia subordonată circumstanţială concesivă poate sta înainea regentei , intercalată în regentă sau după regentă.
În orice situaţie , ea se desparte prin virgulă de regentă.

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ CONSECUTIVĂ (CNS) determină un verb , un adjectiv , un adverb şi arată urmarea acțiunii sau însuşirii din regentă.

Răspunde la întrebarea : care este urmarea faptului că ?
Ex. : O scânteie e de ajuns, [1]/ ca să izbucnească focul. [2]/ P_1 = PP ; P_2 = CNS ("care este urmarea faptului că o scânteie e de ajuns ?")

Propoziţia subordonată circumstanţială consecutivă se introduce prin :
♦ Conjuncţii subordonatoare : *să , că , încât , de , încât să* .
Ex. : Minte, [1]/ că îngheaţă apele. [2]/ P_1 = PP ; P_2 = CNS (“care este urmarea faptului că minte ?”)
♦ Locuţiuni conjuncţionale subordonatoare : *aşa încât , pentru ca să* .
Ex. : Au călătorit prea mult , [1]/ aşa încât îşi doreau un pic de odihnă. [2]/ P_1 = PP ; P_2 = CNS (“care este urmarea faptului că au călătorit prea mult ?”)
Uneori în regentă apar adverbele corelative : *aşa , aşa de , atât , atât de , atâta , prea , destul* .
Ex. : Atâta a călătorit, [1]/ încât a obosit.[2]/ P_1 = PP (conţine corelativul “atâta”) ; P_2 = CNS (“care este urmarea faptului că au călătorit ?”)
TOPICA ŞI PUNCTUAŢIA
- Propoziţia subordonată circumstanţială consecutivă se poziţionează după regentă.
- Se desparte prin virgulă de aceasta.
- În situaţia când este introdusă prin conjuncţia “de”, nu se desparte prin virgulă de regentă.

Ex. : L-a lăudat [1]/ de l-a pricopsit. [1]/ P_1 = PP ; P_2 = CNS (“care este urmarea faptului că l-a lăudat ?”)